

Importanța și principalele beneficii ale asigurărilor de viață și pensiilor private

Aprilie 2018

Studiu elaborat ca parte a unei campanii de educație financiară organizate de APPA și susținute de Metropolitan Life.

Despre Studiu

Acest studiu a fost elaborat de KPMG Advisory SRL în primul trimestru al anului 2018, ca parte a unei campanii de educație financiară organizate de APPA - Asociația pentru Promovarea Asigurărilor și susținute de Metropolitan Life, cu scopul de a crește gradul de conștientizare a rolului și a principalelor beneficii ale asigurărilor de viață și pensiilor private la nivel individual, precum și la nivelul de ansamblu al economiei și al sistemul național de asigurări sociale.

1 Sinteza studiului	5
2 Prezentare generală a sectorului asigurărilor de viață și pensiilor private	8
2.1 Prezentare generală a contextului actual	8
2.2 Sectorul asigurărilor de viață	18
2.3 Sistemul de pensii din România	23
3 Importanța și principalele beneficii ale asigurărilor de viață și pensiilor private	28
3.1 Importanța și principalele beneficii pentru economie	28
3.2 Importanța și principalele beneficii pentru sistemul național de asigurări sociale	34
3.3 Importanța și principalele beneficii la nivel individual	43
4 Principalele oportunități și provocări	58
4.1 Rolul educației financiare	58
4.2 Alte aspecte	67
Anexa 1 – Bibliografie și referințe	71
Anexa 2 – Lista graficelor și tabelelor	73
Anexa 3 – Abrevieri	76

1. Sinteza studiului

Prezentare generală a sectorului asigurărilor de viață și pensiilor private



Perspectivile economice actuale sunt pozitive și favorizează creșterea, însă sunt necesare reforme administrative suplimentare pentru a asigura o dezvoltare durabilă pe termen lung

- Creșterea PIB în 2017 a fost de 6,9%, a doua cea mai mare creștere din UE
- Rata șomajului este la un nivel minim istoric, la 4,9% din populația activă
- Deficitul bugetar se apropie de ținta de 3%, indicând necesitatea unor reforme administrative suplimentare
- Îmbătrânirea populației exercită presiuni suplimentare asupra cheltuielilor publice și poate limita creșterea economică pe termen lung



Românii încă au un decalaj semnificativ al nivelului de trai comparativ cu media UE; deși averea lor financiară crește, ei nu economisesc pe termen lung

- PIB pe cap de locuitor este la o treime din media UE, în timp ce 39% din populație este expusă riscului de sărăcie sau excluziune socială
- Activele financiare deținute de populație s-au dublat față de 2009, însă aproape 40% din acestea sunt plasate în conturi bancare și depozite, instrumente ce nu sunt de natură să asigure bunăstarea financiară pe un orizont lung de timp
- România are cel mai scăzut nivel de intermediere financiară din UE, iar piețele financiare sunt lipsite de adâncime și diversitate; activele fondurilor de pensii și societăților de asigurări reprezintă doar 10% din totalul activelor sectorului financiar, activele fondurilor de pensii înregistrând însă în ultimii ani o creștere rapidă



Piața asigurărilor de viață este în creștere, cu toate acestea principalii indicatori sunt semnificativ sub media UE și a Europei Centrale și de Est

- Volumul asigurărilor de viață crește mai rapid decât cel al asigurărilor generale, însă acestea din urmă rămân predominante; asigurările de viață reprezintă numai 20% din totalul primelor de asigurare, în comparație cu 60% în medie la nivelul UE
- Românii alocă în medie 18 euro anual pentru asigurările de viață, în timp ce cehii și slovaci alocă de 10 ori mai mult; cheltuielile medii anuale cu asigurările de viață la nivelul UE sunt de 1.300 euro pe locuitor
- Penetrarea asigurărilor de viață (măsurată ca procent al primelor de asigurare în PIB) se menține sub 0,3%, în ciuda creșterii economice accelerate, ceea ce arată că alți factori, precum nivelul redus de educație financiară și lipsa stimulentele fiscale, limitează creșterea sectorului



Pensiile administrate privat (Pilonul II) au fost introduse în cadrul unei reforme substanțiale a sistemului public de pensii, ca răspuns la presiunile demografice și constrângerile bugetare

- Începând cu anul 2008, pentru persoanele care la acea dată aveau o vârstă de până în 35 de ani, o parte din contribuțiile obligatorii la sistemul pensii (în prezent 3,75%) a fost redirectionată în conturi individuale, deținute de participanți și gestionate de fonduri de pensii private
- La un deceniu după implementare, fondurile de pensii de Pilon II acumulează active în valoare de 37 miliarde lei, constând în contribuții ale participanților și câștiguri din investiții capitalizate
- Între 2008 și 2016, fondurile de pensii private din România au înregistrat randamente anualizate de 5,3% după comisioane și inflație, printre cele mai ridicate dintre schemele de pensii din Europa

Importanța și principalele beneficii ale asigurărilor de viață și ale pensiilor private



Asigurările de viață și pensiile private sunt sectoare majore ale economiei mondiale

- În 2016, primele de asigurări de viață totale au fost în valoare de 2,6 mii de miliarde USD, reprezentând 3,5% din PIB-ul global
- Activele de pensii private din țările OCDE au atins în același an cel mai ridicat nivel din istorie la peste 38 mii de miliarde USD (126% din PIB-ul zonei OCDE) și cresc mai repede decât PIB în majoritatea țărilor din întreaga lume



Principala funcție a asigurătorilor de viață și a fondurilor de pensii private este de a oferi protecție financiară persoanelor și familiilor; prin îndeplinirea acestui rol de bază, aceștia contribuie la dezvoltarea economiei în mai multe moduri:

- Sunt furnizori importanți de produse de economisire pe termen lung, atractive pentru populație, stimulând comportamentul de economisire și asigurând o distribuire mai uniformă a consumului în timp
- Sunt investitori instituționali importanți, direcționând volume semnificative de fonduri către piețele financiare și către proiecte strategice pe termen lung; la nivelul UE, 40% din economiile populației, în valoare totală de 13 mii de miliarde EUR au fost direcționate prin intermediul asigurătorilor și fondurilor de pensii
- Astfel, aceștia contribuie la dezvoltarea și buna funcționare a piețelor de capital, precum și la stabilitatea și creșterea economică în ansamblu



Asigurările de viață și pensiile private pot contribui la reducerea presiunii asupra bugetelor de asigurări sociale, afectate de deteriorarea situației demografice

- Pe baza tendințelor actuale, se preconizează că populația României va scădea până în 2050 la 16,4 milioane de persoane cu vârsta mediană de 47 de ani, ca urmare a reducerii natalității, a emigrării și a creșterii speranței de viață
- În consecință, vor exista mai puțini angajați care vor contribui la bugetul de pensii al unui număr mai mare de pensionari, astfel încât va fi mai dificil pentru sistemul public să asigure adecvarea pensiilor în condiții de sustenabilitate
- Pentru a reduce efectul presiunilor demografice, în multe state membre ale UE sistemele publice de pensii de tip redistributiv („pay-as-you-go”) sunt completate de pensii private prefinanțate, obligatorii sau voluntare
- În România, pensiile din Pilonul II vor reprezenta o sursă importantă de venit suplimentar după pensionare pentru participanții săi, chiar și în baza contribuției reduse de 3,75%



Multiple surse de venit sunt necesare post-pensionare în vederea obținerii unei rate adecvate de înlocuire a venitului, măsurată ca raport între venitul după pensionare și venitul înainte de pensionare

- Un exemplu teoretic al unei persoane care se va pensiona în anul 2048 arată că Pilonul I poate să asigure o rată de înlocuire de numai 37%, comparativ cu un nivel recomandat de 70%
- Contribuțiile regulate la pensiile private și la un produs de asigurare de viață cu componentă de economisire pot crește rata de înlocuire a venitului la aproape 60%
- Astfel, o persoană care câștigă salariul mediu pe economie și contribuie periodic la Pilonul I, Pilonul II și la un produs de asigurare de viață pe întreaga perioadă a vieții active ar putea obține un venit total la pensionare de aproximativ 2.610 RON, din care 1.650 RON din Pilonul I, 670 RON din Pilonul II și 290 RON din asigurarea de viață (toate sumele sunt exprimate în echivalentul puterii de cumpărare din 2017)

Principalele oportunități și provocări



Educația financiară este unul dintre principalii factorii care influențează atitudinea față de asigurările de viață și economisirea pe termen lung

- România are de recuperat un decalaj semnificativ în ceea ce privește educația financiară a populației sale; doar 1 din 5 adulți au o înțelegere a produselor financiare de bază, plasând România pe ultimul loc în Europa cu o rată a educației financiare de 21%.
- În consecință, incluziunea financiară, măsurată ca acces la produsele financiare (conturi bancare și de economii, împrumuturi și plăți), este de asemenea cea mai scăzută din Uniunea Europeană; conform datelor publicate de Banca Mondială pentru 2017, patru din zece români nu au un cont curent și numai 19% dintre români economisesc pentru pensionare



Politicile naționale în domeniul educației financiare sunt esențiale pentru promovarea educației și incluziunii financiare

- În multe state membre, strategiile naționale de educație financiară sunt în curs de elaborare sau implementare; un sondaj al OCDE arată că în 2016 19 dintre cele 28 de state membre ale UE aveau în curs de planificare, dezvoltare, implementare sau revizuire o strategie națională de educație financiară
- Experiența statelor membre UE indică faptul că cele mai bune rezultate sunt obținute prin eforturile coordonate ale diverselor părți interesate, incluzând autoritățile guvernamentale, sectorul financiar local, autoritățile de reglementare și supraveghere, organizațiile de protecție a consumatorilor și ONG-urile
- În România încă nu a fost elaborată o strategie națională de educație financiară; în timp ce o serie de instituții și organizații au luat inițiativă în ultimii ani în domeniu, inegalitatea oportunităților rămâne o provocare



La niveluri scăzute ale venitului pe cap de locuitor, nevoile de bază au prioritate față de cheltuielile cu asigurările și economisirea pentru pensie

- Românii alocă 70% din cheltuielile de consum nevoilor de bază, cum ar fi alimente, îmbrăcăminte, locuință și sănătate; ca atare, le rămân insuficiente venituri disponibile pentru investiții în servicii și produse financiare care le-ar putea asigura securitatea financiară în viitor
- Pe măsură ce se îmbunătățește nivelul de trai și crește PIB pe cap de locuitor, se așteaptă o creștere a penetrării asigurărilor de viață; totuși, așa cum o demonstrează experiența economiilor occidentale, această creștere va depinde și de politicile publice privind asigurările sociale, impozitarea produselor de asigurări de viață și pensii și redistribuirea veniturilor între generații



Reglementarea și tehnologia influențează modul în care industria comunică și interacționează cu consumatorii, contribuind la consolidarea încrederii acestora și la creșterea accesibilității produselor

- Noile reglementări ce intră în vigoare în 2018 - PRIIPs, IDD și GDPR - precum și cadrul Solvabilitate II, implementat începând cu 1 ianuarie 2016, vin ca răspuns la deficiențele anterioare ale sectorului și vizează o mai bună protecție a consumatorilor prin consolidarea regulilor de conduită și transparență
- Produsele de asigurări de viață și anuități sunt în mod tradițional percepute ca fiind complexe, greu de înțeles și costisitoare; noile tehnologii pot ajuta industria să răspundă clienților care au așteptări sporite cu privire la transparență, rapiditate, accesibilitate și experiențe interactive și personalizate.

2. Prezentare generală a sectorului asigurărilor de viață și pensiilor private

În ultimii ani, România a fost printre economiile cu cea mai rapidă creștere din Uniunea Europeană.

Cu toate acestea, există încă decalaje semnificative în ceea ce privește venitul disponibil și nivelul general de trai al populației, comparativ cu media europeană și chiar cu majoritatea economiilor din Europa Centrală și de Est. Acest lucru se reflectă și în nivelul cheltuielilor pentru asigurările de viață, care este printre cele mai scăzute din Europa, precum și în nivelul economiilor disponibile pentru a suplimenta veniturile după pensionare ale cetățenilor români.

Pensiile private pot juca un rol important în asigurarea unui nivel adecvat al venitului după pensionare.

Sistemul public de pensii se află sub presiune în contextul deteriorării situației demografice, reflectată de creșterea vârstei medii a populației și de scăderea numărului de angajați care vor contribui în viitor la bugetul public de pensii. În multe cazuri, în

special pentru persoanele cu venituri reduse, pensiile din Pilonul II vor reprezenta singura sursă de venit suplimentar pe lângă pensia publică, contribuind la o rată mai ridicată de înlocuire a venitului și ajutând la menținerea unui nivel rezonabil de trai după pensionare.

Asigurările de viață au, de asemenea, potențialul de a contribui la dezvoltarea economiei românești.

În economiile europene mai avansate, asigurările de viață joacă un rol important în atenuarea riscului de sărăcie, prin asigurarea securității financiare a persoanelor și a familiilor în fața unor evenimente neașteptate, cum ar fi decesul și invaliditatea. Asigurările de viață acționează de asemenea ca instrumente de economisire pentru populație, canalizând volume semnificative de fonduri pe termen lung către piețele financiare și alte sectoare care au nevoie de investiții și contribuind astfel la creșterea și stabilitatea economică în ansamblu.

2.1 Prezentare generală a contextului actual

România a înregistrat progrese considerabile în ultimele două decenii în dezvoltarea unei economii de piață concurențiale.

Aderarea la Uniunea Europeană în 2007 a reprezentat un catalizator pentru reformele structurale și un motor al creșterii economice. Criza financiară globală din 2008 a avut un impact negativ semnificativ asupra economiei românești, care a suferit una dintre cele mai mari contracții din Europa în 2009.

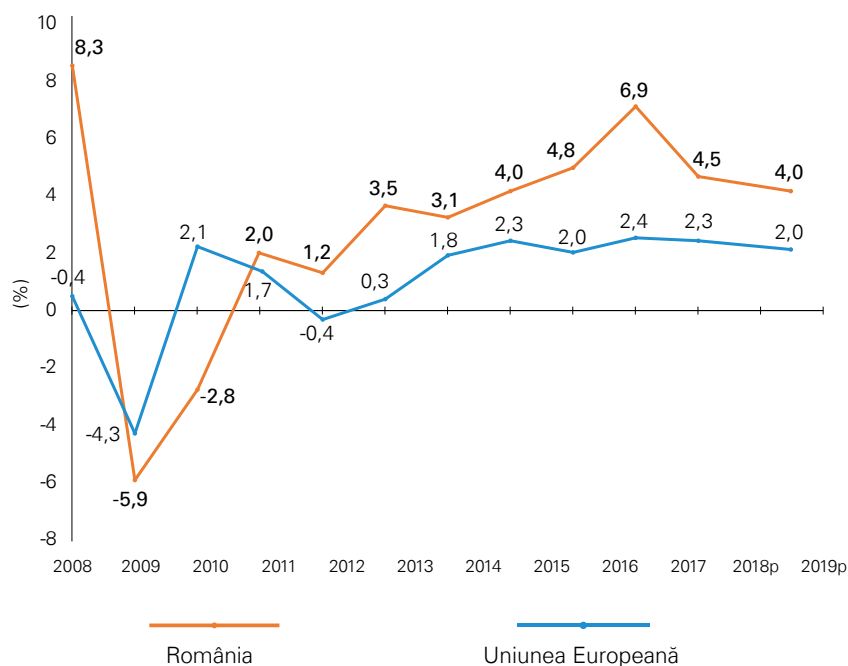
Cu toate acestea, după câțiva ani de recesiune economică și creștere limitată, ritmul redresării economice s-a accelerat, iar în 2017 România a înregistrat o creștere record a PIB de 6,9%, una dintre cele mai ridicate din UE. Această performanță este în linie cu tendința generală la nivelul UE ca economiile din Europa Centrală să crească mai repede decât economiile occidentale, și se preconizează că va continua în următorii ani, însă într-un ritm mai lent.



GRAFIC 1

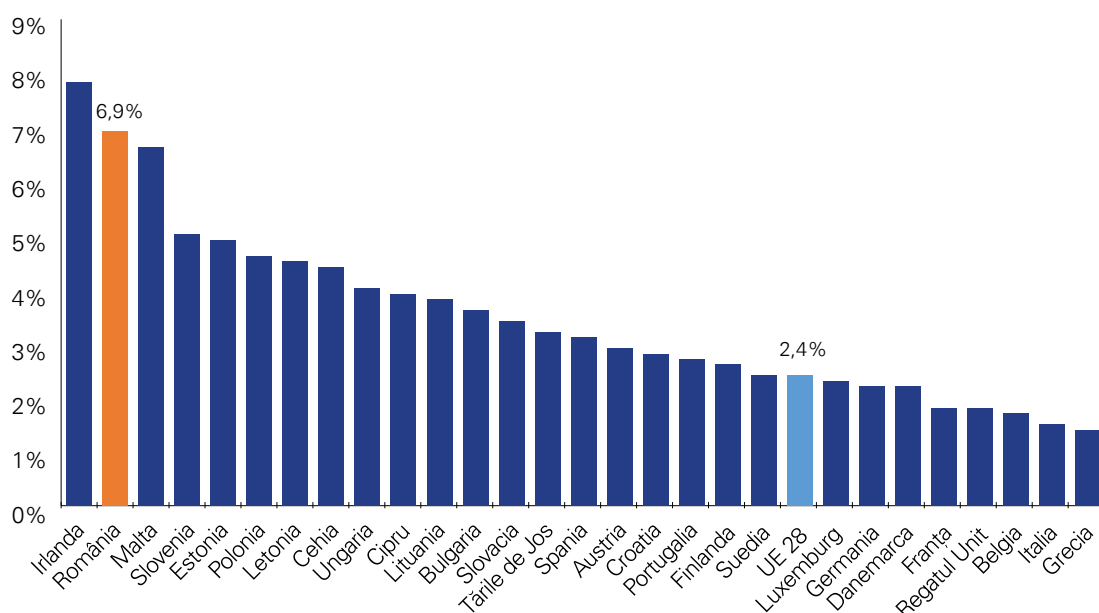
Creșterea anuală a PIB, România vs. UE

Sursa: Baza de date Eurostat, prognoza Comisiei Europene, analiza KPMG; p= prognozat



GRAFIC 2

Creșterea PIB în statele membre UE, 2017



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

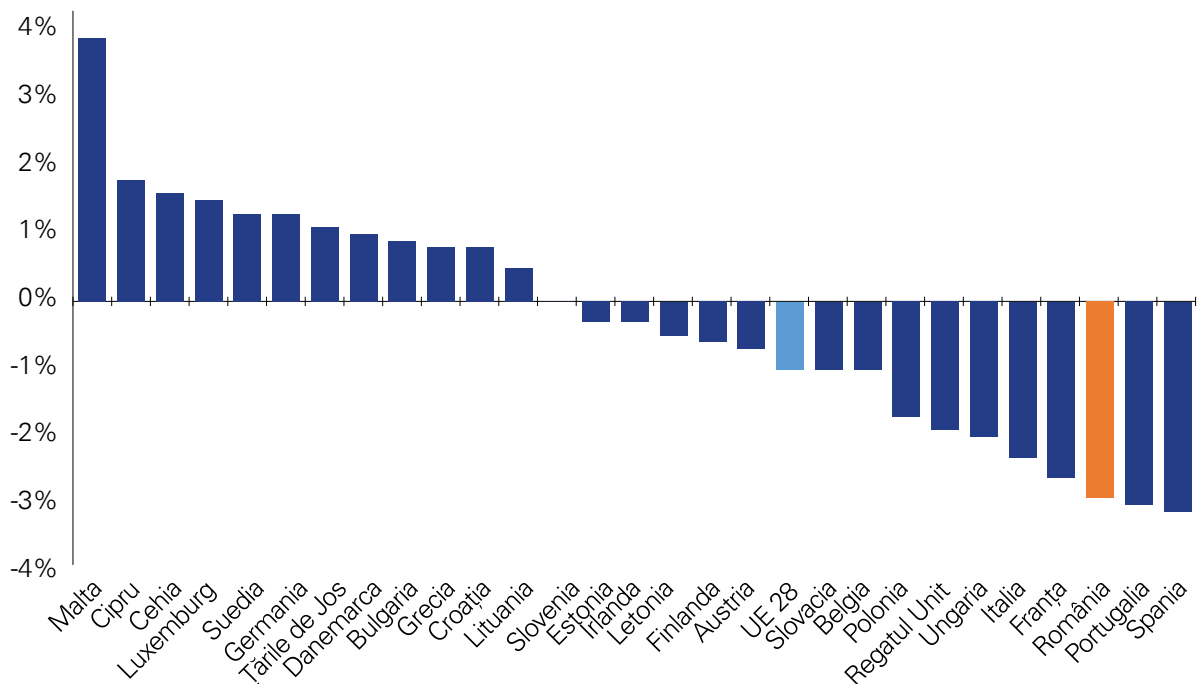
Pe termen lung, creșterea poate fi susținută prin investiții suplimentare în infrastructură, educație și inovare.

Creșterea record din ultimii ani a fost determinată în principal de consumul privat, alimentat de politicile de stimulare fiscală și de creșterea cheltuielilor publice, concretizate în reducerea impozitelor indirecte și în majorări salariale implementate atât în sectorul public, cât și în cel privat. Ca urmare, deficitul bugetar - respectiv decalajul

dintre veniturile și cheltuielile guvernamentale - s-a accentuat și este unul dintre cele mai ridicate din Uniunea Europeană, aproape de ținta asumată de 3%. Adâncirea deficitului bugetar indică necesitatea unor reforme administrative suplimentare în scopul creșterii gradului de colectare a impozitelor și eficientizării cheltuielilor publice, în special în acele domenii care pot genera o creștere sustenabilă pe termen lung.

GRAFIC 3

Excedentul/ deficitul bugetar ca procent din PIB în statele membre UE, 2017



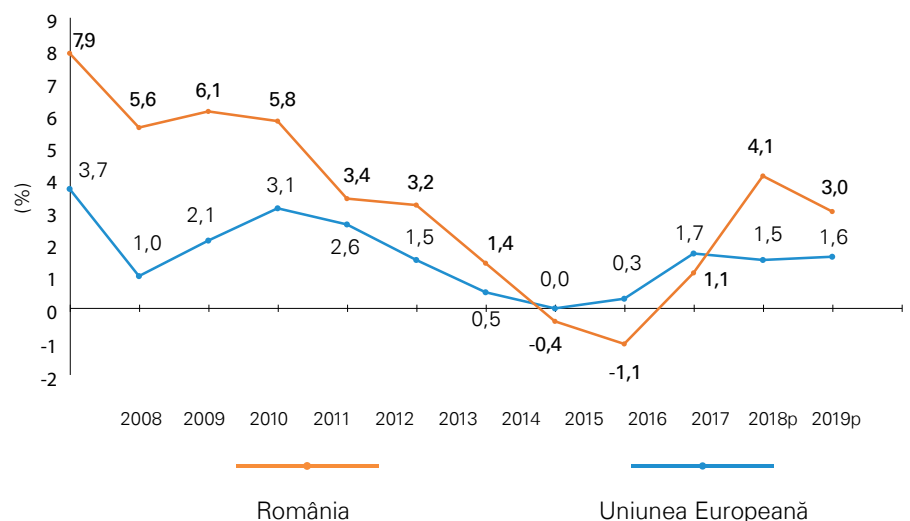
Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

După câțiva ani în care inflația și ratele dobânzilor s-au menținut la un nivel scăzut, acestea au început să crească, amplificând volatilitatea macroeconomică. Măsurile recente de stimulare fiscală și creșterea a cheltuielilor guvernamentale, dar și majorarea prețurilor combustibililor au condus la creșterea inflației, după o perioadă de deflație care a durat aproximativ doi ani. Previțiunile macroeconomice pentru anul 2018 indicau

la începutul anului o rată a inflației de 4,1% în absența unor acțiuni corective, în afara coridorului de 2,5% +/- 1% țintit de Banca Națională a României. Ca răspuns, banca centrală a început să înăsprească politica monetară, punând în aplicare două creșteri consecutive de câte 0,25 puncte procentuale ale ratei dobânzii de politică monetară în primele două luni ale anului 2018.

GRAFIC 4

Rata inflației, România vs. UE

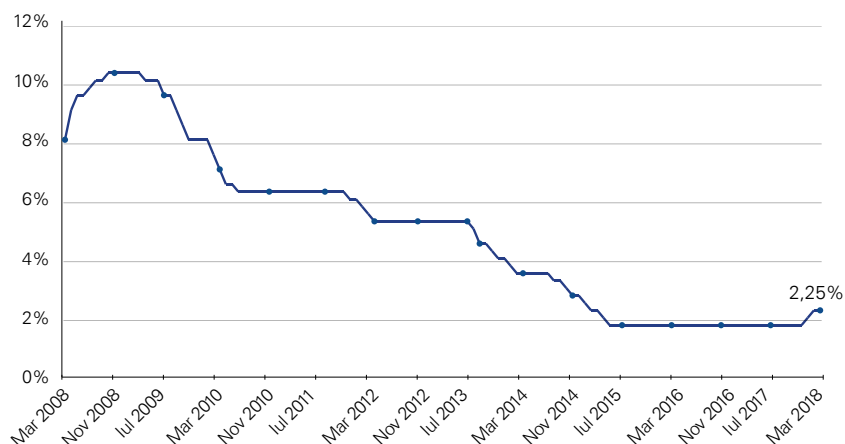


Sursa: Baza de date Eurostat, prognoza Comisiei Europene, analiza KPMG; p= prognozat

GRAFIC 5

Rata dobânzii de politică monetară, România

Sursa: BNR, analiza KPMG



Rata șomajului a atins minime istorice, semnalând un deficit pe piața muncii.

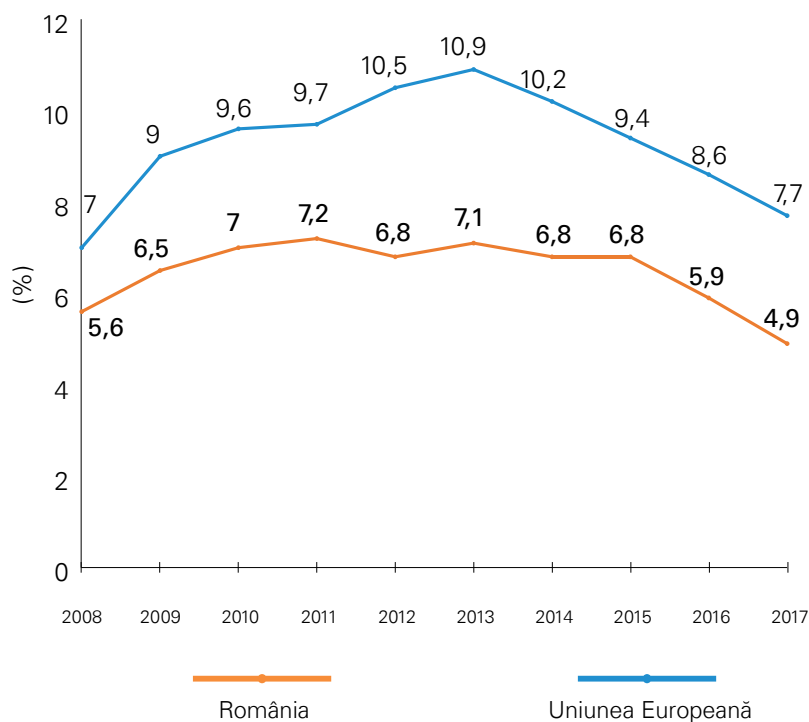
Creșterea economică susținută care a generat noi locuri de muncă în ultimii ani, coroborată cu migrația crescută a forței de muncă spre Europa de Vest după aderarea la UE în 2007, a menținut rata șomajului în mod constant sub media UE, chiar și în perioada recesiunii

economice. La 4,9% în 2017, rata șomajului în România este una din cele mai scăzute din perioada după 1990, revenind la nivelurile atinse înainte de criza financiară. Nivelul scăzut al șomajului semnalează un deficit al forței de muncă, care ar putea limita creșterea economică pe termen scurt și mediu.

GRAFIC 6

Rata șomajului, România vs. UE

Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; procent din populația activă



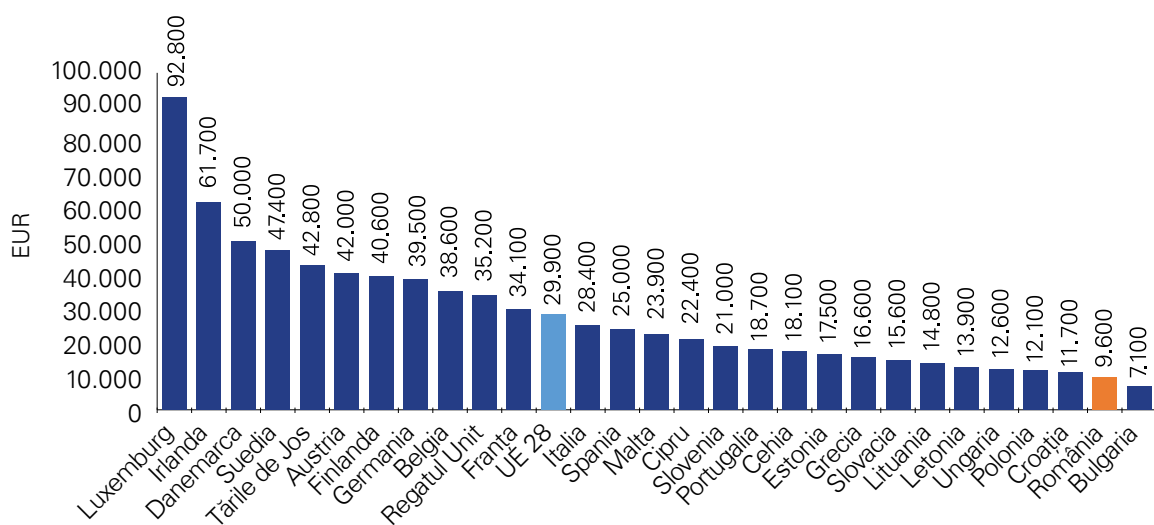


În pofida creșterii economice recente, veniturile pe locuitor au încă un decalaj semnificativ față de media UE. După mai bine de un deceniu de la aderarea la UE, România este încă una dintre cele mai sărace țări din Uniunea Europeană. PIB pe cap de locuitor are cel mai scăzut nivel din UE după Bulgaria, în timp ce venitul disponibil pe cap de locuitor este de 62% (la paritatea puterii de cumpărare) față de media UE, deși decalajul s-a redus

semnificativ față de anul 2005, când venitul pe cap de locuitor era de 31% din media UE. Astfel, chiar dacă decalajul venitului disponibil a scăzut la jumătate față de perioada de dinaintea aderării, în timp ce salariul minim a crescut de mai mult de patru ori (de la aproximativ 55 EUR în 2005 la 230 EUR în 2017), nivelul de trai al românilor este semnificativ inferior nivelului de trai mediu al cetățenilor europeni.

GRAFIC 7

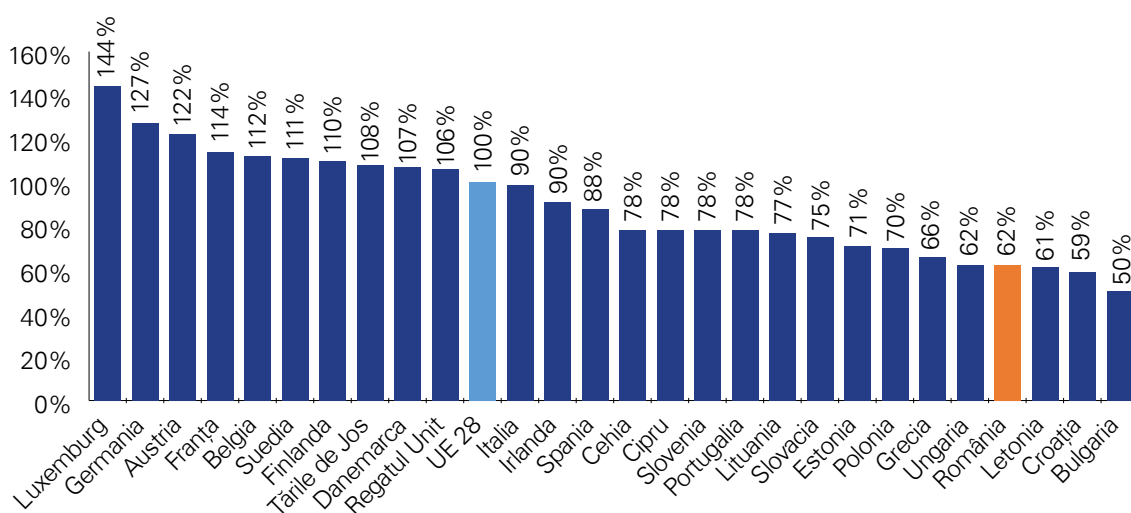
PIB pe cap de locuitor în statele membre UE, 2017



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; prețuri curente, euro pe cap de locuitor

GRAFIC 8

Venitul disponibil al gospodăriilor pe cap de locuitor în statele membre UE, exprimat ca procent din media UE 28¹, 2016



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

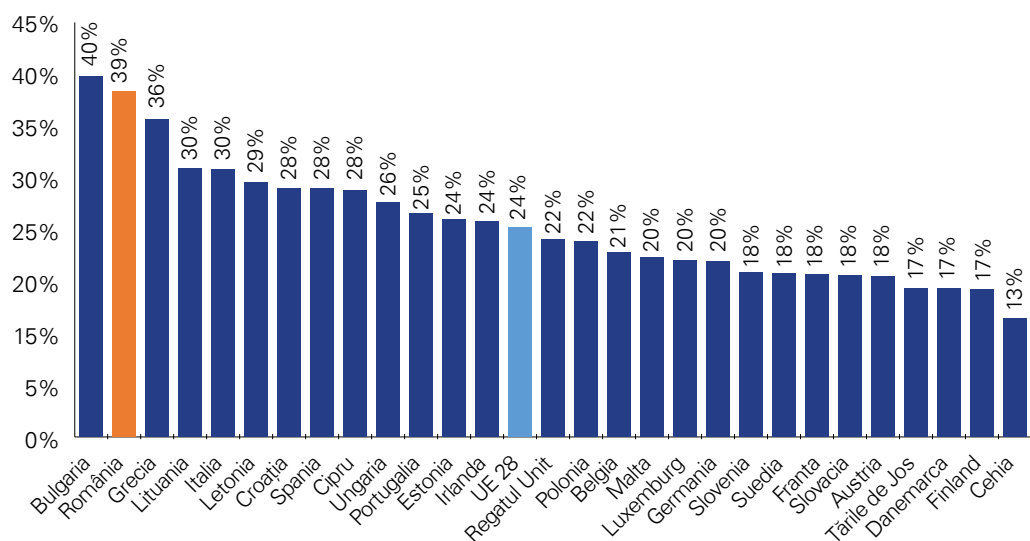
Aproape 40% din populația României este expusă riscului de sărăcie sau excluziune socială.

Nivelul scăzut al venitului disponibil, corelat cu cheltuielile reduse de protecție socială (11,6% din PIB în România față de 19,1% în UE 28 în 2016) și politicile inconsecvente împotriva sărăciei, fac din România țara cu al doilea cel mai mare risc de sărăcie sau de excluziune socială a populației

din cadrul UE, după Bulgaria. Conform datelor Eurostat, 39% dintre români sunt expuși riscului de sărăcie după transferurile sociale, ceea ce înseamnă că venitul disponibil al acestora este sub pragul național al riscului de sărăcie, respectiv 6,530 RON pe an, echivalentul a aproximativ 544 RON pe lună pentru o gospodărie formată dintr-o singură persoană.

1: Indicatorul reflectă puterea de cumpărare a populației și capacitatea acesteia de a investi în bunuri și servicii sau de a economisi pentru viitor, ținând cont de impozite, contribuții sociale și beneficii sociale monetare sau în natură. Este calculat ca venit disponibil brut ajustat al gospodăriilor și al instituțiilor non-profit în serviciul gospodăriilor împărțit la paritatea puterii de cumpărare (PPP) a consumului individual efectiv al gospodăriilor și la populația rezidentă totală, iar în această grafic este exprimat ca un indice calculat în raport cu media UE (UE 28) stabilită la 100.

Procentul populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială în statele membre UE, 2016



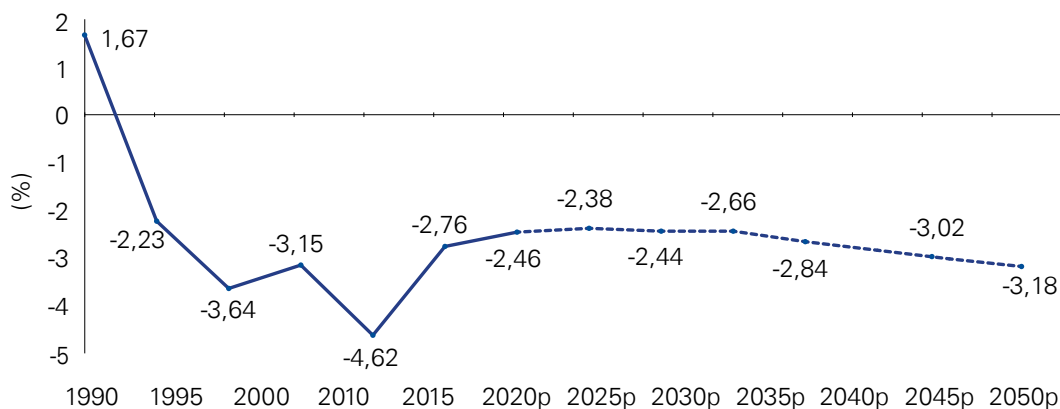
Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

Deteriorarea situației demografice exercită presiuni suplimentare asupra cheltuielilor guvernamentale și poate limita creșterea economică pe termen lung.

România este una dintre cele mai mari țări din Europa Centrală și de Est în ceea ce privește populația, ocupând locul doi în Europa Centrală și de Est după Polonia și locul șapte la nivelul Uniunii Europene, cu aproximativ 19,7 milioane de locuitori în 2017. Cu toate acestea, conform celor prezentate în Secțiunea 3, sporul natural negativ și nivelul ridicat al emigrației determină

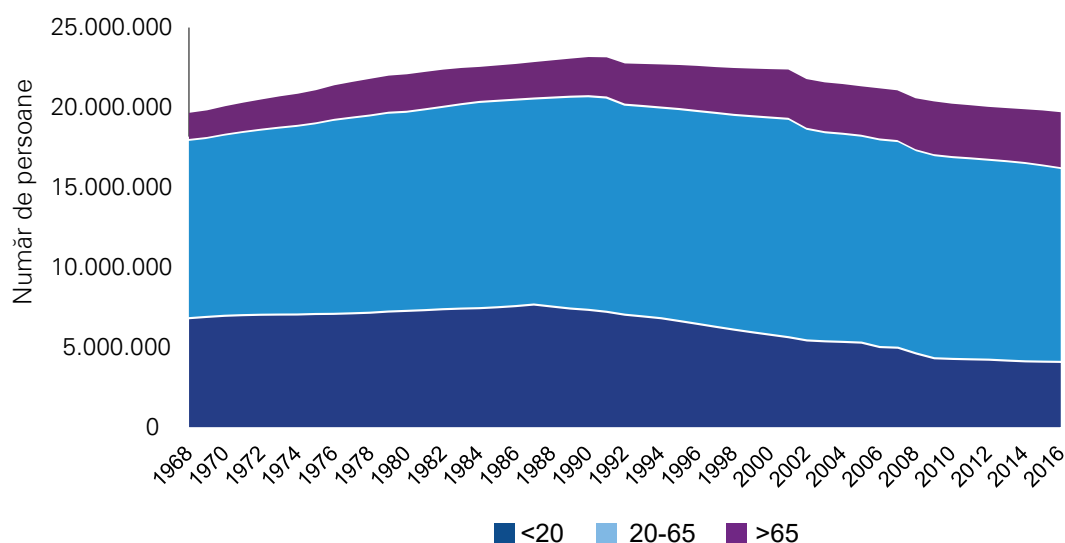
o scădere rapidă a populației. În același timp, speranța de viață crește, ceea ce determină creșterea ponderii populației vârstnice (de 65 de ani și peste) și un grad de dependență (măsurat prin raportul dintre vârstnici și populația activă economic) mai ridicat. Aceste evoluții exercită o presiune suplimentară asupra cheltuielilor guvernamentale și, în absența unor politici corective, pot conduce în viitor la creșterea datoriei publice, adâncirea inegalităților sociale și la o creștere economică mai lentă.

Modificarea populației în România



Sursa: estimări KPMG bazate pe date publicate de Națiunile Unite, Departamentul Afaceri Economice și Sociale, Divizia Populație; p= prognozat

Ponderea cetățenilor în vârstă de peste 65 de ani în total populație, România



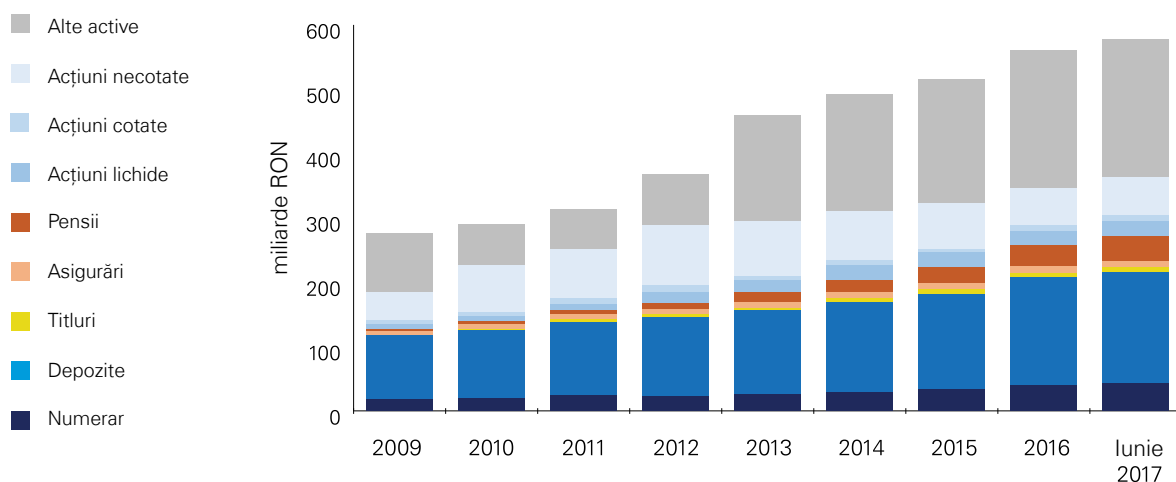
Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

Activele financiare deținute de populație s-au dublat față de 2009, cu toate acestea aproape 40% sunt plasate în conturi bancare și depozite. Aceste tipuri de active nu sunt de natură să asigure bunăstarea financiară a populației pe un orizont lung de timp, având în vedere ratele de rentabilitate scăzute. Alte tipuri de investiții financiare, cum ar fi produsele de asigurări, fondurile de pensii și acțiunile cotate au încă volume scăzute, însă au înregistrat

creșteri semnificative în ultimii ani (46% creștere în activele deținute la fonduri de pensii, 20% creștere în investițiile în asigurări și 41% creștere în deținerile de acțiuni cotate la bursă în iunie 2017 în comparație cu decembrie 2015), indicând o tendință de diversificare a investițiilor realizate de populație pe măsură ce veniturile disponibile cresc iar piețele financiare oferă mai multe alternative de investire.

GRAFIC 12

Active financiare deținute de populație, România



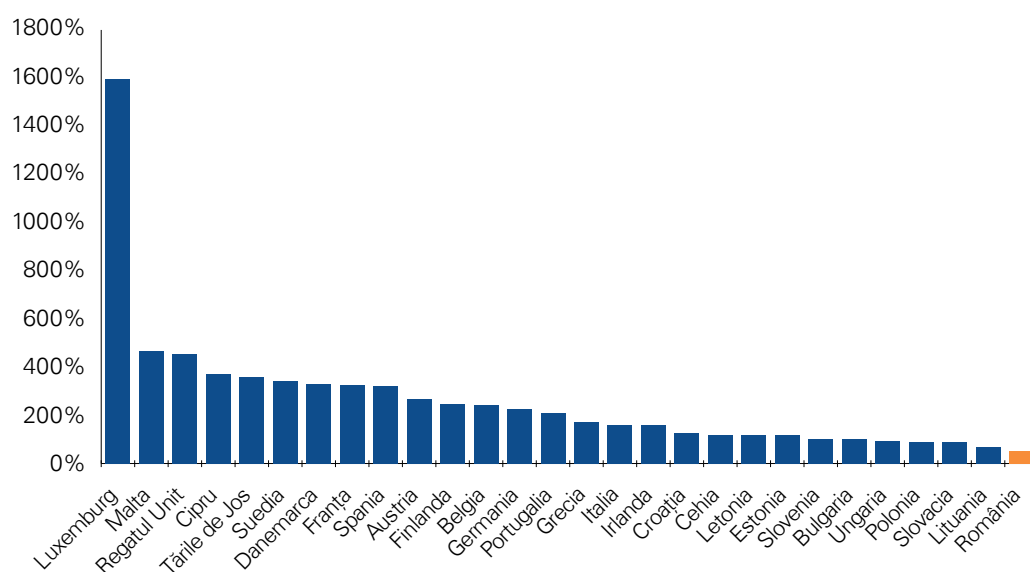
Sursa: BNR, analiza KPMG

Piețele financiare sunt încă subdezvoltate, lipsite de adâncime și diversitate. România are cel mai scăzut nivel de intermediere financiară din Uniunea Europeană, după cum o arată ponderea activelor bancare totale în PIB de 52%, comparativ cu media UE de 283%. Sectorul financiar este dominat de instituții bancare, care dețin mai mult de 75% din totalul activelor sectorului financiar, în timp ce fondurile de pensii și societățile de asigurări acumulează

doar 6% și respectiv 4% din totalul activelor. Piața de capital avea numai 88 de emitenți și o capitalizare de 164 miliarde RON în decembrie 2017, respectiv 19% din PIB, în timp ce capitalizarea bursieră la nivelul UE era de 64% din PIB-ul UE la sfârșitul anului 2016. Cu toate acestea, piața bursieră a înregistrat progrese semnificative în ultimii ani ca urmare a listării unor noi companii, atât din sectorul de stat cât și private.

GRAFIC 13

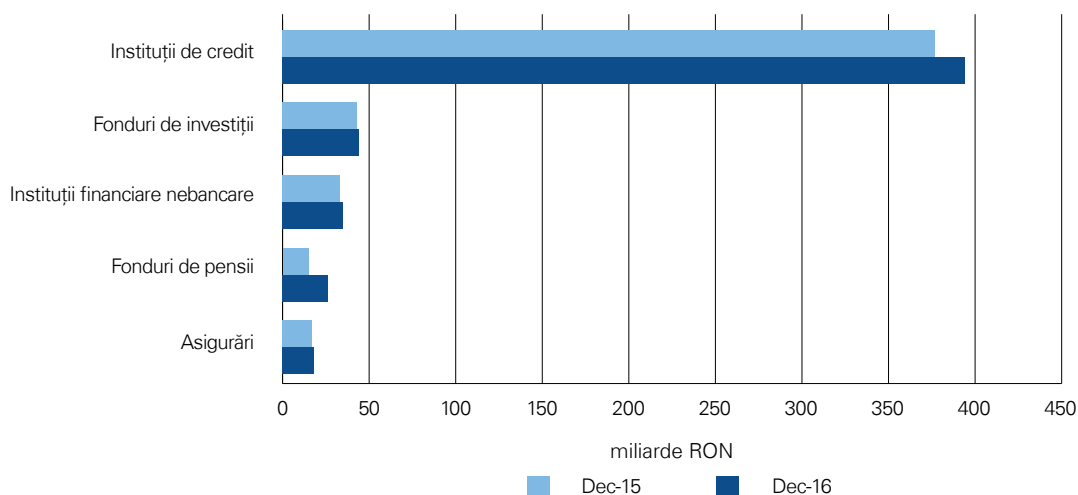
Active bancare ca procent din PIB, 2016



Sursa: BCE, analiza KPMG

GRAFIC 14

Activele sectorului financiar din România

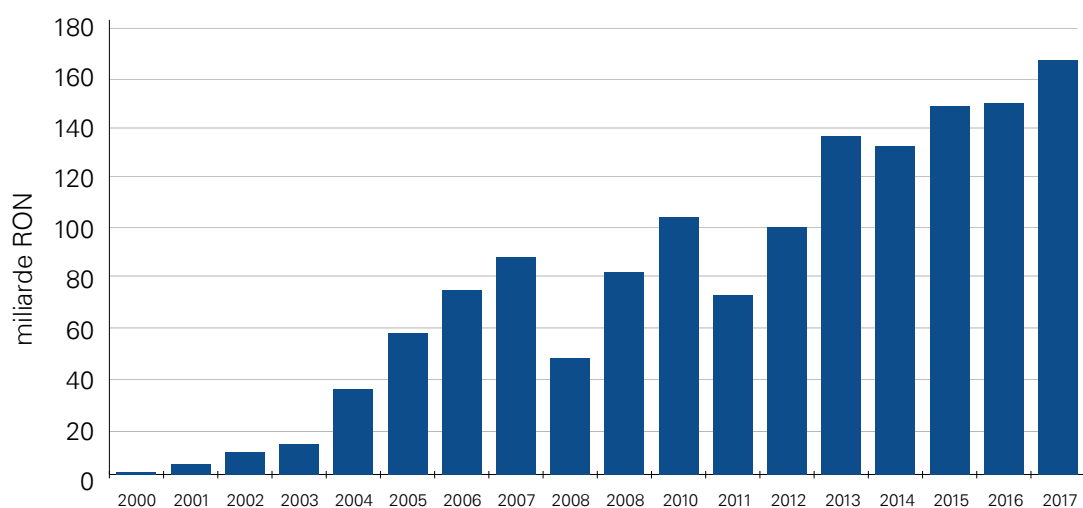


Sursa: BNR, ASF, analiza KPMG



GRAFIC 15

Capitalizarea bursieră în România



Sursa: Bursa de Valori București, analiza KPMG



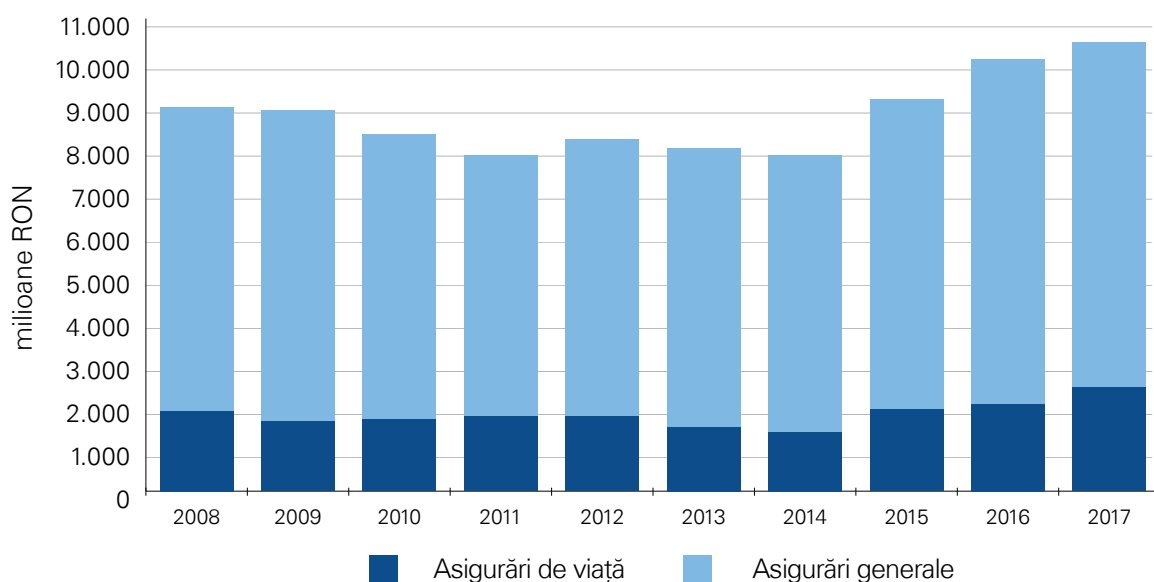
2.2 Sectorul asigurărilor de viață

La sfârșitul anului 2017, România avea 42 de asigurători², dintre care 17 ofereau asigurări de viață, cu venituri totale din primele de asigurări de 10,5 miliarde RON, din care 8,1 miliarde RON din asigurări generale și 2,4 miliarde RON din asigurări de viață. Cu toate că

volumul pieței a scăzut pe perioada recesiunii economice care a urmat crizei financiare, în ultimii ani piața a revenit pe creștere, asigurările de viață crescând mai repede decât asigurările generale în perioada 2015-2017, deși prin raportare la o bază mult mai redusă.

GRAFIC 16

Evoluția primelor de asigurare în România



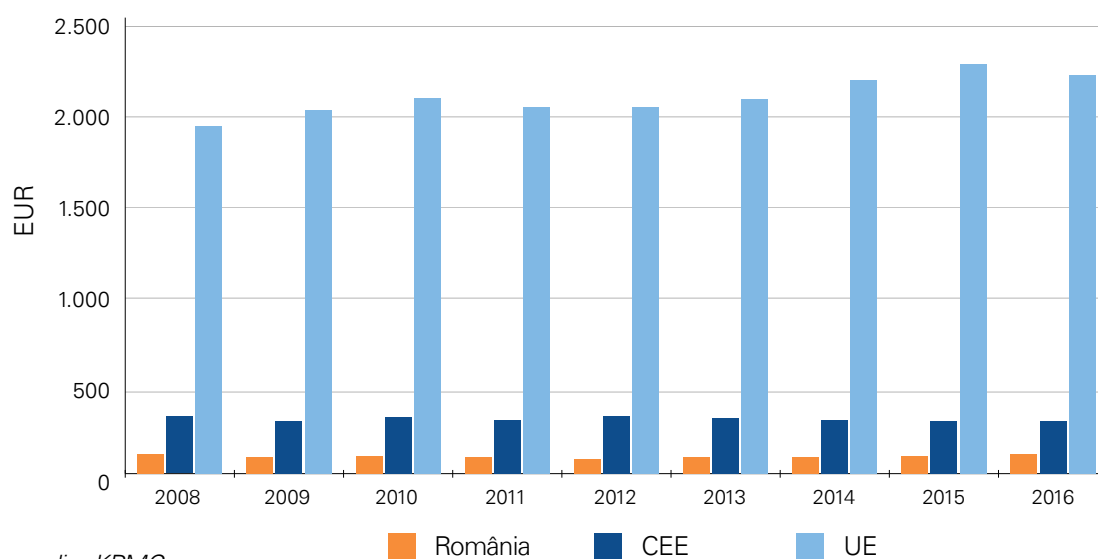
Sursa: ASF, analiza KPMG; pentru 2015-2017, datele includ primele subscrise de către sucursalele asigurătorilor străini

Românii alocă, în medie, 105 EUR pe an pentru asigurări, puțin peste o treime din suma medie cheltuită în țările CEE, în timp ce în medie un cetățean UE alocă anual aproximativ 2.200 de euro pentru asigurări. Sectorul asigurărilor din România este încă

subdezvoltat comparativ cu alte economii din UE, atât în ceea ce privește densitatea asigurărilor (cheltuiala anuală cu asigurările pe locuitor), cât și penetrarea asigurărilor (raportul dintre primele de asigurări și PIB).

2: Inclusiv 11 sucursale ale unor asigurători străini

Densitatea asigurărilor (prime anuale pe cap de locuitor) în România față de CEE și UE

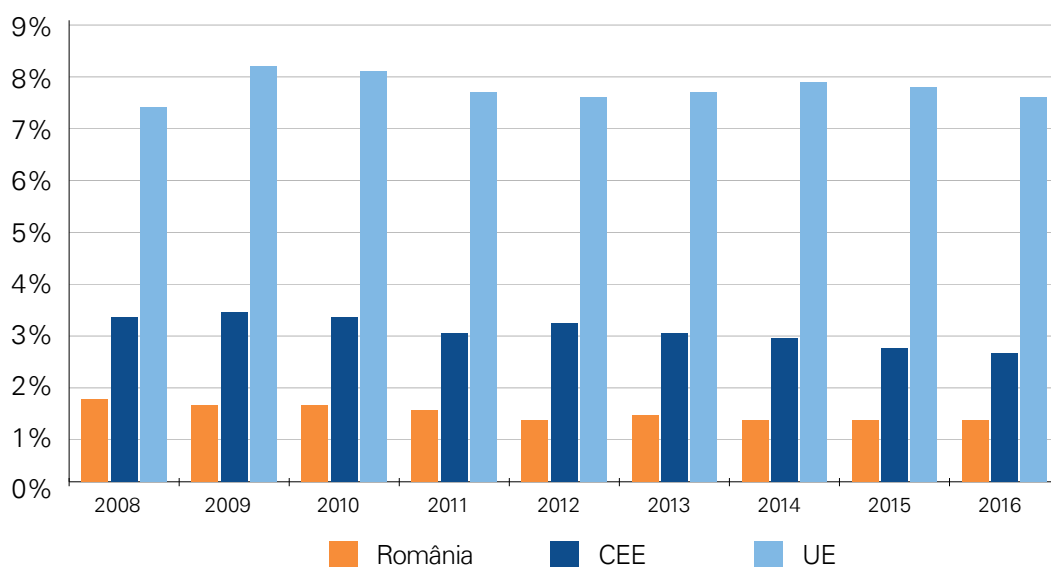


Sursa: Insurance Europe, analiza KPMG

În 2016, penetrarea asigurărilor în România a fost de 1,2% din PIB, semnificativ mai mică decât media UE de 7,5% și, de asemenea, sub media de 2,5% a țărilor din Europa Centrală și

de Est. Volumul asigurărilor nu a ținut pasul cu creșterea PIB din ultimii ani, ceea ce a condus la o pondere mai mică în PIB a sectorului comparativ cu anul 2009.

Penetrarea asigurărilor (procentul primelor de asigurare în PIB) în România față de CEE și UE



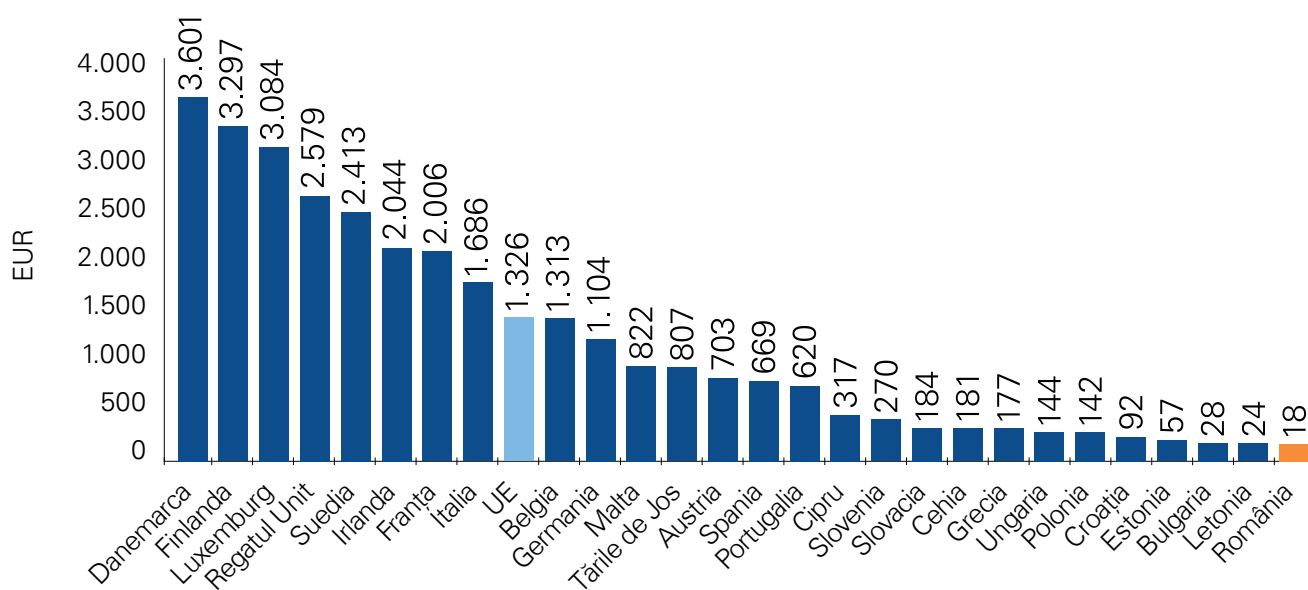
Sursa: Insurance Europe, analiza KPMG

Piața asigurărilor din România este dominată de segmentul asigurărilor generale, în timp ce la nivelul UE predomină asigurările de viață. Astfel, primele de asigurări de viață reprezintă doar 20% din totalul primelor de asigurări colectate de asigurătorii din România, comparativ cu o pondere medie de 60% a asigurărilor de viață la nivelul Uniunii Europene. Acest lucru face ca România să fie țara cu a doua cea mai mică penetrare a asigurărilor de viață și țara cu cel mai scăzut nivel al densității asigurărilor de viață din UE.

Românii alocă cel mai puțin pentru polițele de asigurări de viață dintre toți europenii, respectiv 18 EUR în medie pe an, de 10 ori mai puțin decât cehii și slovacii și de aproximativ 100 de ori mai puțin decât francezii și italienii. În ciuda creșterii economice susținute din ultimii ani, penetrarea asigurărilor de viață a rămas sub nivelul de 0,3% din PIB, cu mult sub media UE de 4,4%. Un sector al asigurărilor mai puțin dezvoltat, dominat de asigurările generale, este tipic pentru economiile în tranziție, cu toate acestea România se situează în urma tuturor celorlalte țări din Europa Centrală și de Est, cu excepția Letoniei.

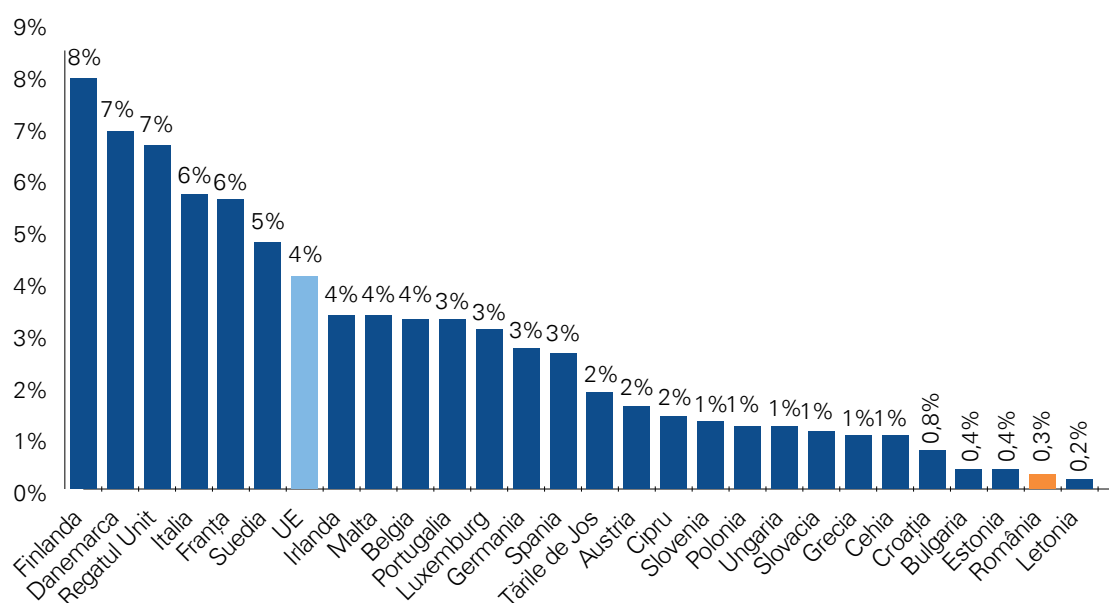
GRAFIC 19

Densitatea asigurărilor de viață (prime anuale pe cap de locuitor) în statele membre UE, 2016



Sursa: Insurance Europe, analiza KPMG

Penetrarea asigurărilor de viață (procentul primelor pentru asigurările de viață în PIB) în statele membre UE, 2016



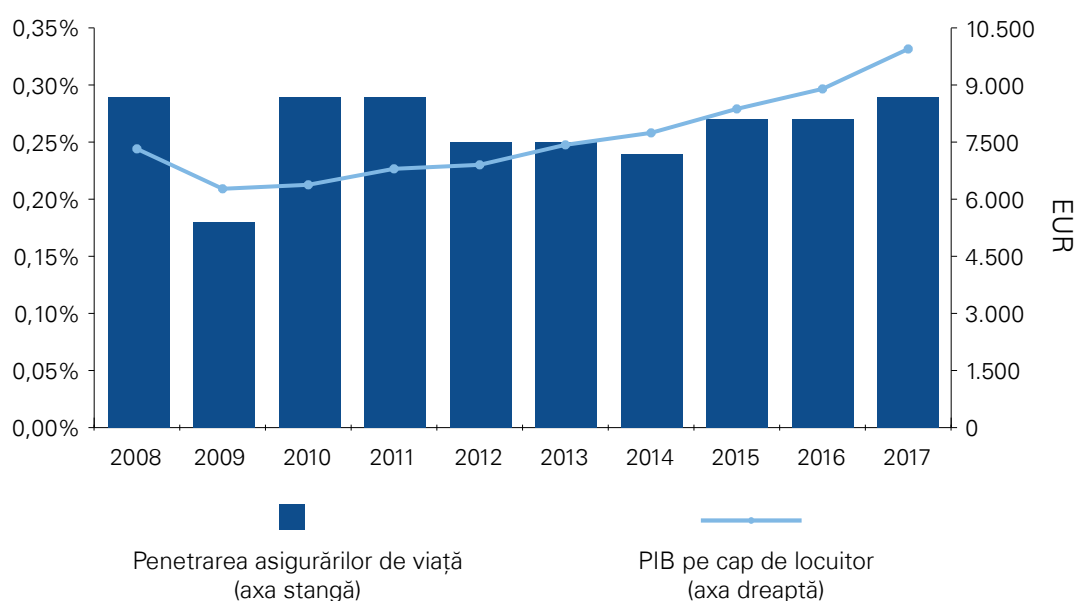
Sursa: Insurance Europe, ASF, analiza KPMG; pentru România, datele includ primele subscrise de către sucursalele asigurătorilor străini

Dezvoltarea asigurărilor de viață este în general corelată cu creșterea PIB și a venitului disponibil.

Cu toate acestea, în cazul României, evoluțiile pozitive recente ale acestor factori nu s-au concretizat într-o evoluție similară a penetrării asigurărilor de viață (aceasta înregistrând doar o îmbunătățire marginală în perioada 2015-2017). Aceste evoluții arată că

alți factori, cum ar fi nivelul redus al educației financiare și lipsa unor stimulente fiscale pentru asigurările de viață, limitează dezvoltarea sectorului (a se vedea Secțiunea 4 pentru o discuție cu privire la principalele provocări și oportunități pentru dezvoltarea sectorului asigurărilor de viață).

Penetrarea asigurărilor de viață vs. PIB pe cap de locuitor în România



Sursa: Insurance Europe, Eurostat, ASF, analiza KPMG; pentru 2015-2017, datele utilizate pentru a calcula penetrarea asigurărilor de viață includ primele subscrise de sucursalele asigurătorilor străini

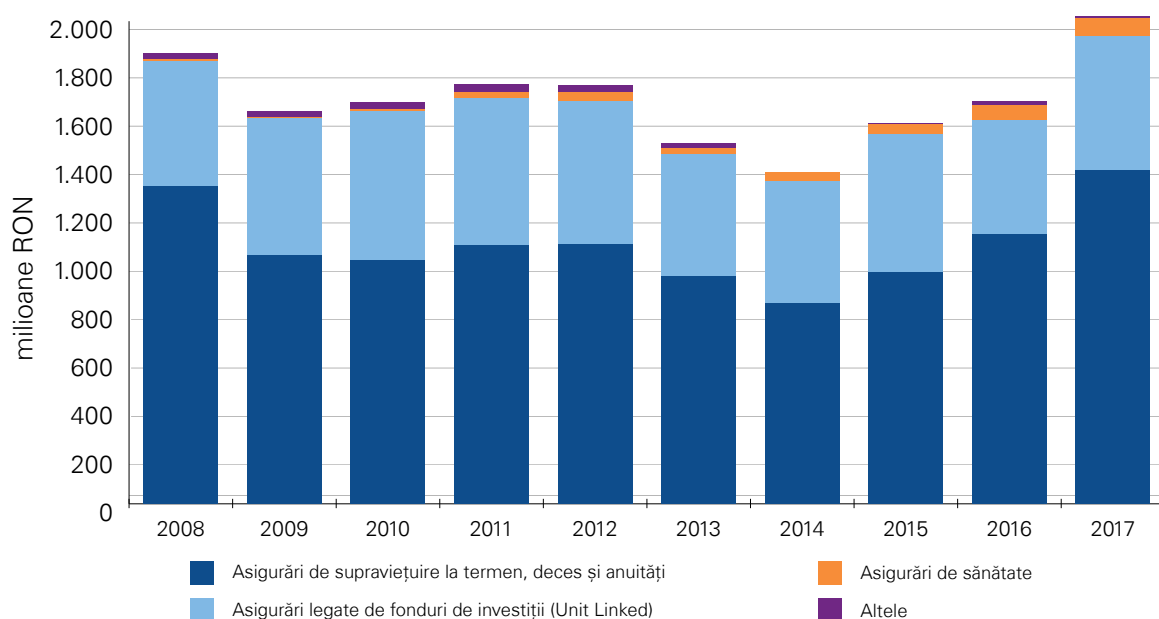
Sectorul este caracterizat de un grad ridicat de concentrare, mai mult de 75% din prime fiind subscrise de primii 5 asigurători de viață activi pe piața din România. Nu au

existat schimbări semnificative în structura primelor de asigurări de viață în ultimii ani, cu două treimi din prime fiind direcționate spre produsele de asigurări de viață la termen și

mixte (care combina protecția cu economisirea pe termen lung) și cealaltă treime spre produsele de tip unit-linked, deși acestea din urmă au înregistrat o scădere în termeni relativi în ultimii ani (pentru o descriere a produselor de asigurare de viață disponibile pe piața asigurărilor din România a se vedea Secțiunea 3.3).

GRAFIC 22

Împărțirea primelor de asigurări de viață pe produse, România



Sursa: ASF; datele nu includ primele subscrise de sucursalele asigurătorilor străini, nefiind disponibilă împărțirea pe produse pentru primele subscrise de aceste entități



2.3 Sistemul de pensii din România

Pentru a îmbunătăți sustenabilitatea sistemului de pensii în contextul îmbătrânirii populației, România a lansat o reformă substanțială a sistemului începând cu anul 2000. Reforma sistemului de pensii s-a bazat pe modelul multi-pilon al Băncii Mondiale³, utilizat drept cadru de referință în numeroase economii în tranziție din întreaga lume, constând în:

- Reformarea sistemului public de pensii (Pilonul I), în principal prin creșterea vârstei standard de pensionare și a perioadei minime de contribuție, prin introducerea unor noi restricții pentru pensionarea anticipată și prin introducerea unei formule de calcul bazate pe puncte de pensie, luând în considerare câștigurile efective pe întreaga perioadă a serviciului;
- Introducerea pensiilor obligatorii administrate privat, cu contribuții obligatorii definite (Pilonul II);
- Introducerea pensiilor administrate privat cu contribuții facultative (Pilonul III)

Pilonul I este organizat ca o schemă obligatorie de tip redistributiv („pay-as-you-go”). Astfel, statul român colectează în mod continuu contribuții sociale pentru pensii și le utilizează pentru a plăti pensiile cuvenite pensionarilor actuali. Sistemul public de pensii oferă dreptul de a primi pensia pentru limită de vârstă persoanelor care au atins vârsta standard de pensionare și au contribuit la sistemul public de pensii o perioadă minimă prevăzută de lege. În plus, legea permite pensionarea anticipată sau pensionarea anticipată parțială cu până la 5 ani înainte de vârsta standard de pensionare, în funcție de durata reală a serviciului comparativ cu perioada de cotizare completă cerută de lege. În martie 2018, vârsta

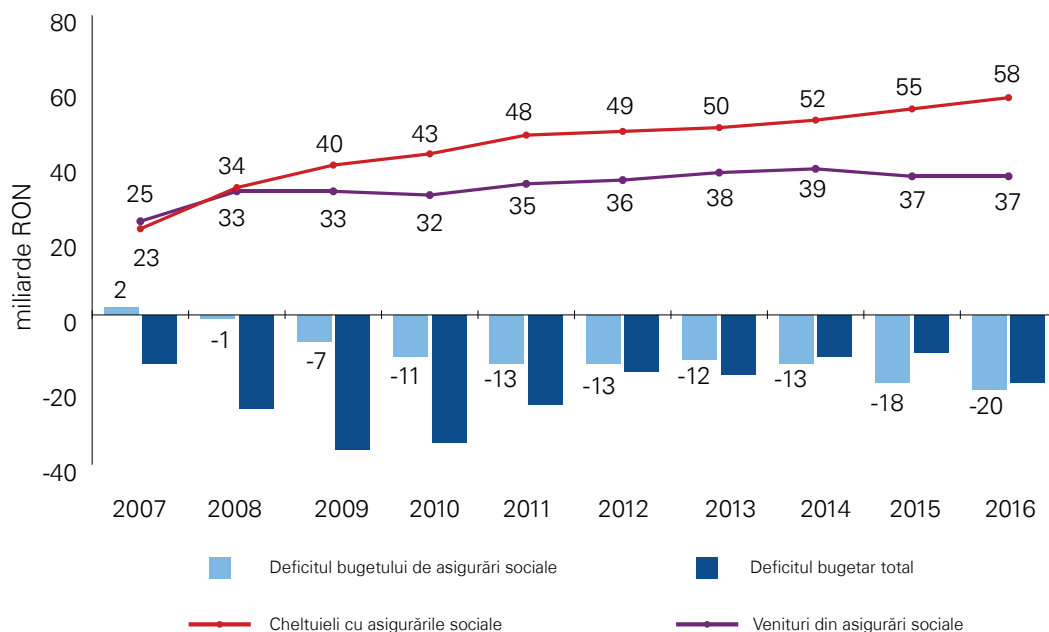
curentă de pensionare pentru bărbați era de 65 de ani, în timp ce pentru femei de 60 de ani și 9 luni urmând a crește treptat la 63 de ani până în ianuarie 2030. Atât pentru bărbați, cât și pentru femei, stagiul minim de cotizare este de 15 ani, în timp ce întreaga perioadă de contribuție pentru bărbați este de 35 de ani, iar pentru femei este de 30 de ani și 9 luni, urmând să crească treptat la 35 de ani până în ianuarie 2030.

Beneficiile din Pilonul I plătite după pensionare se calculează pe baza punctelor de pensie acumulate de contribuabili, care sunt determinate de nivelul salariilor brute obținute în timpul perioadei de angajare în raport cu salariul mediu pe economie din aceeași perioadă. Valoarea punctului de pensie este stabilită anual prin legea bugetului asigurărilor sociale. Începând cu ianuarie 2018, contribuțiile pentru pensie în cazul unor condiții normale de muncă se ridică la 25% din salariul brut și se plătesc integral de către angajați. Valoarea actuală a punctului de pensie este de 1.000 RON.

Având în vedere evoluțiile demografice negative și creșterile recente ale pensiilor, sistemul public de pensii înregistrează un deficit semnificativ. Pentru anul 2016, deficitul bugetului asigurărilor sociale (constând în principal din venituri și cheltuieli cu pensiile) a fost de 20 miliarde RON, respectiv circa 2,7% din PIB și a depășit deficitul bugetului general. Veniturile din pensii provenite din contribuțiile curente acoperă doar aproximativ două treimi din cheltuielile cu pensiile publice, restul fiind finanțate din bugetul general, al cărui deficit este acoperit de guvern din surse împrumutate.

3: Modelul sistemului de pensii cu mai mulți piloni a fost introdus pentru prima dată de către Banca Mondială în 1994, în publicația sa „Averting the old age crisis: policies to protect and promote growth” (Evitarea crizei vârstei a treia: politici de protejare și promovare a creșterii)

Deficitul bugetului de asigurări sociale în raport cu deficitul bugetului general, România

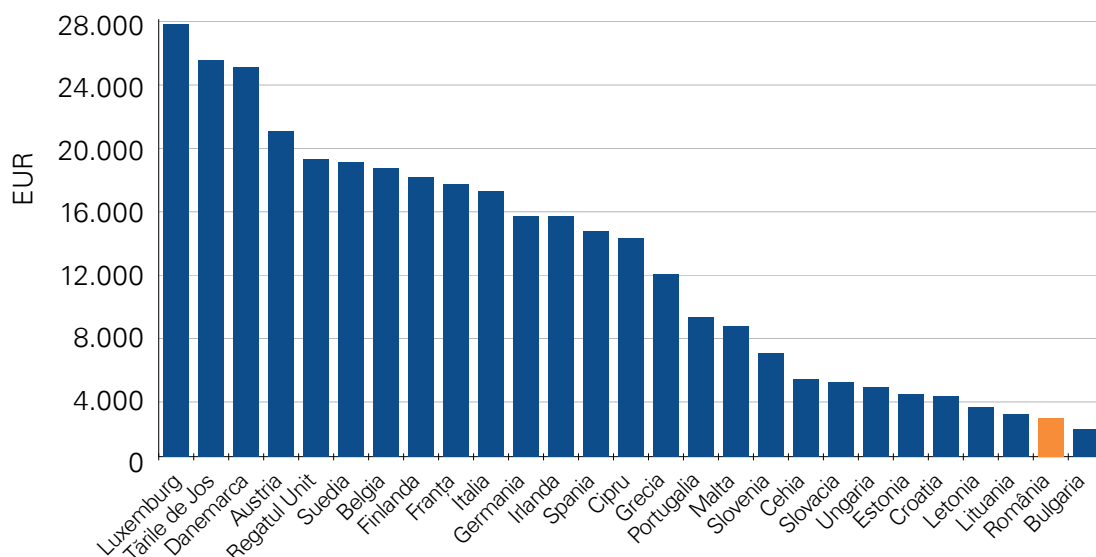


Sursa: Ministerul Finanțelor Publice din România, analiza KPMG; începând cu 1 ianuarie 2016, pensiile speciale sunt acoperite din bugetul general, însă în scopul acestei analize au fost incluse în cheltuielile cu asigurările sociale

Cheltuiala anuală cu pensia la nivel de beneficiar înregistrează printre cele mai scăzute nivele din Uniunea Europeană, în condițiile în care cheltuielile totale cu pensiile pun deja o presiune semnificativă asupra bugetului național. Pensia medie lunară în România a fost de 1.132 RON (243 EUR) în ultimul trimestru al anului 2017 conform

datelor INS, sub jumătate din salariul mediu net pe economie de 2.629 RON (564 EUR). Deși pensia publică este și va continua să fie principala sursă de venit după pensionare, aceasta nu poate asigura un nivel adecvat al venitului după pensionare, nici acum și nici în viitor.

Cheltuiala anuală cu pensia la nivel de beneficiar în statele membre UE, 2015



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

Pilonul II a fost introdus în 2006 ca o schemă de pensii finanțată integral pe baza contribuțiilor obligatorii pentru toți angajații cu vârsta de până în 35 de ani în acel moment (respectiv toți cei născuți după 1 iulie 1971). De asemenea, a existat posibilitatea aderării în mod opțional a angajaților cu vârste cuprinse între 35 și 45 de ani (respectiv a celor născuți între 1 iulie 1961 și 1 iulie 1971). Schema a devenit operațională în 2008; de atunci, o parte din contribuția la asigurările sociale a fiecărui participant este direcționată către un fond de pensii administrat privat. Contribuțiile la fondurile private sunt înregistrate în conturi individuale, care dau participanților dreptul de proprietate asupra activelor nete. Dreptul de a primi pensia privată apare odată cu îndeplinirea condițiilor pentru pensia pentru limită de vârstă din Pilonul I. Valoarea totală a pensiei de Pilon II care urmează a fi primită nu poate fi mai mică decât contribuțiile nete plătite (înainte de eventualele impozite și taxe care s-ar aplica în viitor).

Pilonul II oferă astfel participanților săi posibilitatea de a obține un venit suplimentar la pensie pe lângă pensia din sistemul public, pe baza contribuțiilor și a câștigurilor din investiții acumulate în conturile individuale. Participanții pot opta pentru încasarea beneficiilor din Pilonul II fie ca plată unică, fie ca plăți eşalonate. Cei care nu dispun de active suficiente pentru a se califica pentru o pensie vor primi o plată unică sau plăți eşalonate pe o perioadă de până la cinci ani. În cazul decesului participantului înainte de îndeplinirea condițiilor de pensie din Pilonul I, moștenitorii au dreptul de a solicita în termen de 3 ani sumele acumulate în Pilonul II. De asemenea, în anumite cazuri de invaliditate, participantul are dreptul să primească pensia din Pilonul II fără să aștepte până la îndeplinirea condițiilor pentru limită de vârstă ale Pilonului I.

Contribuțiile la Pilonul II au reprezentat la început 2% din salariile brute, cu intenția de a fi crescute treptat până la 6% începând cu 2016, însă creșterea a fost mai lentă decât s-a planificat inițial (a se vedea Tabelul 1). Mai mult, în contextul unei reforme fiscale în domeniul contribuțiilor sociale, Guvernul a decis să reducă contribuția la Pilonul II de la 5,1% în 2017 la 3,75% în 2018⁴.

Tabel 1

Contribuția la Pilonul II în România în perioada 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Contribuția planificată	2%	2,5%	3%	3,5%	4%	4,5%	5%	5,5%	6%	6%	6%
Contribuția efectivă	2%	2%	2.5%	3%	3.5%	4%	4.5%	5%	5.1%	5.1%	3.75%

Sursa: Legislația națională, analiza KPMG

4: Începând cu ianuarie 2018, contribuțiile sociale plătite anterior de angajatori au fost transferate angajaților. Presupunând că salariile brute ale salariaților au fost mărite pentru a menține aceleași salarii nete ca înainte de modificare (ceea ce ar putea să nu fie cazul tuturor salariaților), contribuția redusă la Pilonul II s-ar aplica la o bază mai ridicată. Efectul combinat ar fi echivalentul unei reduceri a contribuției la Pilonul II de la 5,1% la o contribuție de 4,54% aplicată salariilor brute înainte de modificare. Cu toate acestea, nu se poate face o estimare exactă a impactului acestei modificări asupra nivelului contribuției la Pilonul II, având în vedere lipsa datelor de piață cumulate privind nivelele salariilor brute ale angajaților înainte și după modificare.

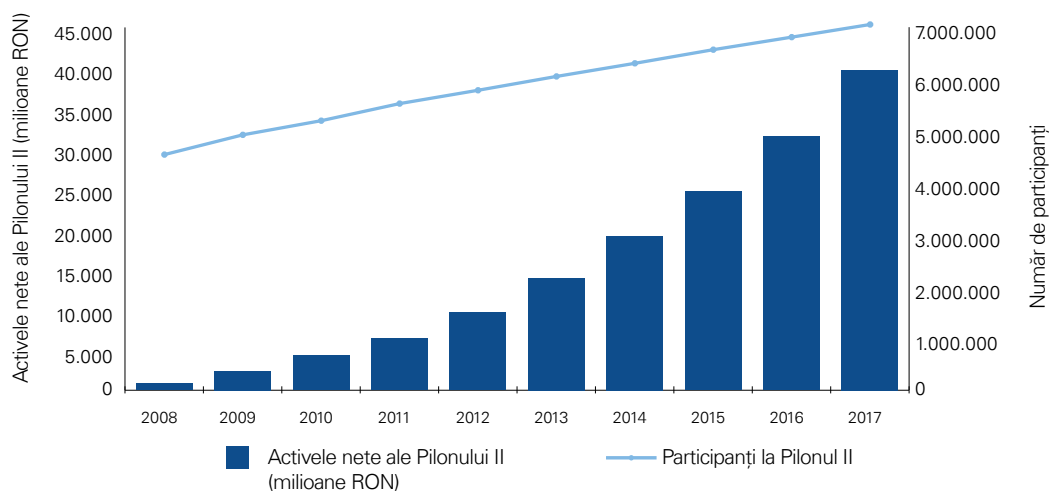
La un deceniu de la implementare, Pilonul II a acumulat active în valoare de 37 miliarde RON și 7 milioane de participanți⁵.

Evoluția sistemului de pensii private a fost pozitivă pe tot parcursul funcționării acestuia, numărul participanților crescând constant prin adăugarea de noi participanți în fiecare an, în

special a tinerilor în vârstă de 16-25 ani intrați pentru prima dată în câmpul muncii. Valoarea activelor personale ale participanților crește în mod constant în fiecare an ca urmare a noilor contribuții plătite lunar, la care se adaugă randamentele aferente investiției de către fond de activele acumulate.

GRAFIC 25

Pilonul II - Active nete și număr de participanți



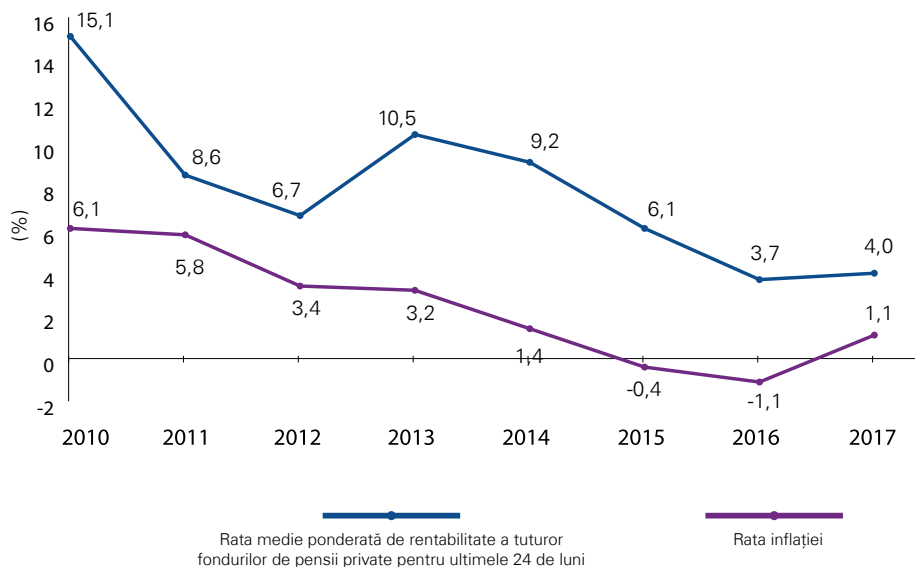
Sursa: Asociația pentru Pensii Administrative Privat din România (APAPR), analiza KPMG

Fondurile de pensii private din România au înregistrat între 2008 și 2016 randamente anualizate de 5,3% după comisioane și inflație, printre cele mai ridicate dintre schemele de pensii din Europa, potrivit Better Finance, un grup de promovare a intereselor investitorilor cu sediul în Bruxelles. Tipurile și limitele investițiilor efectuate de fondurile de pensii sunt strict reglementate prin lege, în

scopul evitării concentrării expunerilor față de activele cu risc ridicat. Administratorii fondurilor de pensii trebuie să obțină o rată minimă de rentabilitate stabilită de autoritatea de reglementare pe baza randamentului mediu al pieței și trebuie să mențină un fond de rezervă în baza căruia să asigure randamentul minim. În decembrie 2017 în România funcționau șapte fonduri de pensii administrate privat de Pilon II.

GRAFIC 26

Fonduri de pensii din Pilonul II - rata de rentabilitate nominală



Sursa: ASF, Baza de date Eurostat, analiza KPMG

5: Din care, în medie, 4 milioane participanți activi (respectiv participanți cu contribuții curente într-o anumită lună) pe parcursul anului 2017

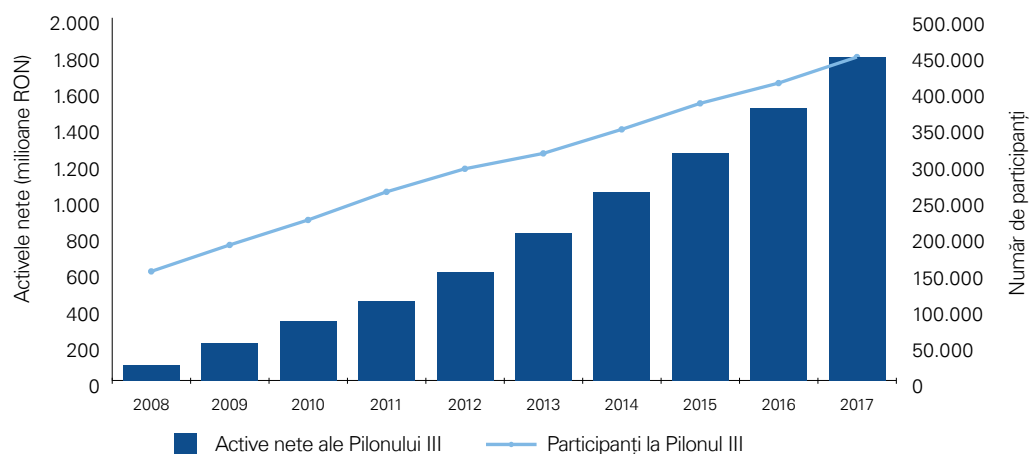


Pilonul III este o schemă de pensii bazată pe contribuții facultative, implementată în România începând cu anul 2007, când au fost colectate primele contribuții la acest sistem. Este un sistem pre-finanțat, bazat pe conturi individuale și cu aderare facultativă. În mod similar mecanismului Pilonului II, un participant la Pilonul III are un cont individual în care contribuția lunară este convertită în unități de fond. Valoarea contului individual

este proporțională cu randamentul fondului și respectiv cu valoarea unității de fond. Contribuțiile pot ajunge până la 15% din salariul brut sau alte venituri similare și se adaugă contribuțiilor obligatorii la Pilonul I și Pilonul II. Contribuțiile la pensiile facultative din Pilonul III sunt deductibile fiscal, atât contribuțiile plătite de angajați, cât și contribuțiile plătite de angajatori în numele angajaților, în limita unei valori anuale cumulate de 400 EUR.

GRAFIC 27

Pilonul III - Active nete și număr de participanți



Sursa: ASF, analiza KPMG

În România, atât sectorul asigurărilor cât și cel al pensiilor private sunt supravegheate de Autoritatea de Supraveghere Financiară, care este responsabilă cu autorizarea, reglementarea, supravegherea și controlul

entităților care își desfășoară activitatea în aceste sectoare. Autoritatea de Supraveghere Financiară este membră cu drepturi depline a Autorității Europene pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale (EIOPA).

3. Importanța și principalele beneficii ale asigurărilor de viață și pensiilor private

Asigurările de viață și pensiile private sunt sectoare majore ale economiei mondiale. În anul 2016, primele totale aferente asigurărilor de viață s-au ridicat la 2,6 mii de miliarde USD⁶, reprezentând 3,5% din PIB-ul mondial. În același an, activele fondurilor de pensii private din țările OCDE au atins cel mai înalt nivel din istorie, la peste 38 mii de miliarde USD (126% din PIB-ul zonei OCDE), acestea crescând mai rapid decât nivelul PIB în majoritatea țărilor din întreaga lume. Proportia semnificativă a celor două sectoare reflectă rolul esențial al

asigurătorilor de viață și al fondurilor de pensii în asigurarea securității financiare a populației și gospodăriilor din întreaga lume. Prin realizarea funcțiilor lor de bază, de agregare a riscurilor și de mobilizare a economiilor populației, cele două sectoare au capacitatea de a canaliza volume semnificative de fonduri pe termen lung spre multiple piețe financiare și sectoare ale economiei. Astfel, în condițiile potrivite, acestea pot avea o contribuție importantă la stabilitatea financiară și la creșterea economică în ansamblu.

3.1 Importanța și principalele beneficii pentru economie

Rolul fundamental al asigurărilor de viață este de a oferi protecție financiară persoanelor și familiilor împotriva a trei riscuri majore: mortalitate (deces), morbiditate (invaliditate cauzată de accidente) și longevitate (durată lungă de viață după pensionare). Prin agregarea riscurilor, sectorul asigurărilor oferă un sprijin vital societății, atenuând efectele evenimentelor adverse cu impact sever la nivel individual și contribuind la stabilizarea situației financiare a celor afectați, fără a genera costuri imediate semnificative pentru restul societății. Prin îndeplinirea rolului său de bază de a proteja indivizii în fața adversității, o industrie a asigurărilor de viață funcțională și matură ce oferă produse stabile și accesibile generează beneficii care se extind dincolo de individ, la nivelul de ansamblu al economiei:

- Contribuie la reducerea sărăciei la nivelul societății prin cuantificarea, agregarea și distribuirea eficientă a riscurilor;
- Întrucât majoritatea produselor oferite de asigurătorii de viață au o componentă de economisire, acestea stimulează comportamentul de economisire al populației;

- Îmbunătățește accesul la creditare, întrucât majoritatea furnizorilor de credite solicită debitorului o asigurare de viață sau oferă condiții mai bune de creditare atunci când debitorul are o asigurare de viață, în special pentru creditele pe termen lung, cum ar fi creditele pentru locuințe;
- Poate complementa sau chiar substitui programele guvernamentale de asistență socială (spre exemplu, suma asigurată plătită unei familii în cazul decesului unui membru al familiei care reprezintă sursa principală de venit ar putea menține familia deasupra pragului sărăciei), contribuind astfel la reducerea impactului acestor programe asupra bugetului de stat.

Schemele de pensii administrate privat sunt aranjamente care vizează asigurarea unui venit persoanelor atunci când acestea nu mai obțin venituri din salarii în mod regulat. Astfel de aranjamente pot fi instituite de către autorități, de către angajatori sau alte organizații (asociații patronale, sindicate) sau anumite persoane pot decide să contribuie în mod individual. Schemele de pensii pot fi asimilate unor scheme de asigurare în care

6: Swiss Re Institute, World insurance in 2016

7: OCDE, Pension Markets in Focus, ediția 2017



membrii schemei sunt de acord să își pună în comun economiile și fiecare membru obține o pensie bazată pe contribuția individuală și/ sau pe speranța de viață a grupului, în funcție de tipul de pensie. În timp ce în multe țări guvernele oferă un nivel minim al pensiei pentru limită de vârstă în general pe baza unor modele de tip redistributiv („pay-as-you-go”), recesiunea economică determinată de criza financiară din 2008 și îmbătrânirea continuă a populației au erodat capacitatea sectorului public de a oferi o astfel de protecție. Pentru a face față acestor provocări, în prezent schemele de pensii publice sunt aproape peste tot suplimentate de scheme administrate privat, pre-finanțate prin contribuții obligatorii sau voluntare ale membrilor. Similar asigurărilor de viață, schemele de pensii administrate privat contribuie la securitatea financiară pe termen lung a indivizilor și aduc beneficii economiei în mai multe moduri:

- Diminuează sărăcia prin asigurarea de venituri suplimentare la vârstă înaintată, precum și în caz de invaliditate sau deces prematur al beneficiarilor primari;
- Stimulează comportamentul de economisire pe termen lung;
- Îmbunătățesc eficiența și stabilitatea schemelor de pensii obligatorii și facilitează dezvoltarea unor scheme voluntare eficiente, sporind astfel sustenabilitatea sistemului de pensii în general.

Mai multe detalii privind modul în care asigurătorii de viață și fondurile de pensii suplimentează programele naționale de asigurări sociale, prin contribuția lor la securitatea financiară a gospodăriilor și a indivizilor este inclusă în Secțiunile 3.2 și 3.3 de mai jos.

Asigurătorii de viață și fondurile de pensii gestionează riscurile pe termen lung, astfel încât ei reprezintă furnizori importanți de produse de economisire pentru populație.

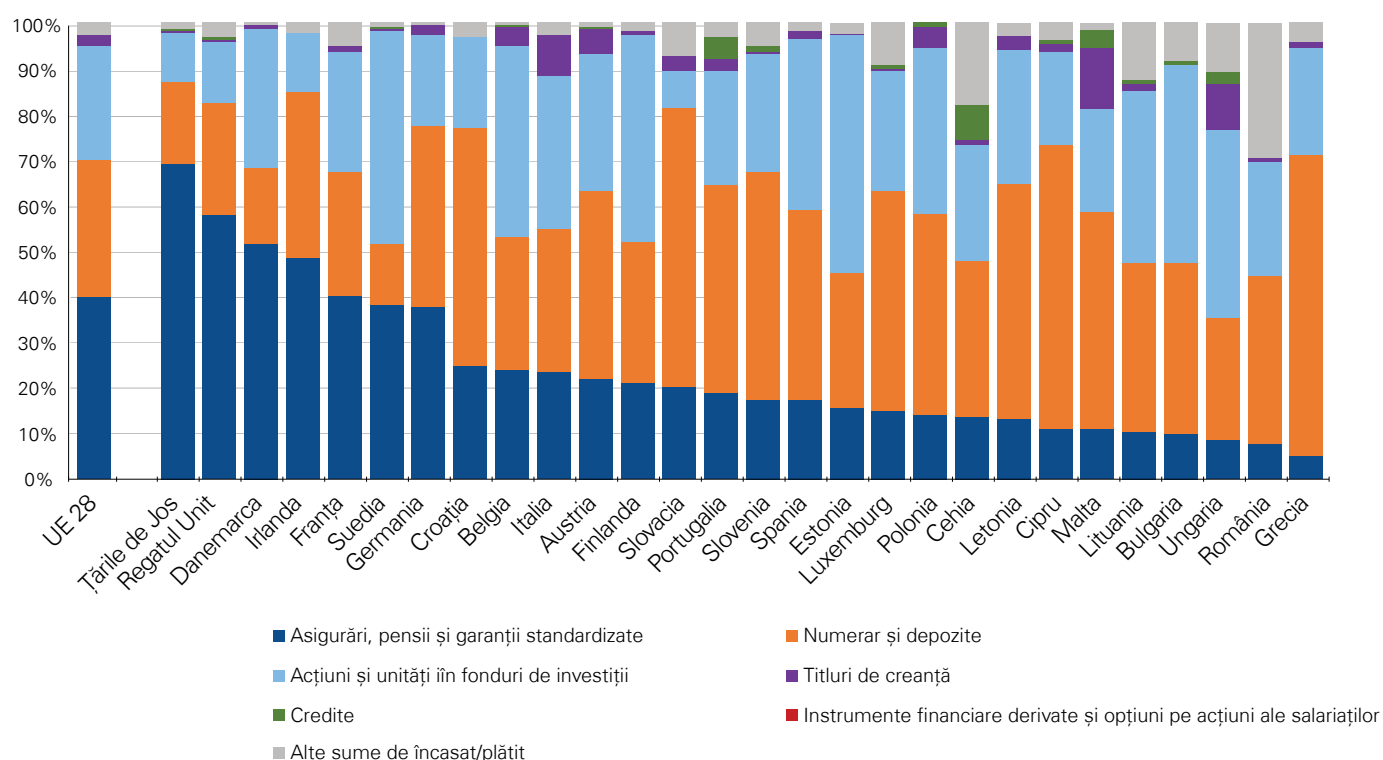
Fondurile colectate sub forma primelor de asigurare și a contribuțiilor pentru pensie sunt investite pe termen lung și, împreună cu randamentele acumulate, sunt utilizate pentru a plăti beneficii la bătrânețe sau atunci când riscurile asigurate se materializează. Termenele lungi ale investițiilor și volumele mari implicate oferă asigurătorilor și fondurilor de pensii oportunități de eficientizare a costurilor, diversificare a riscurilor și acumulare de expertiză în gestionarea avuției și a activelor. Astfel, aceștia acționează ca vehicule principale de economisire și furnizori importanți de instrumente de economisire pe termen lung atractive pentru populație. Disponibilitatea unor astfel de instrumente facilitează uniformizarea consumului în timp, stimulând indivizii să economisească mai mult în vremurile bune și să își folosească economiile în vremurile rele, contribuind astfel la atenuarea șocurilor macroeconomice și la stabilitatea economiei în ansamblu.

În 2016, 40% din economiile populației din Uniunea Europeană, în valoare totală de 13 mii de miliarde de euro, au fost canalizate prin intermediul sectorului de asigurări și fonduri de pensii, deși cu diferențe mari între statele membre în funcție de factori istorici, instituționali și de reglementare specifici.

Volumul economiilor acumulate prin intermediul produselor de asigurări și de pensii este mai mic în țările din Europa Centrală și de Est, care au avut o perioadă de timp mai scurtă pentru a acumula astfel de fonduri, precum și în țările cu un nivel de prosperitate mai redus.

GRAFIC 28

Activele financiare ale gospodăriilor pe tipuri de instrumente financiare în statele membre UE, 2016 (pondere procentuală în totalul activelor financiare ale gospodăriilor)



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; Alte sume de încasat/ de plătit, care sunt mai ridicate în cazul României, reprezintă active financiare constituite în contrapartida unei tranzacții financiare sau nefinanciare în cazul în care există un decalaj temporar între această tranzacție și plata aferentă (de exemplu, acordarea de credit direct de către furnizori, avansuri pentru lucrări în curs sau care nu au fost încă efectuate sau plăți anticipate pentru bunuri/ servicii care nu au fost încă livrate).

La nivel internațional, industria asigurărilor de viață și a pensiilor private este un segment important al sistemului financiar.

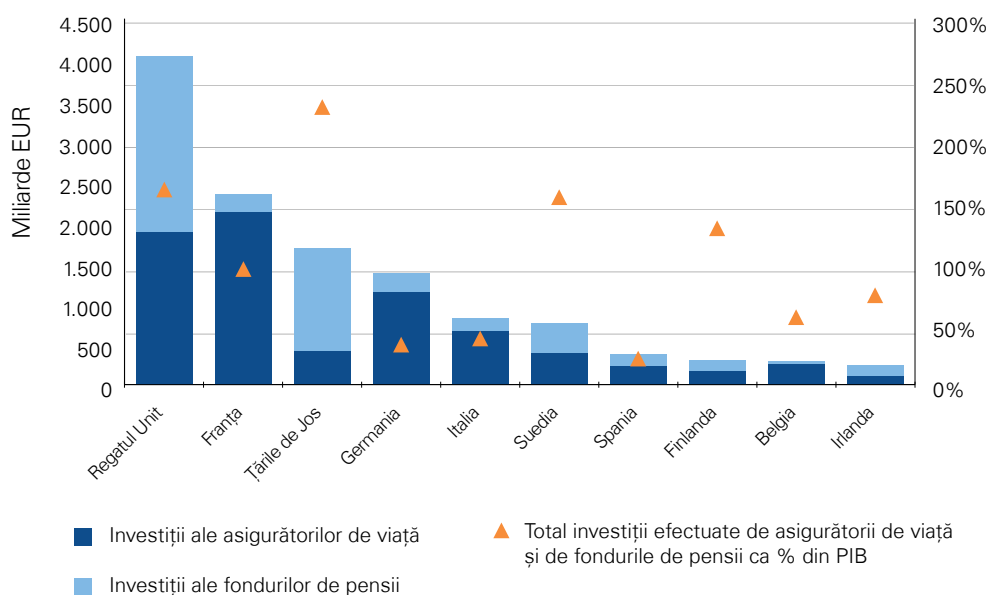
Industria direcționează un volum mare de economii ale populației către piețele financiare și acționează ca furnizor direct și indirect de finanțare stabilă pe termen lung pentru diferite sectoare ale economiei. Investițiile pe termen lung joacă un rol esențial în stabilitatea piețelor financiare și în finanțarea proiectelor de largi dimensiuni care susțin o creștere durabilă, cum ar fi investițiile în infrastructură și energie verde, fiind prin urmare o componentă importantă a unei economii sănătoase. În economiile mai avansate, asigurătorii de viață și fondurile de pensii sunt investitori instituționali mari care contribuie la dezvoltarea unor piețe de capital funcționale, printr-o selecție atentă a investițiilor ce facilitează alocarea eficientă a capitalului, prin diversificarea deținerilor și prin exercitarea disciplinei de piață asupra managementului companiilor în care investesc.

Măsura în care sectorul asigurărilor de viață și pensiilor private îndeplinește aceste roluri depinde de dimensiunea sa în raport cu economia, care este o funcție a maturității sectorului.

La nivelul Uniunii Europene, asigurătorii și fondurile de pensii sunt cei mai mari investitori instituționali. În cele mai dezvoltate economii europene sectorul asigurărilor de viață și al pensiilor private gestionează active care variază de la câteva sute de miliarde la mii de miliarde de euro, reprezentând în general peste 50% din PIB. Importanța relativă a asigurărilor de viață față de pensiile private este determinată de politicile naționale specifice privind asigurările sociale aplicate de-a lungul anilor în țările din Europa de Vest⁸. În țările din Europa Centrală și de Est, care au trecut mai recent la economia de piață, activele gestionate de asigurătorii de viață și fondurile de pensii sunt în general sub 20% din PIB. Activele fondurilor de pensii sunt predominante în aceste țări datorită introducerii Pilonului II de pensii bazate pe contribuții obligatorii în anii 2000, ca răspuns la presiunile demografice și economice asupra sistemelor publice de pensii.

GRAFIC 29

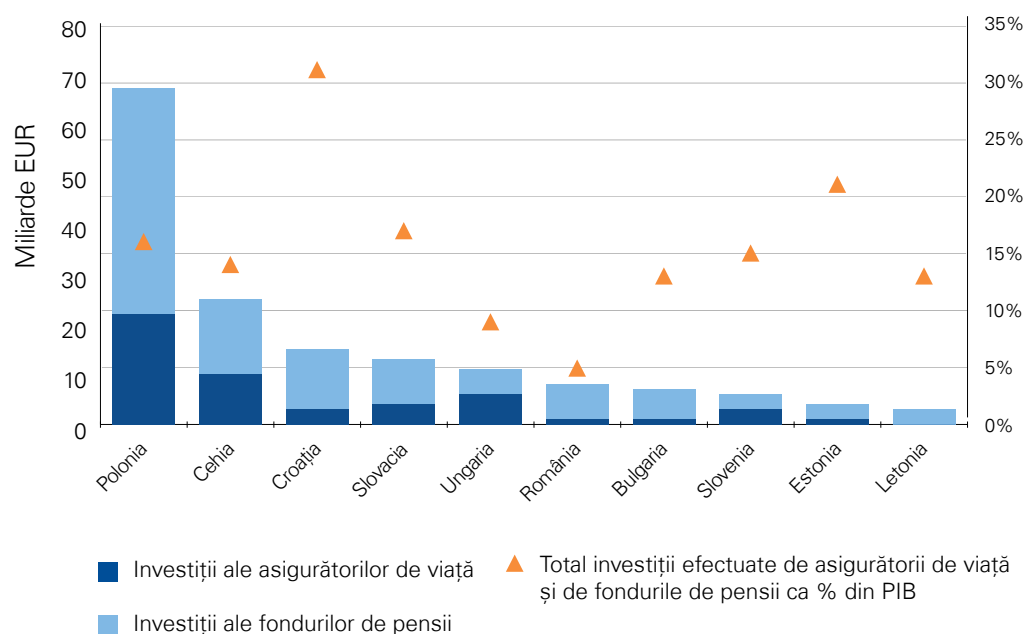
Investiții ale asigurătorilor de viață și ale fondurilor de pensii în "vechile" state membre UE, 2016



Sursa: Insurance Europe, EIOPA, ASF, OCDE, analiza KPMG; "vechile" state membre ale UE se referă la țările care au aderat la UE înainte de extinderea din 2004

8: Pensiile private sunt mai puțin răspândite în țări precum Franța, Germania, Italia și Spania, cu sisteme de asigurări sociale bazate pe așa-numitul model Bismarck, care corelează beneficiile primite în după pensionare cu contribuțiile efectuate pe parcursul angajării. În alte țări din Europa de Vest, cum ar fi Regatul Unit, Olanda și Suedia, sistemul public de pensii are la bază modelul Beveridge, care uniformizează nivelul beneficiilor și presupune cheltuieli cu pensiile mai scăzute, stimulând participarea la schemele de pensii private.

Investiții ale asigurătorilor de viață și ale fondurilor de pensii în "noile" state membre UE, 2016



Sursa: Insurance Europe, EIOPA, AFS, OCDE, analiza KPMG; "noile" state membre ale UE se referă la țările care au aderat la UE la extinderea din 2004 sau ulterior

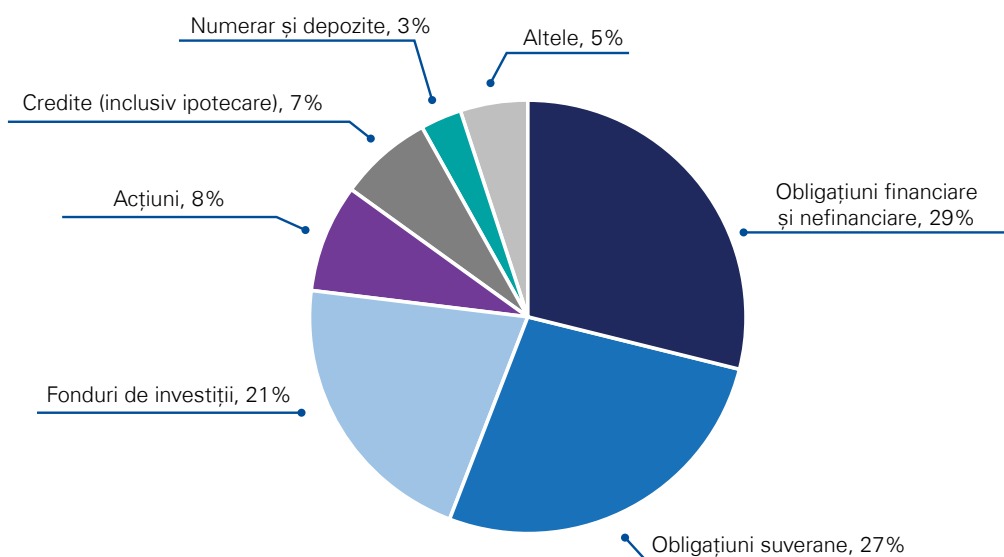
Asigurătorii de viață și fondurile de pensii din Europa investesc o mare parte din activele lor în obligațiuni și acțiuni, atât în mod direct cât și prin intermediul fondurilor de investiții.

La un nivel mai dezagregat, ei joacă un rol important pe piețele europene de obligațiuni garantate, furnizând în mod indirect finanțare pentru proiecte de infrastructură și proiecte ale administrațiilor locale. Asigurătorii de viață și fondurile de pensii reprezintă, de asemenea, o sursă importantă de finanțare

stabilă pe termen lung pentru băncile europene, sub forma plasamentelor în depozite, obligațiuni și acțiuni ale acestora. În timp ce pe anumite piețe investițiile pot prezenta o concentrație mai mare în titluri de stat, capacitatea asigurătorilor de viață și a fondurilor de pensii de a investi mai diversificat este limitată atât de reglementările specifice privind regimul prudențial și investițiile, dar și de lipsa alternativelor de investire oferite de piețele locale.

GRAFIC 31

Alocarea investițiilor asigurătorilor de viață din EEA, 2016

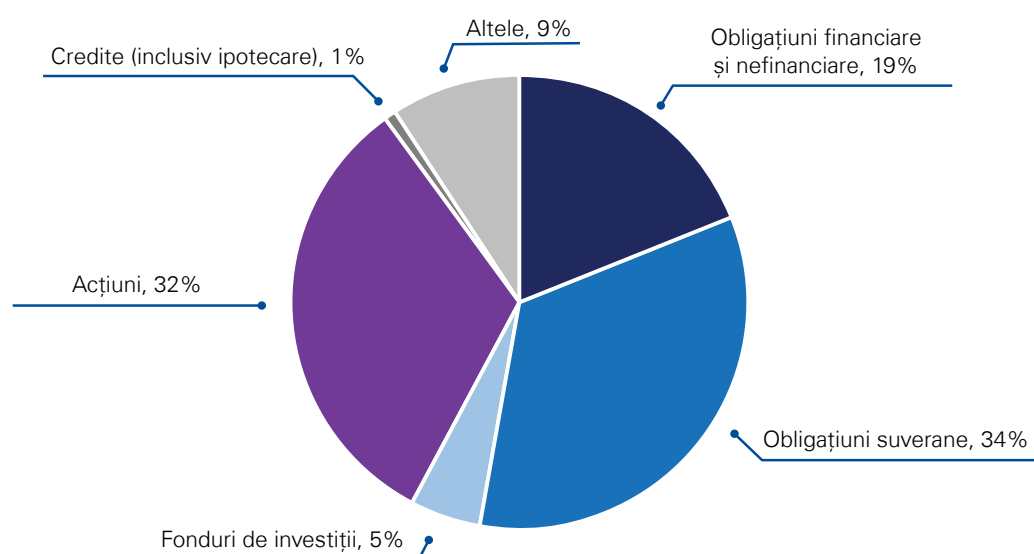


Sursa: EIOPA, analiza KPMG



GRAFIC 32

Alocarea investițiilor fondurilor de pensii ocupaționale din EEA, 2016

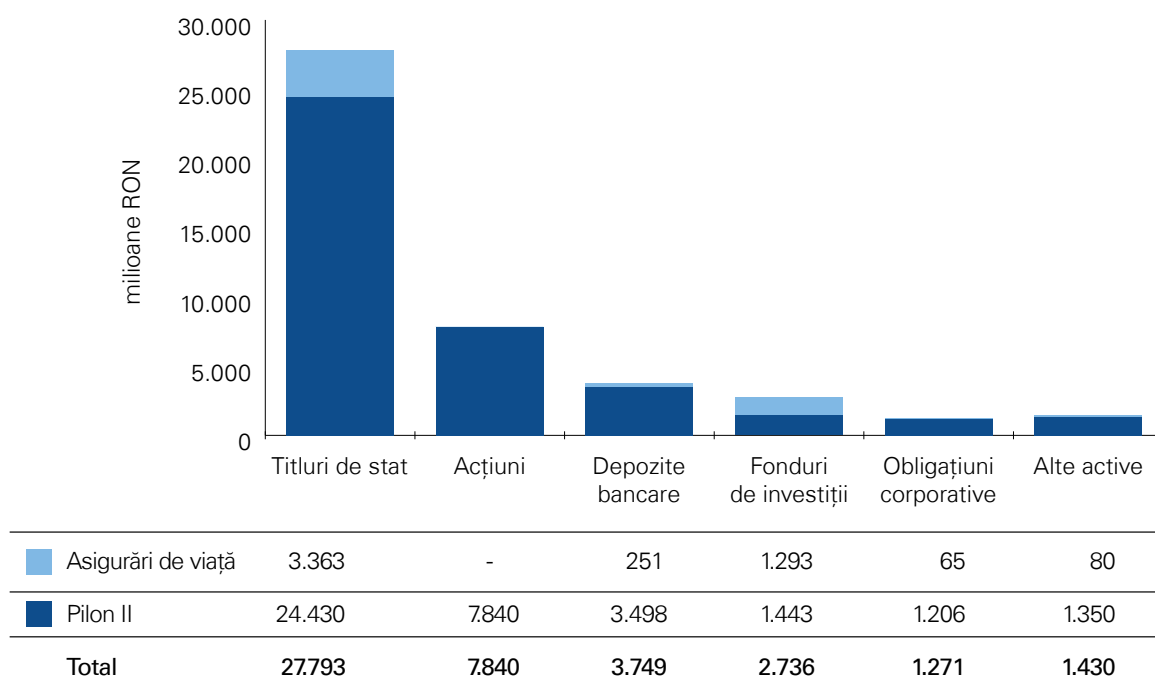


Sursa: EIOPA, analiza KPMG

În perspectivă, Comisia Europeană recunoaște rolul important pe care îl joacă asigurătorii de viață și fondurile de pensii în cadrul proiectului său de privind Uniunea Piețelor de Capital și a prevăzut în Planul de Acțiune aferent măsuri specifice destinate a facilita investițiile acestora în infrastructură și în alte proiecte strategice la nivel european.

În România, activele totale ale societăților de asigurări de viață și ale fondurilor de pensii au ajuns la aproximativ 6% din PIB la sfârșitul anului 2017 și sunt în creștere, în special datorită dinamicii activelor din Pilonul II. Aproximativ 70% din activele totale ale asigurătorilor de viață și fondurilor de pensii din Pilonul II sunt investite în obligațiuni emise de guvern și de alte instituții. Cu toate acestea, pe măsura dezvoltării pieței de capital locale, asigurătorii de viață și fondurile de pensii pot deveni investitori importanți și în alte tipuri de instrumente, inclusiv în acțiuni.

Alocarea investițiilor pentru asigurătorii de viață și fondurile de pensii din Pilonul II - România, 2017



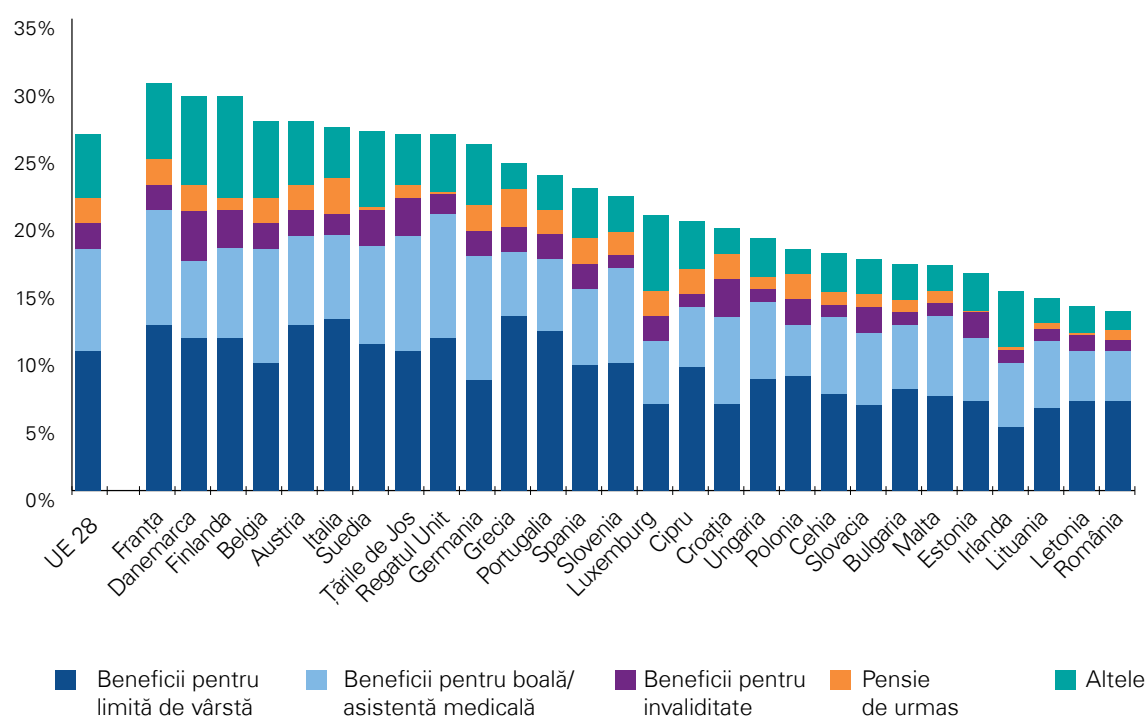
Sursa: ASF - Fonduri de pensii private obligatorii - Date statistice, Raportul ASF - Piețele financiare nebankare, baza de date Eurostat; pentru asigurătorii de viață sunt prezentate doar investițiile în active lichide, deoarece nu sunt disponibile informațiile de piață cumulate privind împărțirea activelor totale pe tipuri de investiții

3.2 Importanța și principalele beneficii pentru sistemul național de asigurări sociale

Multe guverne din întreaga lume, și în particular guvernele europene, și-au asumat un rol major în asigurarea individului. Sistemele de asigurări sociale din statele membre UE sunt concepute să protejeze populația, într-o anumită măsură, împotriva riscurilor și necesităților legate de bătrânețe, boală/îngrijire medicală și invaliditate, responsabilități părintești, pierderea partenerului de viață sau părinților, șomaj, locuință și excluziune socială. O mare parte a cheltuielilor totale cu asigurările sociale la

nivelul Uniunii Europene sunt direcționate către pensiile pentru limită de vârstă, variind de la 14% din PIB în Grecia până la 5% din PIB în Irlanda. Țările din Europa Centrală și de Est alocă, în general, între 7% și 9% din PIB-ul lor către beneficiile pentru limită de vârstă. Cu toate acestea, în ciuda ponderii semnificative a cheltuielilor publice deja alocate pentru beneficiile pentru limită de vârstă, asigurarea unor pensii adecvate pentru cetățenii UE reprezintă o preocupare majoră a factorilor de decizie europeni.

Tipuri de beneficii sociale ca procent din PIB în statele membre UE, 2015



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; acolo unde nu au fost disponibile date din 2015, au fost utilizate date din 2014; în scopul acestei analize, beneficiile pentru limită de vârstă includ pensiile pentru limită de vârstă și furnizarea de bunuri și servicii (altele decât asistență medicală) persoanelor în vârstă

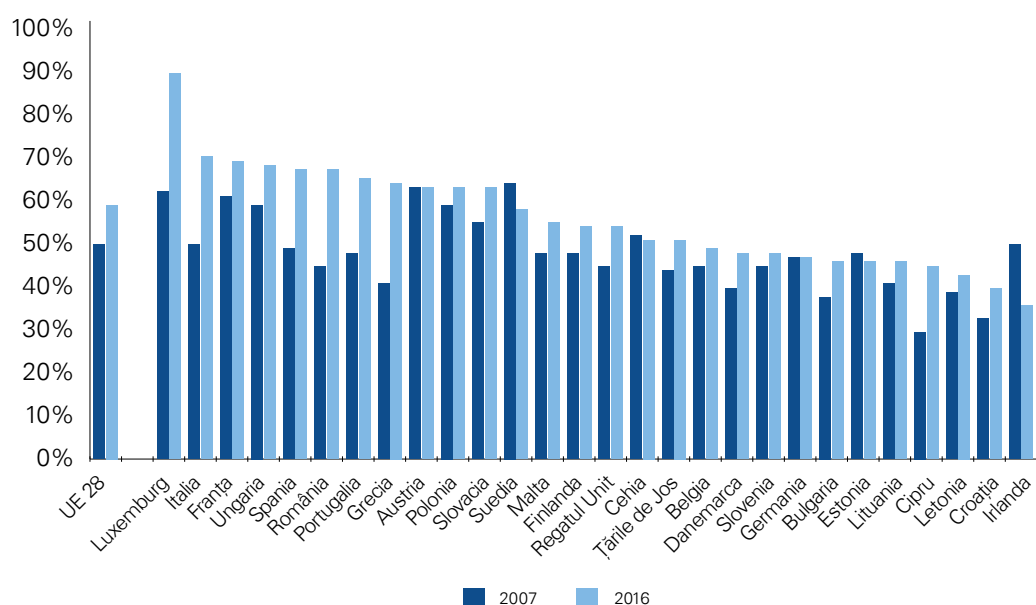
Guvemele europene se confruntă cu dubla provocare de a menține atât adecvarea pensiilor cât și sustenabilitatea fiscală a bugetelor de pensii pe termen lung.

Adecvarea pensiilor este de regulă evaluată în funcție de rata de înlocuire a venitului, determinată ca raportul dintre beneficiile plătite de sistemul de pensii și veniturile câștigate înainte de pensionare. În general, se consideră că o rată de înlocuire a venitului de 70% este necesară pentru menținerea unui nivel de trai similar celui anterior pensionării. Acesta este doar un nivel orientativ generic, întrucât pentru angajații cu venituri mari o rată de înlocuire între 50% și 70% ar putea totuși să asigure un venit rezonabil pentru perioada după pensionare, în timp ce pentru angajații cu venituri reduse o rată de înlocuire a venitului apropiată de 100% ar putea fi necesară.

Capacitatea sistemelor publice de pensii de a asigura o rată adecvată de înlocuire a venitului a fost erodată în ultimele decenii de îmbătrânirea continuă a populației.

De asemenea, în ultimul deceniu bugetele publice de pensii au fost afectate de criza financiară și de recesiunea economică prelungită care a urmat. Ca răspuns, multe guverne din cadrul UE și-au reformat sistemele de pensii majorând vârsta de pensionare (în anumite cazuri prin corelare directă cu speranța de viață în creștere), sporind durata perioadei de cotizare necesare, restricționând accesul la pensionarea anticipată și întărind corelația dintre contribuțiile aferente veniturilor și beneficiile post-pensionare. Măsurile luate au condus la creșterea ratei medii de înlocuire a veniturilor (ca procent din venitul brut) la nivelul UE, de la 49% în 2007 la 58% în 2016. Cu toate acestea, presiunea demografică continuă să crească și se preconizează că va eroda și mai mult capacitatea sistemelor de pensii de tip redistributiv („pay-as-you-go”) de a asigura rate adecvate de înlocuire a veniturilor, menținând în același timp sustenabilitatea bugetului de pensii.

Ratele de înlocuire a venitului brut în statele membre UE, 2016 față de 2007



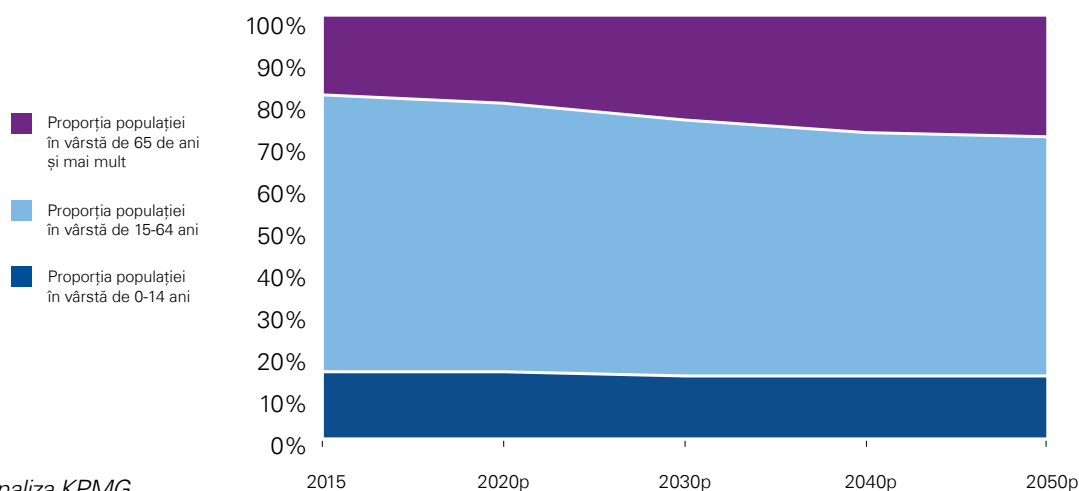
Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; indicatorul este definit ca raportul dintre mediana pensiilor individuale brute ale categoriei de vârstă 65-74 ani și mediana câștigurilor individuale brute ale categoriei de vârstă 50-59 ani, incluzând beneficiile pentru limită de vârstă, beneficiile pentru urmași și planurile private individuale și excluzând alte forme de venit.

În 2050, Uniunea Europeană va avea 150 de milioane de persoane cu vârste de peste 65 de ani, reprezentând aproape 28,5% din populația sa, față de aproximativ 20% în prezent. Ca urmare, în viitor vor exista mai puțini angajați care vor contribui la beneficiile de pensionare ale mai multor pensionari.

Proiecțiile actuale arată că până în 2050 rata de dependență a persoanelor vârstnice la nivelul UE va crește la 50% (o persoană vârstnică la două persoane active), în comparație cu

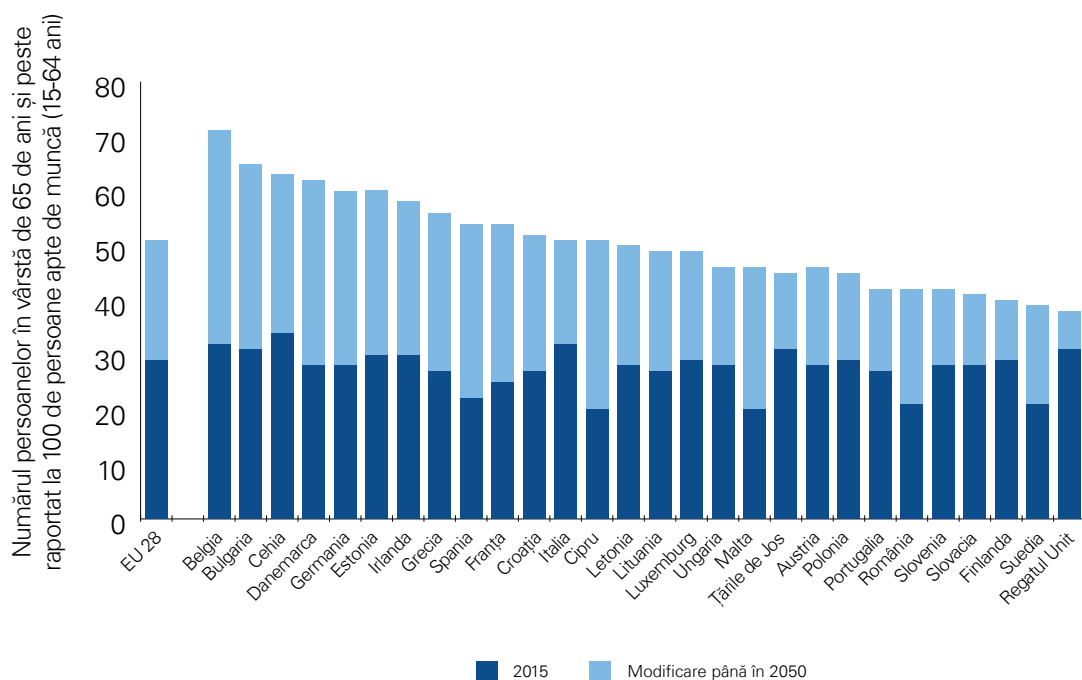
aproximativ 30% (o persoană vârstnică la trei persoane active) în 2015. Conform ipotezelor actuale cu privire la evoluțiile viitoare ale fertilității, mortalității, speranței de viață și migrației nete, în mai multe țări, inclusiv în România, rata de dependență a persoanelor vârstnice se va dubla. În acest context, pentru a obține rate de înlocuire a venitului similare celor din prezent, oamenii vor fi nevoiți să lucreze mai mult și/ sau să economisească mai mult pentru pensionare.

Distribuția populației pe vârste, UE 28



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

Rata de dependență a vârstnicilor în statele membre ale UE, 2050 față de 2015



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG; indicatorul este definit ca raportul dintre numărul persoanelor cu vârstă de 65 de ani și peste (vârsta la care persoanele sunt în general inactive din punct de vedere economic) și numărul persoanelor cu vârste între 15 și 64 de ani; valoarea este exprimată prin raportare la 100 de persoane de vârstă activă (15-64 ani)

În linie cu tendința generală la nivelul UE, populația României îmbătrânește rapid.

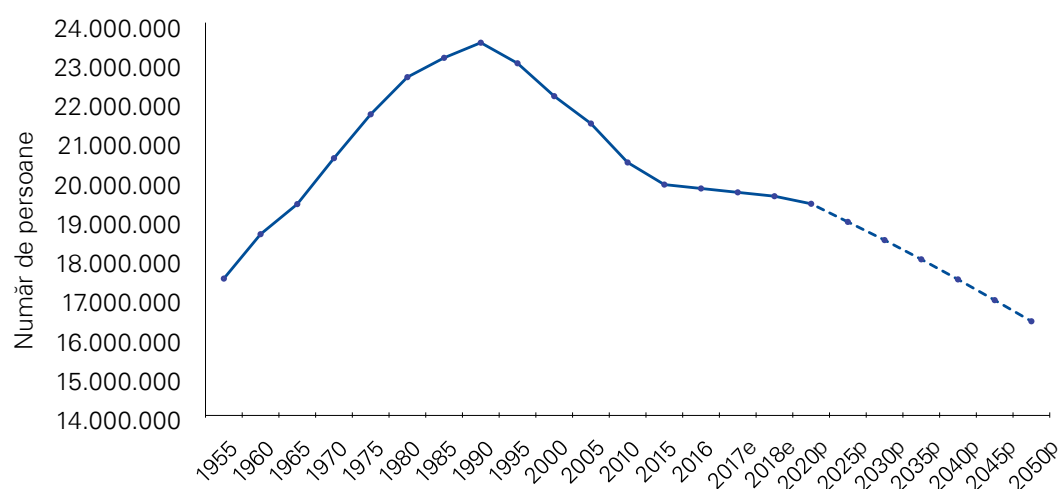
Vârsta mediană a populației a crescut de la 32,6 ani în 1990 la 40,4 ani în 2016 și se așteaptă să ajungă la aproximativ 47 de ani până în 2050⁹. Acesta este rezultatul combinat al unui nivel scăzut al ratei natalității, al ratei ridicate de emigrare și al longevității sporite, după cum este detaliat mai jos.

Până în 2050, se așteaptă ca populația să scadă cu 30% față de 1990, ajungând la aproximativ 16,4 milioane de persoane - un minim într-o perioadă de 100 de ani.

Populația României a atins punctul culminant în 1990, înregistrând cel mai înalt nivel din istorie, de aproape 23,5 milioane de locuitori. Cu toate acestea, după 1990 numărul locuitorilor s-a micșorat constant, scăzând cu 16% până în 2016, la 19,8 milioane. Această evoluție reflectă scăderea pronunțată a natalității (de la 13,6 nou-născuți vii la mia de locuitori în 1990 la 9,1 în 2016), precum și migrația netă al populației (conform estimărilor Organizației Națiunilor Unite România număra 3,4 milioane de emigranți în 2015, după ce în perioada 2000 și 2015 a înregistrat o rată medie de creștere de 7,3% pe an a numărului de cetățeni stabiliți în străinătate, a doua cea mai mare din lume).

9: Vlad, Ionel-Valentin (2015), "Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani" Vol. I, Editura Academiei Române

Evoluția populației totale în România, 1955-2050



Națiunile Unite, Departamentul pentru Afaceri Economice și Sociale, Divizia Populație¹⁰; analiza KPMG; e= estimat; p= prognozat

În același timp speranța de viață crește, ceea ce duce la o viață mai lungă după pensionare.

Potrivit Eurostat, speranța medie de viață în România a crescut de la 70 de ani în 1990 la 75 de ani în 2015 și se preconizează că va ajunge la 80 de ani pentru bărbați și 85 de ani pentru femei în 2050. Speranța de viață pentru categoria de vârstă de peste 65 de ani este de asemenea în creștere. Astfel, un român care a atins vârsta de 65 de ani în 2015 era de așteptat să trăiască în medie încă 16 ani. În 2050, bărbații în vârstă de 65 de ani vor trăi încă 19,5 ani, în timp ce femeile în vârstă de 65 de ani vor trăi încă 22,8 ani.

În 2050 se preconizează că un angajat va trebui să susțină aproape doi pensionari prin contribuțiile salariale.

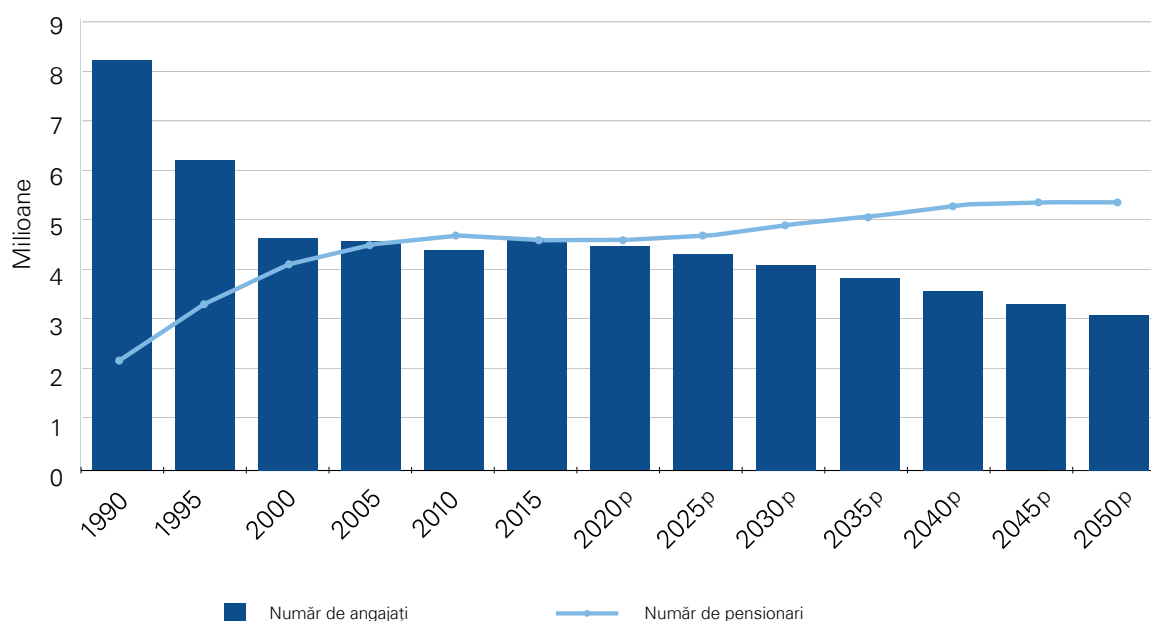
La sfârșitul anului 2016, România număra aproximativ un pensionar pentru fiecare angajat ce contribuia la bugetul asigurărilor sociale, comparativ cu anul 1990 când raportul era de un pensionar la trei angajați. Se preconizează că până în 2050, ca urmare a declinului demografic, numărul angajaților va scădea cu aproximativ 1,6 milioane în comparație cu anul 2016. În același timp, odată cu pensionarea generației născute în perioada exploziei demografice („baby-boom”) în România, numărul pensionarilor va crește cu 0,6 milioane. În lipsa unor factori corectori, aceste evoluții vor conduce la un decalaj și mai mare între numărul de pensionari și numărul de salariați, reflectat într-un raport de 1,74 pensionari pe angajat.

10: <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>



GRAFIC 39

Numărul de pensionari vs. numărul de angajați în România, 1990-2050



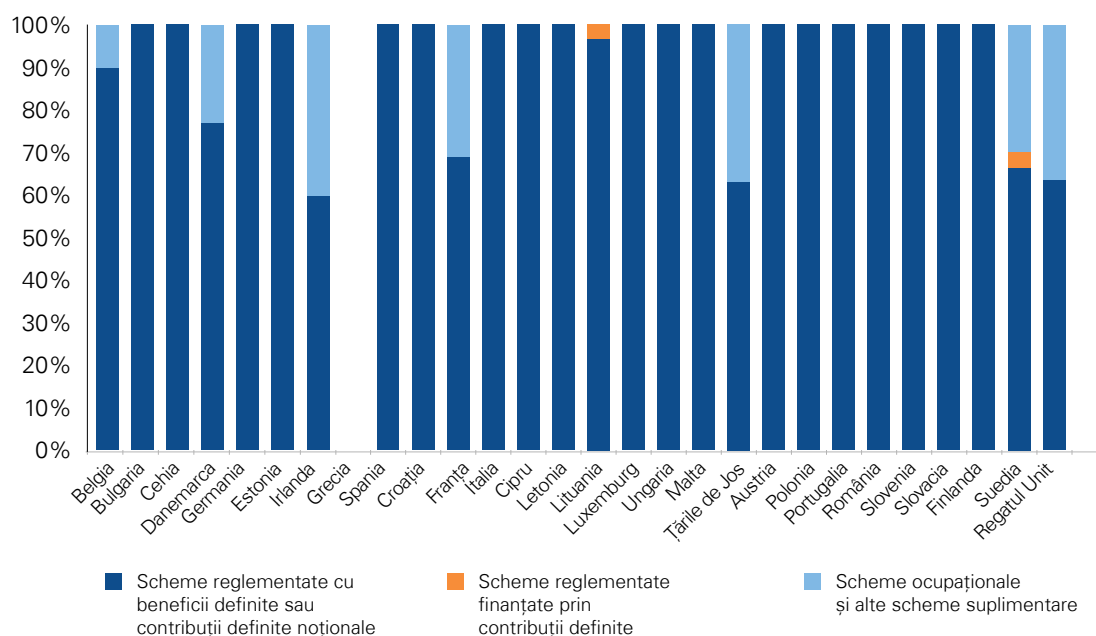
Sursa: UNICEF, Institutul Național de Statistică, Casa Națională de Pensii Publice, Comisia Europeană (2020-2050); analiza KPMG; p= prognozat

Pentru a atenua presiunile demografice, majoritatea schemelor publice de tip redistributiv („pay-as-you-go”) sunt în prezent completate de piloni pre-finanțați obligatorii sau voluntari, administrați în mod privat. În general, schemele individuale private ocupaționale și voluntare joacă un rol important în țările din Europa de Vest. În cinci state membre (Olanda, Irlanda, Suedia, Regatul Unit și Franța) pensiile ocupaționale contribuie cu mai mult de 30% la rata de înlocuire a venitului în cazul persoanelor cu venituri medii. În plus,

în anii 2000, un număr de state membre (în special economiile în tranziție din Europa Centrală și de Est care nu au beneficiat de o tradiție a pensiilor ocupaționale) au introdus scheme obligatorii și voluntare administrate privat prin intermediul pilonilor doi și trei ale sistemelor lor de pensii, deși Polonia, Ungaria și Slovacia au revenit după criza financiară asupra reformelor anterioare. Acești piloni privați au o contribuție redusă în prezent, dat fiind intervalul de timp scurt de la implementarea acestora, însă importanța lor va crește în viitor.

GRAFIC 40

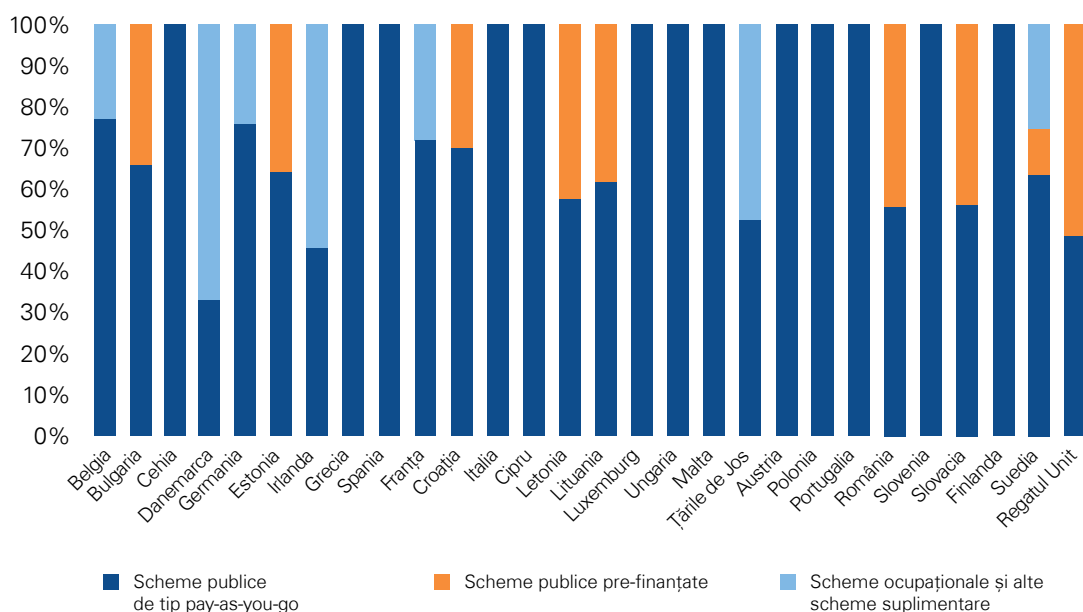
Ponderea diferitelor scheme de pensii în ratele brute teoretice de înlocuire, 2013



Sursa: Comisia Europeană, Raportul din 2015 privind adecvarea pensiilor: adecvarea actuală și viitoare a veniturilor la o vârstă înaintată în UE

GRAFIC 41

Ponderea diferitelor scheme de pensii în ratele brute teoretice de înlocuire, 2053



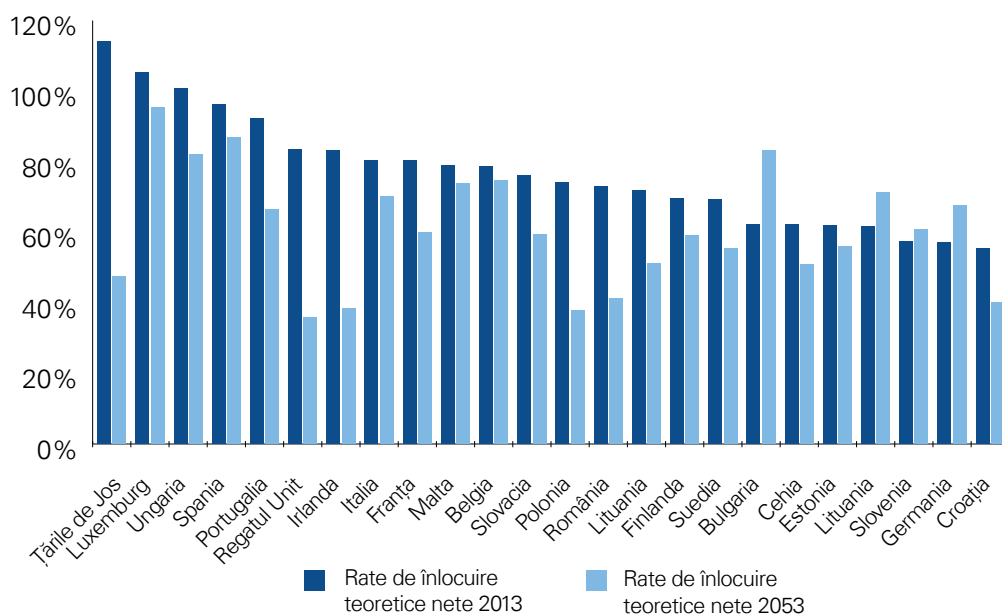
Sursa: Comisia Europeană, Raportul din 2015 privind adecvarea pensiilor: adecvarea actuală și viitoare a veniturilor la o vârstă înaintată în UE

Pentru a reduce riscul de sărăcie, sunt necesare multiple surse de venit după pensionare. În timp ce pensiile publice și private pot asigura o parte din venitul necesar după pensionare, datele demonstrează că ele nu vor fi suficiente. Raportul din 2015 privind adecvarea pensiilor, publicat de Comisia Europeană, arată că ratele teoretice de înlocuire asigurate de schemele de pensii curente vor scădea în majoritatea statelor membre într-un

interval de 40 de ani (2013-2053), cu o reducere până la aproximativ 40% sau mai puțin în patru state membre, inclusiv în România. Experiența celor mai avansate economii arată că sistemele de pensii sunt mai stabile atunci când pensionarii nu depind de o singură sursă de venit, fie că este vorba de pensia publică, de o pensie privată sau de economiile private, ci când aceștia beneficiază de venituri post-pensionare din multiple surse.

GRAFIC 42

Ratele nete teoretice de înlocuire pentru persoanele cu venituri medii din statele membre UE, 2053 vs. 2013

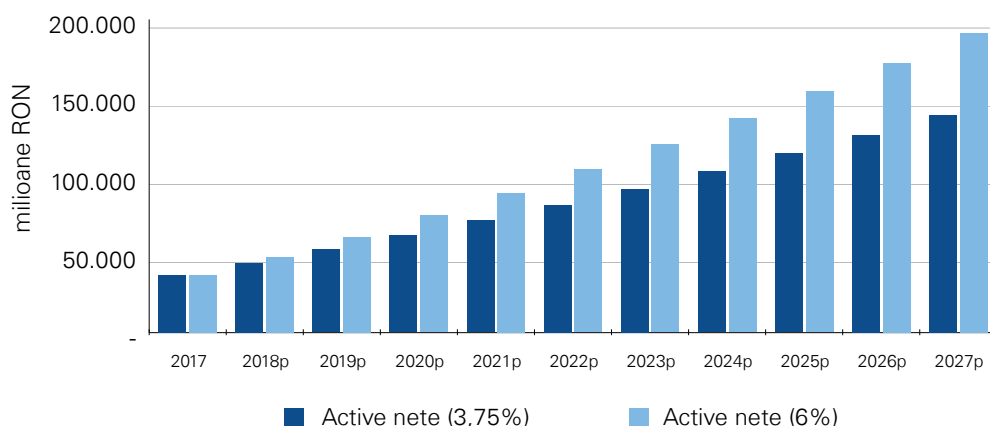


Sursa: Comisia Europeană, Raportul din 2015 privind adecvarea pensiilor: adecvarea actuală și viitoare a veniturilor la o vârstă înaintată în UE; ratele teoretice de înlocuire prognozate se bazează pe legislația privind pensiile din 2013 și pe ipotezele specifice cu privire la evoluția economică, a pieței muncii și a salariilor, a structurii populației și a speranței de viață în fiecare stat membru

După cum indică proiecțiile Comisiei Europene, în România pensiile aferente Pilonului II vor asigura mai mult de 40% din rata de înlocuire pentru un salariat cu venituri medii în 2053. Aceste estimări au la bază ipotezele valabile la nivelul anului 2013 privind contribuțiile la Pilonul II, care se așteptau să crească până la 6% până în 2016. Conform estimărilor noastre, reducerea ratei contribuțiilor are un impact semnificativ asupra valorii activelor totale acumulate în conturile de pensii din Pilonul II. Astfel, presupunând o

rentabilitate reală anuală netă de 4% pe an timp de 10 ani până în 2027, activele din Pilonul II ar ajunge la 204 miliarde RON pentru o contribuție de 6% începând cu 2018, în comparație cu 148 miliarde RON pentru o contribuție de 3,75% până la sfârșitul perioadei de proiecție. Pentru un număr estimat de aproximativ 4,05 milioane de participanți activi în 2027 utilizat în previziunea noastră, valoarea activului net acumulat pe participant ar fi de aproximativ 57 mii RON pentru o contribuție de 6%, față de 41 mii RON pentru o contribuție de 3,75%.

Proгноza activelor nete ale fondurilor de pensii din Pilonul II, 2018-2027



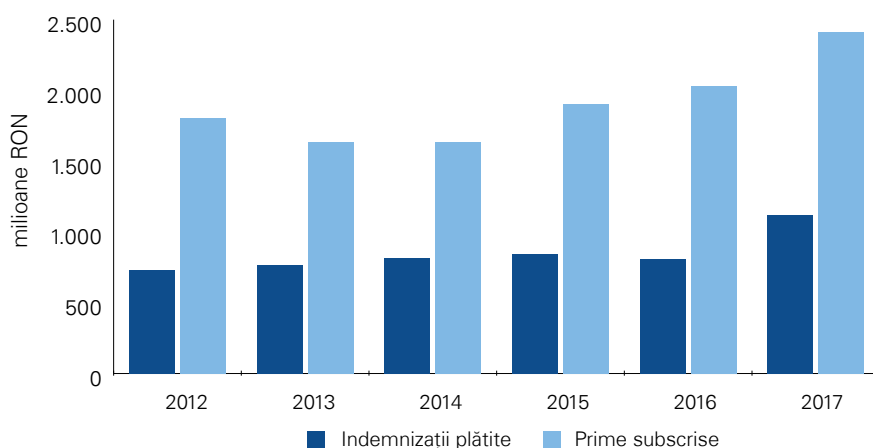
Sursa: APAPR pentru datele istorice, estimări KPMG; p= prognozat

Prin indemnizațiile plătite, asigurările de viață pot suplimenta programele naționale de asigurări sociale

și pot reduce presiunea asupra bugetului asigurărilor sociale ca o componentă semnificativă a cheltuielilor publice. Protecția totală oferită de asigurătorii de viață este măsurată prin plățile agregate efectuate către beneficiarii de asigurări (indemnizațiile totale plătite, reprezentând daune plătite pentru evenimentele asigurate și beneficii plătite la maturitate sau la răscumpărarea anticipată a polițelor de asigurări

de viață cu componentă de economisire sau de investiții). În perioada 2012-2017, indemnizațiile medii anuale plătite de asigurători au fost de 848 milioane RON, reprezentând 45% din media primelor brute subscrise. Presupunând același raport între primele încasate și indemnizațiile plătite, la o penetrare egală cu media CEE de 1% din PIB, sectorul asigurărilor de viață ar fi putut suplimenta plățile de asigurări sociale efectuate de stat în 2017 cu aproximativ 5%, respectiv 2.9 miliarde RON.

Evoluția primelor subscrise și a indemnizațiilor plătite de asigurătorii de viață din România



Sursa: ASF - raport 2016, analiza KPMG; pentru 2015-2017, datele includ indemnizațiile plătite și primele subscrise de sucursalele asigurătorilor străini



3.3 Importanța și principalele beneficii la nivel individual

În contextul îmbătrânirii populației și al constrângerilor bugetare, pensia plătită de sistemul public ar putea să nu fie suficientă pentru a asigura un nivel de trai rezonabil pentru viitorii pensionari.

Veniturile din pensiile publice vor necesita a fi suplimentate din economiile individuale. O publicație recentă a Forumului Economic Mondial („Vom trăi până la 100 de ani - cum ne vom putea permite?") discută provocările generate de creșterea rapidă a speranței de viață începând cu mijlocul secolului XX, arătând că noile generații de angajați vor fi nevoite să economisească între 10 și 15% din salariul mediu anual pentru a susține un nivel adecvat al venitului după pensionare. În acest scop, diferite forme de economisire, cum ar fi pensiile din Pilonul II și Pilonul III și produsele de asigurări de viață cu componentă de economisire trebuie avute în vedere încă din primii ani de angajare.

Pilonul II are rolul de a suplimenta pensia publică, asigurând o rată de înlocuire mai mare a venitului după pensionare și diminuând riscul de sărăcie la bătrânețe.

Pentru cei cu venituri mici, care nu dispun de resurse financiare suficiente pentru a economisi în mod regulat, Pilonul II va fi singura sursă de venit suplimentar după pensionare pe lângă pensia din Pilonul I. Indiferent de evoluția piețelor financiare, fiecărui participant la Pilonul II îi va fi acordat un beneficiu minim garantat, constând din contribuția plătită minus comisioanele legale. Acest beneficiu va fi suplimentat de randamentele pozitive acumulate în contul individual din Pilonul II.

Pe lângă rolul de protecție financiară în caz de supraviețuire, produsele de asigurări de viață pot atenua impactul financiar negativ pe care anumite evenimente precum moartea și invaliditatea îl pot avea asupra unei persoane și asupra familiei sale, reducând riscul sărăciei și contribuind la asigurarea siguranței financiare și liniștii

interioare. Asigurarea de viață permite înlocuirea unui cost potențial mare (generat de evenimentul asigurat, cum ar fi decesul sau invaliditatea din cauza accidentelor sau a bolilor) cu un cost sigur, dar mic (prima de asigurare) și, astfel, ajută la protejarea persoanelor de consecințele financiare ale riscurilor cu care se confruntă. Astfel, prin semnarea unui contract și plata primei de asigurare, riscul este transferat de la asigurat la societatea de asigurări. În cazul în care evenimentul asigurat are loc, societatea de asigurări trebuie să își îndeplinească obligația contractuală de a despăgubi beneficiarul poliței pentru o parte convenită a pierderilor suferite.

Pentru a ilustra modul în care asigurarea de viață își îndeplinește rolul de protecție la nivel individual, am inclus mai jos o descriere a principalelor produse de asigurări de viață disponibile pe piața din România*.

Asigurarea de viață pentru riscul de deces (asigurare de viață la termen)

Asigurarea de viață pentru acoperirea riscului de deces oferă protecție pe o perioadă de timp specificată, de regulă între 10 și 30 de ani. Acest tip de poliță nu acumulează capital pe perioada asigurată. Dacă persoana asigurată decedează pe parcursul perioadei asigurate, atunci beneficiarul poliței primește suma asigurată. Cu toate acestea, dacă persoana asigurată supraviețuiește dincolo de scadența poliței, atunci beneficiarul poliței nu primește nimic. Ca urmare, asigurarea de viață presupune costuri semnificativ mai mici decât o poliță cu componentă de economisire având aceeași sumă asigurată, însă prima aferentă poliței de viață la termen poate deveni mai mare odată cu înaintarea în vârstă.

Acest tip de asigurare are rolul de a acționa ca o plasă de siguranță pentru membrii familiei persoanei asigurate, ajutându-i să acopere pierderea de venit, să ramburseze un credit

* Exemplele numerice au la bază oferte efective disponibile pe piață la data raportului nostru.



ipotecar sau să finanțeze educația copiilor. De exemplu, dacă o persoană în vârstă de 30 de ani cu un salariu lunar net de 3.500 RON începe să plătească 182 RON, adică 5,2% din venitul său lunar pentru o poliță de asigurare de viață la termen, va putea beneficia de o sumă asigurată în caz de deces de aproximativ 233,000 RON. În cazul în care persoana decedează pe durata poliței indiferent de cauză, familia va primi această sumă, care ar compensa aproximativ 67 de salarii lunare ale persoanei sau ar putea acoperi restul ratelor de plată pentru un împrumut ipotecar, scutind familia de la plata ratelor lunare aferente împrumutului.

Asigurarea de viață cu componentă de economisire (polița de economii)

Asigurarea cu componentă de economisire este acel tip de asigurare de viață în care deținătorul poliței plătește prime de asigurare o anumită perioadă de timp, iar polița acumulează capital în această perioadă. Dacă persoana asigurată decedează în perioada asigurată, beneficiarul poliței va primi suma asigurată. Dacă persoana supraviețuiește până la scadența poliței, atunci beneficiarul (care poate fi chiar persoana asigurată) va primi beneficiul de maturitate. Prin urmare, în ambele cazuri, beneficiarul va primi un beneficiu definit anterior la semnarea contractului de asigurare.

Acest tip de poliță funcționează ca un plan de economisire obișnuit, care oferă și acoperirea specifică unei asigurări de viață. Astfel, pe lângă plasa de siguranță oferită familiei în caz de deces, beneficiul primit în caz de supraviețuire este de asemenea disponibil pentru a acoperi diferite nevoi financiare și/ sau poate reprezenta o sursă de venit suplimentar după pensionare. De exemplu, o persoană care contribuie cu 190 RON lunar timp de 35 de ani la o poliță de asigurare cu componentă de economisire ar asigura familiei sale în caz de deces din accident un beneficiu de 290.000 RON sau ar primi o sumă unică de aproximativ 97.000 RON

în caz de supraviețuire, care poate asigura o anuitate de aproximativ 800 RON lunar timp de 10 ani ca supliment la venitul din pensie în perioada post-pensionare.

Asigurarea în caz de invaliditate (incapacitate de muncă)

Asigurarea pentru incapacitate de muncă este similară asigurării de viață pe termen limitat, diferența constând în tipul de risc acoperit. În acest caz, beneficiarul poliței primește o despăgubire dacă persoana asigurată este afectată de invaliditate sau boală.

Acoperirea poate fi acordată pentru diferite tipuri de incapacitate de muncă:

- Temporară (o incapacitate în urma căreia este de așteptat ca individul să se recupereze) sau permanentă (incapacitatea este de așteptat să dureze pentru restul vieții individului);
- Totală (o incapacitate suficientă pentru a împiedica persoana să îndeplinească vreuna din îndatoririle profesionale) sau parțială (persoana asigurată poate exercita o parte semnificativă din ocupația sa deși este invalidă);
- Cauzată de accident sau de boală.

De exemplu, dacă un accident sau o boală a persoanei asigurate provoacă incapacitate temporară de muncă, asigurătorul va plăti suma asigurată, care va ajuta beneficiarul poliței să depășească dificultățile financiare pe parcursul perioadei de recuperare.

Asigurarea pentru incapacitate de muncă acoperă, de regulă, dizabilități cu o probabilitate scăzută de apariție, dar care, dacă s-ar produce, ar avea un impact semnificativ negativ asupra vieții și resurselor asiguratului.

În majoritatea cazurilor, pentru acest tip de asigurare persoana asigurată este și beneficiarul poliței. Polița de asigurare nu

acumulează capital; astfel, dacă riscul asigurat nu se produce, nu se acordă niciun beneficiu persoanei asigurate.

Asigurarea de tip unit-linked (cu componentă investițională)

O poliță de tip unit-linked oferă titularului atât o asigurare de viață pe termen limitat cât și opțiunea de a investi în instrumente precum acțiuni, obligațiuni sau fonduri mutuale.

Componenta de protecție și componenta investițională sunt administrate în conformitate cu nevoile specifice și opțiunile clientului, în cadrul unui plan integrat. Titularul poliței de asigurare are un cont individual în care componenta de investiții este convertită în unități de fond. Dacă persoana asigurată decedează pe parcursul perioadei de asigurare, beneficiarul poliței are dreptul să primească suma asigurată și valoarea contului.

Randamentul polițelor de tip unit-linked depinde direct de valoarea justă a unităților de fond, determinată pe baza evoluției piețelor financiare. Astfel, beneficiarul poliței nu primește o sumă garantată (cu excepția sumei asigurate în caz de deces al persoanei asigurate) iar riscul investiției este atribuit clientului, spre deosebire de asigurarea cu componentă de economisire unde beneficiul la scadență este definit și garantat de asigurător.

Asigurarea de sănătate¹¹

Asigurarea de sănătate acoperă riscul ca o persoană să suporte cheltuieli medicale. Este similară asigurării de viață la termen și asigurării în caz de invaliditate, deoarece polița nu acumulează capital, ceea ce înseamnă că în absența materializării riscului pentru persoana asigurată nu se plătește niciun beneficiu. Cu toate acestea, dacă persoana asigurată suportă cheltuieli medicale ca urmare a unei boli sau a unui accident pe parcursul perioadei asigurate, atunci asigurătorul va deconta o sumă de bani în anumite condiții.

Clauzele suplimentare (riders)

Pe lângă riscurile standard asigurate, diferite clauze suplimentare (denumite riders) pot fi atașate polițelor de asigurare pentru a acoperi diverse riscuri, în funcție de nevoile specifice

ale persoanei asigurate. Termenii, condițiile și costurile clauzelor suplimentare pot varia de la un asigurător la altul.

De exemplu, la o poliță de viață care acoperă riscul la deces al persoanei asigurate poate fi adăugată o clauză suplimentară care acoperă riscul de invaliditate (fie ca urmare a unui accident sau provocată de o boală, temporară sau permanentă) sau care prevede exceptare la plata primei în caz de invaliditate temporară.

Pe lângă acoperirea suplimentară oferită, aceste clauze presupun costuri mai reduse decât încheierea unei polițe de asigurare separate și pot fi adăugate la orice tip de poliță de asigurare, în funcție de oferta de produse a asigurătorului.

Exemple ilustrative - beneficiile asigurărilor de viață și ale pensiilor private la nivel individual

Pentru a ilustra modul în care pensiile din Pilonul II și produsele de asigurări de viață contribuie la venitul după pensionare, am utilizat exemplul ipotetic al unei persoane care începe să lucreze la vârsta de 25 de ani și obține venituri salariale pe întreaga perioadă până la pensionare, contribuind atât la Pilonul I cât și la Pilonul II, conform legii. În plus, începând cu vârsta de 30 de ani, persoana achiziționează și un produs de asigurare de viață cu componentă de economisire pe o perioadă de 35 de ani până la pensionare.

Astfel, în cadrul diferitelor scenarii de venituri înregistrate pe parcursul perioadei active (salariul minim pe economie, salariul mediu pe economie și dublul salariului mediu pe economie), venitul după pensionare va reprezenta aproximativ 59% din venitul câștigat înainte de pensionare, din care 37% din Pilonul I¹², 15% din Pilonul II și 7% din produsul de asigurare de viață. Venitul după pensionare cumulat asigură o rată de înlocuire care este în continuare cu 11 puncte procentuale sub rata de înlocuire țintă de 70%, considerată a asigura un nivel adecvat al venitului după pensionare, însă rata de înlocuire asigurată de venitul cumulat din mai multe surse este mai mare decât rata de înlocuire asigurată de veniturile obținute doar din Pilonul I.

11: În România, asigurările de sănătate sunt oferite atât de asigurătorii de viață cât și de cei de asigurări generale, însă importanța și principalele beneficii ale asigurărilor de sănătate nu fac obiectul studiului actual, ale cărui concluzii sunt relevante pentru celelalte tipuri de produse de asigurări oferite de asigurătorii de viață.

12: În conformitate cu legislația fiscală în vigoare la data prezentului raport (aprilie 2018), veniturile din pensie care depășesc plafonul de 2.000 RON valabil pentru fiecare pilon în parte sunt supuse unui impozit pe venit de 10%. Presupunând că se va aplica un nivel similar de impozitare pe orizontul de timp prognozat, rata de înlocuire a venitului oferită de Pilonul I de pensii în cazul scenariului cu câștigurile salariale duble față de salariul mediu pe economie ar scădea de la 37% la 36%. Cu toate acestea, deoarece impactul este nesemnificativ, în cadrul exemplului ilustrativ nu au fost luate în considerare efectele impozitării veniturilor din pensii.

Tabel 2

Exemple ilustrative - ipoteze și rezultate

Ipoteze	
Prima angajare	25 de ani (2008)
Perioada de contribuție	40 de ani
Vârsta de pensionare	65 de ani (vârsta de pensionare pentru bărbați conform legislației în vigoare)
Speranța de viață rămasă după pensionare	19 ani (conform prognozelor curente pentru bărbații care vor împlini 65 de ani în 2048)
Ponderea contribuțiilor în costul salarial total pe întreaga perioadă de angajare	
Contribuții la Pilonul I – în conformitate cu legislația în vigoare	21 %
Contribuții la Pilonul II – la nivelul efectiv pentru perioada 2008 - 2017 și la 3,75% din 2018 până la pensionare	4 %
Prime plătite pentru o poliță de asigurare de viață cu componentă de economisire	2 %

Sursa: calcule KPMG

Tabel 3

Exemple ilustrative – veniturile post-pensionare în diverse scenarii privind salariul net înainte de pensionare

	Rata de înlocuire a venițului	Dublul salariului mediu pe economie (RON)	Salariul mediu pe economie (RON)	Salariul minim pe economie (RON)
Salariul net înainte de pensionare		8.896	4,448	2,224
Venitul total după pensionare, din care:	59%	5.214	2.607	1,304
Pensia din Pilonul I	37%	3.294	1.647	823
Pensia din Pilonul II	15%	1.335	667	334
Asigurarea de viață	7%	586	293	147

Sursa: calcule KPMG; toate sumele sunt exprimate în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017; rata de înlocuire a venițului este determinată ca raport între venitul lunar după pensionare și salariul lunar net înainte de pensionare

Exemplu ilustrativ 1 - câștiguri salariale la dublul salariului mediu pe economie

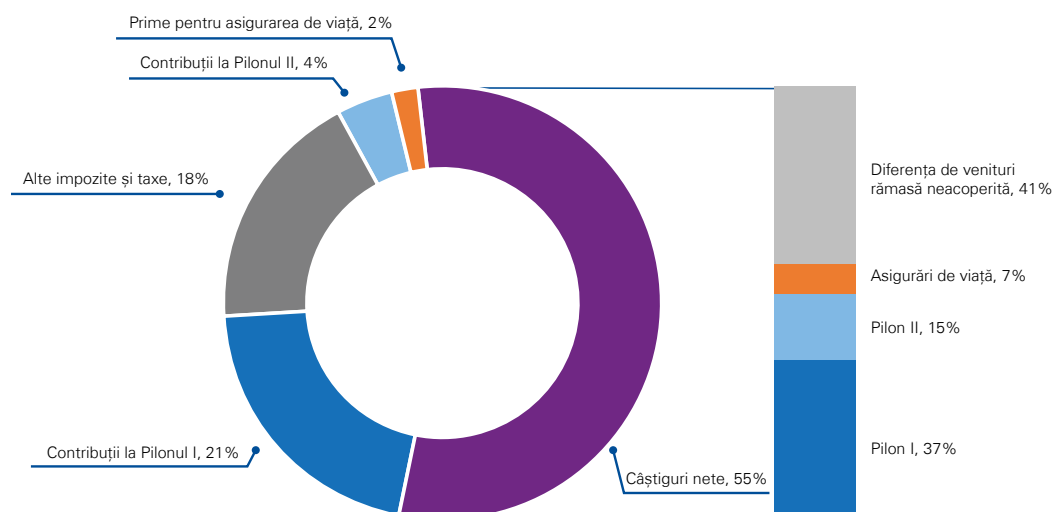
O persoană care ar câștiga în 2048 un salariu net de aproximativ 8.900 RON (dublul salariului mediu pe economie la momentul respectiv) ar beneficia de o pensie de aproximativ 3.300 RON din sistemul public. Suplimentar, la data pensionării, în contul său de Pilon II s-ar acumula aproape 310.000 RON, în timp ce polița de asigurare ar acumula un beneficiu la maturitate de 134.000 RON. Persoana ar beneficia astfel de

fonduri cumulate de aproape o jumătate de milion de RON, în baza cărora ar putea să beneficieze de un venit lunar suplimentar de 1.900 RON pentru întreaga perioadă de viață rămasă, fără a lua în considerare și veniturile suplimentare din reinvestire. Cumulând toate beneficiile, venitul total după pensionare ar fi de aproximativ 5.200 RON pe lună (toate sumele exprimate în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).

GRAFIC 45

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând o contribuție de 3,75% la Pilonul II începând cu 2018 pe întreaga perioadă rămasă până la pensionare)



Sursa: calcul KPMG

Ipoteze utilizate în calcul

Date istorice: Pentru perioada 2008-2017 am utilizat seriile de date disponibile¹³ în ceea ce privește salariul mediu pe economie, nivelul taxelor și impozitelor aplicabile veniturilor din salarii, contribuțiile Pilonului I și II, valoarea punctului de pensie, rata inflației și rata de rentabilitate medie pentru fondurile de pensii din Pilonul II.

Proiecții pentru perioadele viitoare: Pentru perioada 2018-2048 am considerat că prevederile legale în vigoare la data de 31 ianuarie 2018 pentru impozitarea veniturilor din salarii, contribuțiile la pensiile din Pilonul I și Pilonul II și calculul valorii punctului de pensie sunt aplicabile pentru întreaga perioadă și că nu vor avea loc modificări ale legislației muncii și legislației fiscale care ar putea influența proiecția. În practică, toate aceste variabile pot fi supuse unor schimbări semnificative ca urmare a unor factori economici și politici, ceea ce ar putea conduce la rezultate semnificativ diferite de cele prezentate în exemplu.

Toate datele au fost convertite în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017.

Ipoteze specifice privind proiecțiile aferente perioadelor viitoare:

- *Salariul mediu brut* a fost prognozat pornind de la salariul mediu brut în ianuarie 2018 și aplicând o creștere anuală de 2% în termeni reali până în 2048. În această ipoteză, salariul mediu net în România ar ajunge la 4.450 RON în 2048 (în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).
- *Valoarea punctului de pensie pentru anul 2048* a fost prognozată prin aplicarea legislației actuale în vigoare și a creșterii estimate a salariului

mediu brut în termeni reali, așa cum este detaliat mai sus. Având în vedere că legislația în vigoare prevede formula de calcul a punctului de pensie doar pentru perioada de până la 2030, pentru perioada rămasă până în 2048 s-a estimat că valoarea punctului de pensie va crește liniar. Conform acestor ipoteze, valoarea punctului de pensie în 2048 ar fi de 1.675 RON (în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).

- *Contribuția lunară la Pilonul II* s-a considerat că va fi menținută la 3,75% din salariul brut pe întreaga perioadă 2018-2048.
- *Rata de rentabilitate a fondurilor din Pilonul II* a fost considerată 4% pe an în termeni reali pentru perioada 2017-2048 (comparativ cu rata reală medie de rentabilitate a fondurilor de Pilon II din România pentru 2008-2016 de 5,3% pe an). Costurile pentru Pilonul II au fost considerate constante, și anume o taxă lunară de 2,5% aplicată fiecărei sume direcționate către Pilonul II și o taxă anuală de administrare de 0,6% aplicată valorii contului.
- *Speranța de viață după pensionare* a fost estimată la 19,1 ani, conform previziunilor incluse în Raportul din 2015 privind îmbătrânirea emis de Comisia Europeană. În scenariul nostru, am considerat că suma acumulată în contul din Pilonul II și beneficiile la scadență plătite de polița de asigurare de viață vor fi plătite în rate lunare egale pe durata de viață rămasă și nu am luat în calcul eventualele venituri suplimentare din reinvestirea acestor sume.

13: Institutul Național de Statistică, Banca Națională a României, Casa Națională de Pensii Publice

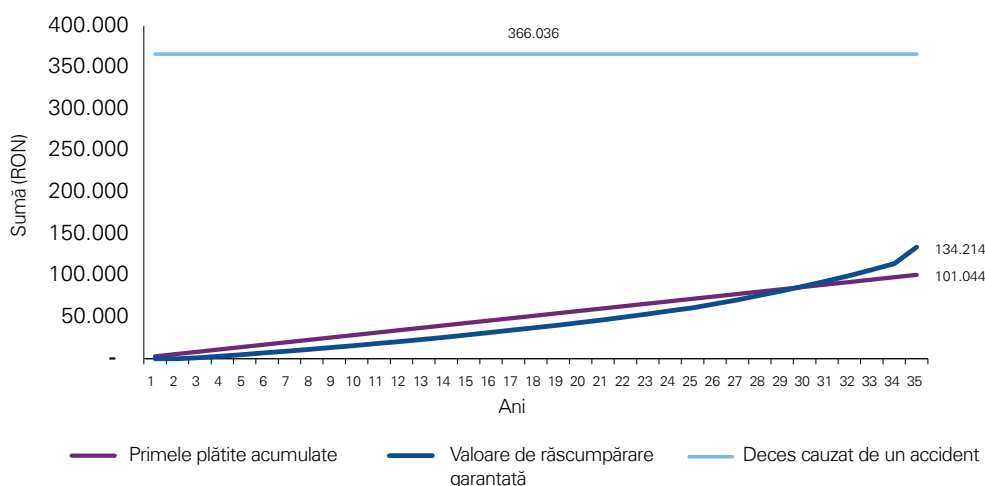
Ipoteze privind produsul de asigurare

Notă: În viața reală, persoanele interesate de cumpărarea unei asigurări de viață au la dispoziție informații privind sumele asigurate pentru diverse tipuri de evenimente (deces, supraviețuire, invaliditate) înainte de acceptarea contractului de asigurare de viață. Polițele de asigurări de viață ar putea avea diferite particularități, în funcție de oferta specifică a fiecărei societăți de asigurare.

- Pentru polița de asigurare de viață am selectat un produs cu componentă de protecție și economisire pentru care prima de asigurare ce trebuie plătită este constantă pe întreaga durată a produsului, respectiv 240 RON pe lună sau 2.880 RON pe an timp de 35 de ani. Beneficiile oferite pentru acest nivel al primei sunt descrise mai jos.
- Componenta de protecție:** În cazul decesului din accident al persoanei în orice moment pe parcursul perioadei de asigurare, beneficiarii poliței (în general, copiii și/sau soțul/soția persoanei asigurate) vor primi o sumă de aproximativ 366.000 RON. În cazul decesului din alte cauze, beneficiarii vor primi valoarea cumulată a primelor plătite de către titular până în acel moment (de exemplu, în cazul decesului din alte cauze la 20 de ani de la începerea poliței, beneficiarii vor primi o sumă de 57.739 RON).
- Componenta de economisire:** În cazul în care persoana supraviețuiește până la scadența poliței, beneficiul plătit va fi de 134.214 RON (inclusiv un bonus de 12.202 RON pentru plata la termen a primelor de asigurare), echivalentul a aproximativ 15 salarii nete câștigate în 2048 conform scenariului nostru.

GRAFIC 46

Beneficiile aferente poliței de asigurare de viață (componentele de protecție și economisire)



Sursa: analiza KPMG; valoarea de răscumpărare garantată este suma minimă plătită titularului poliței în cazul rezilierii voluntare a poliței de către titularul poliței înainte de scadență sau beneficiul la maturitate în cazul în care polița nu este reziliată înainte de termen

Comparație cu o investiție într-un depozit bancar

Dacă persoana ar direcționa o sumă de 240 RON lunar într-un depozit bancar în locul plății primelor pentru polița de asigurare, valoarea acumulată în depozitul bancar în anul 2048 ar fi de 115.387 RON, presupunând o rată a dobânzii de 0,75% p.a. în termeni reali, după aplicarea impozitului pe venit.

Astfel, beneficiul la scadență al poliței de asigurare de 134.214 RON ar depăși valoarea depozitul bancar cu 16%. În plus,

polița de asigurare de viață oferă acoperire în caz de deces din accident, ceea ce nu este aplicabil pentru depozitul bancar. De exemplu, dacă individul ar deceda în anul 2020 ca urmare a unui accident, familia ar beneficia de doar 23.700 RON din depozitul bancar, față de 366.000 RON din polița de asigurare.

Scenariu suplimentar - contribuția la Pilonul II crește la 6% începând cu 2019

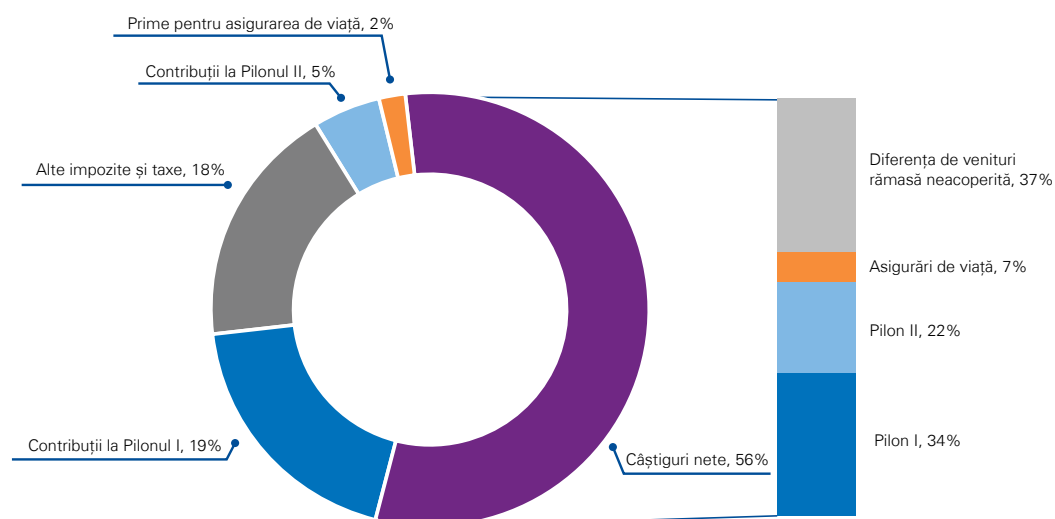
Dacă contribuția la Pilonul II ar crește din 2019 la 6% (nivel ce inițial era planificat a fi atins în 2016), rata de înlocuire a venitului ar crește la 63%, din care 34% din Pilonul I, 22% din Pilonul II și 7% din

polița de asigurare cu componentă de economisire. Astfel, persoana ar beneficia de un venit lunar total de 5.600 RON după pensionare.

GRAFIC 47

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând o contribuție de 6% la Pilonul II începând cu 2019 pe întreaga perioadă până la pensionare)



Sursa: calcul KPMG

Scenariu suplimentar – fără contribuție la Pilonul II

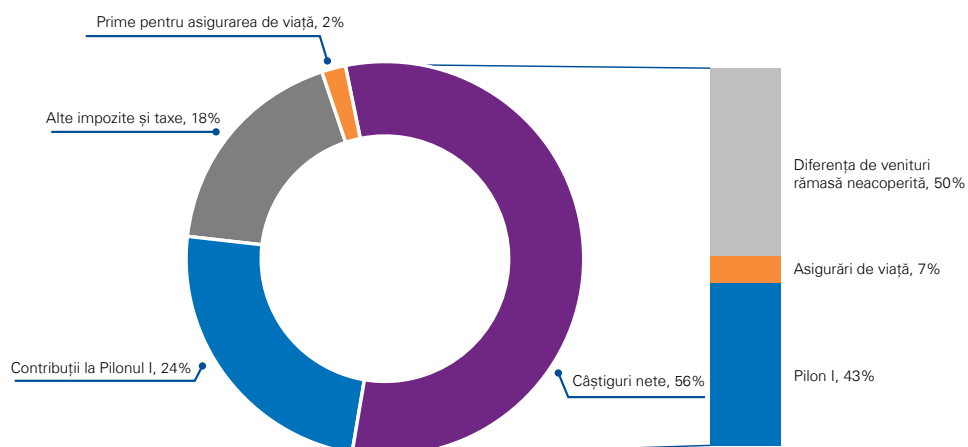
În lipsa Pilonului II, rata de înlocuire a venitului ar scădea la 50%, respectiv 43% din Pilonul I și 7% din polița de asigurare cu componentă de economisire.

Venitul lunar total al persoanei după pensionare în acest scenariu ar fi de 4.414 RON.

GRAFIC 48

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând că nu există o contribuție la Pilonul II)



Sursa: calcul KPMG



Exemplu ilustrativ 2 - câștiguri salariale la nivelul salariului mediu pe economie

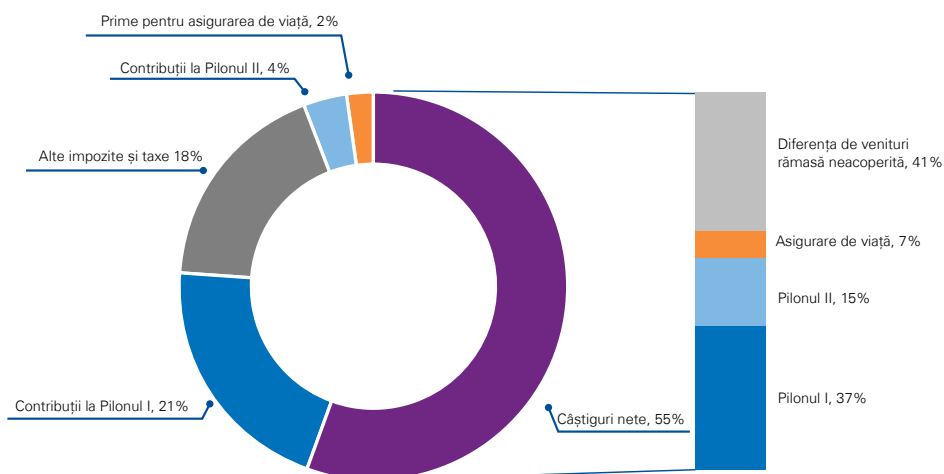
O persoană care ar câștiga în 2048 un salariu net de aproximativ 4.450 RON (salariu mediu pe economie la momentul respectiv) ar beneficia de o pensie de aproximativ 1.650 RON din sistemul public. Suplimentar, la data pensionării, în contul său Pilon II s-ar acumula aproximativ 153.000 RON, în timp ce polița de asigurare ar acumula un beneficiu la maturitate de 67.000 RON. Persoana fizică ar beneficia astfel de

fonduri cumulate de circa 220.000 de lei, în baza cărora ar putea să beneficieze de un venit lunar suplimentar de aproximativ 950 RON pentru întreaga perioadă de viață rămasă, fără a lua în considerare și veniturile suplimentare din reinvestire. Cumulând toate beneficiile, venitul total după pensionare ar fi de aproximativ 2.600 RON pe lună (toate sumele exprimate în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).

GRAFIC 49

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând o contribuție de 3,75% la Pilonul II începând cu 2018 pentru întreaga perioadă până la pensionare)



Sursa: calcul KPMG

Ipoteze utilizate în calcul

Date istorice: Pentru perioada 2008-2017 am utilizat seriile de date disponibile¹⁴ în ceea ce privește salariul mediu pe economie, nivelul taxelor și impozitelor aplicabile veniturilor din salarii, contribuțiile la pensiile din Pilonul I și II, valoarea punctului de pensie, rata inflației și rata de rentabilitate medie pentru fondurile de pensii din Pilonul II.

Proiecții pentru perioadele viitoare: Pentru perioada 2018-2048 am considerat că prevederile legale în vigoare la data de 31 ianuarie 2018 pentru impozitarea veniturilor din salarii, contribuțiile la

Pilonul I și Pilonul II și calculul valorii punctului de pensie vor fi valabile pentru întreaga perioadă și că nu vor avea loc modificări ale legislației muncii și legislației fiscale care ar putea influența proiecția. În practică, toate aceste variabile pot fi supuse unor schimbări semnificative determinate de factori economici și politici, care pot conduce la rezultate semnificativ diferite de cele prezentate în exemplu.

Toate datele au fost convertite în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017.

14: Institutul Național de Statistică, Banca Națională a României, Casa Națională de Pensii Publice

Ipoteze specifice privind proiecțiile aferente perioadelor viitoare:

- *Salariul mediu brut* a fost prognozat pornind de la salariul mediu brut în ianuarie 2018 și aplicând o creștere anuală de 2% în termeni reali până în 2048. În această ipoteză, salariul mediu net în România ar ajunge la 4.450 RON în 2048 (în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).
- *Valoarea punctului de pensie pentru anul 2048* a fost prognozată prin aplicarea legislației actuale în vigoare și a creșterii estimate a salariului mediu brut în termeni reali, așa cum este detaliat mai sus. Având în vedere că legislația în vigoare prevede formula de calcul a punctului de pensie doar pentru perioada de până la 2030, pentru perioada rămasă până în 2048 s-a estimat că valoarea punctului de pensie va crește liniar. Conform acestor ipoteze, valoarea punctului de pensie în 2048 ar fi de 1.675 RON (în echivalentul puterii de cumpărare a anului 2017).
- *Contribuția lunară la Pilonul II* s-a considerat că va fi menținută la 3,75% din salariul brut pe întreaga perioadă 2018-2048.
- *Rata de rentabilitate a fondurilor din Pilonul II* a fost considerată 4% pe an în termeni reali pentru perioada 2017-2048 (comparativ cu rata medie reală de rentabilitate a fondurilor Pilonul II din România pentru 2008-2016 de 5,3% pe an). Costurile pentru Pilonul II au fost considerate constante, și anume o taxă lunară de 2,5% aplicată fiecărei sume direcționate către Pilonul II și o taxă anuală de administrare de 0,6% aplicată valorii contului
- *Speranța de viață după pensionare* a fost estimată la 19,1 ani, conform previziunilor incluse în Raportul din 2015 privind îmbătrânirea emis de Comisia Europeană. În scenariul nostru, am considerat că suma acumulată în contul din Pilonul II

și beneficiile la scadență plătite de polița de asigurare de viață vor fi plătite în rate lunare egale pe durata de viață rămasă și nu am luat în calcul eventualele venituri suplimentare din reinvestirea acestor sume.

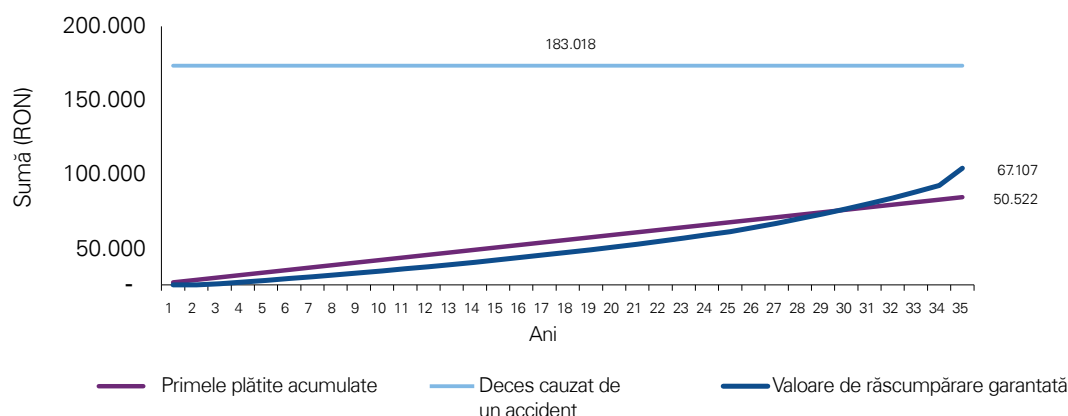
Ipoteze privind produsul de asigurare

Notă: În viața reală, persoanele interesate de cumpărarea unei asigurări de viață au la dispoziție informații privind sumele asigurate pentru diverse tipuri de evenimente (deces, supraviețuire, invaliditate) înainte de acceptarea contractului de asigurare de viață. Polițele de asigurări de viață ar putea avea diferite particularități, în funcție de oferta specifică a fiecărei societăți de asigurare.

- Pentru polița de asigurare de viață am selectat un produs cu componentă de protecție și economisire pentru care prima de asigurare ce trebuie plătită este constantă pe întreaga durată a contractului, respectiv 120 RON pe lună sau 1.440 RON pe an timp de 35 de ani. Beneficiile oferite pentru acest nivel al primei sunt descrise mai jos.
- *Componenta de protecție:* În cazul decesului din accident al persoanei în orice moment pe parcursul perioadei de asigurare, beneficiarii poliței (în general, copiii și/sau soțul/soția persoanei asigurate) vor primi o sumă de aproximativ 183.000 RON. În cazul decesului din alte cauze, beneficiarii vor primi valoarea cumulată a primelor plătite de către titular până în acel moment (de exemplu, în cazul decesului din alte cauze la 20 de ani de la începerea poliței, beneficiarii vor primi o sumă de 28.870 RON).
- *Componenta de economisire:* În cazul în care persoana supraviețuiește până la scadența poliței, beneficiul plătit va fi de 67.107 RON (inclusiv un bonus de 6.100 RON pentru plata la termen a primelor de asigurare), echivalentul a aproximativ 15 salarii nete câștigate în 2048 conform scenariului nostru.

GRAFIC 50

Beneficiile aferente poliței de asigurare de viață (componente de protecție și economisire)



Sursa: analiza KPMG; valoarea de răscumpărare garantată este suma minimă plătită titularului poliței în cazul rezilierii voluntare a contractului de asigurare de către titularul poliței înainte de scadență sau beneficiul la maturitate în cazul în care polița nu este reziliată înainte de termen

Comparație cu o investiție într-un depozit bancar

Dacă persoana ar direcționa o sumă de 120 RON lunar într-un depozit bancar în locul plății primelor pentru polița de asigurare, valoarea acumulată în depozitul bancar în anul 2048 va fi de 57.700 RON, presupunând o rată a dobânzii de 0,75% p.a. în termeni reali, după aplicarea impozitului pe venit.

Astfel, beneficiul la scadență al poliței de asigurare de 67.107 RON ar depăși valoarea depozitului bancar cu 16%. În plus, polița de asigurare de viață oferă acoperire în caz de deces din accident, ceea ce nu este aplicabil pentru depozitul bancar. De exemplu, dacă individul ar deceda în 2020 ca urmare a unui accident, familia ar beneficia de doar 11.900 RON din depozitul bancar, față de 183.000 RON din polița de asigurare.

Scenariu suplimentar - Contribuția la Pilonul II crește la 6% începând cu 2019

Dacă contribuția la Pilonul II ar crește din 2019 la 6% (nivel ce inițial era planificat a fi atins în 2016), rata de înlocuire a venitului ar crește la 63%, din care 34% din Pilonul I, 22% din Pilonul II și 7% din

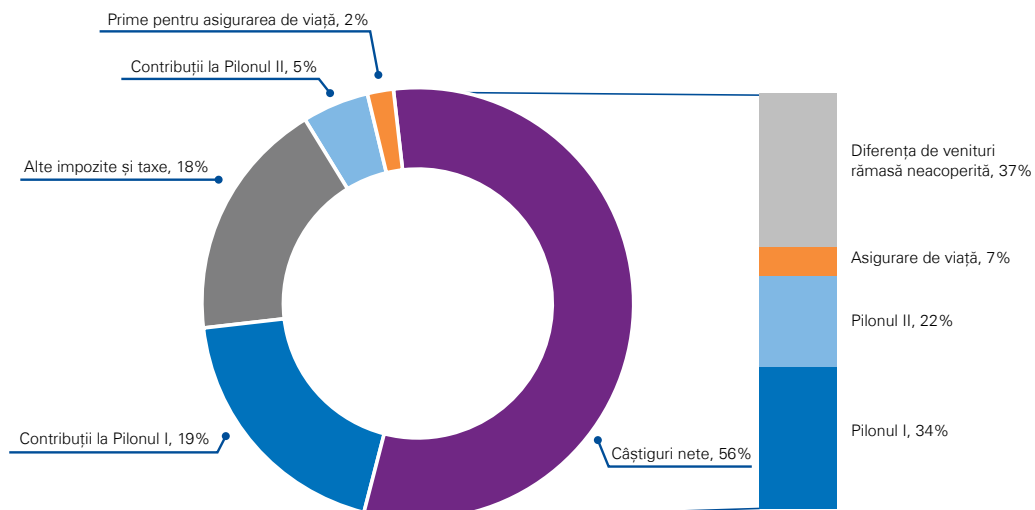
polița de asigurare cu componentă de economisire.

Astfel, individul ar beneficia de un venit lunar total de 2.800 RON după pensionare.

GRAFIC 51

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând o contribuție de 6% la Pilonul II începând cu 2019 pe întreaga perioadă până la pensionare)



Sursă: calcul KPMG

Scenariu suplimentar - fără contribuție la Pilonul II

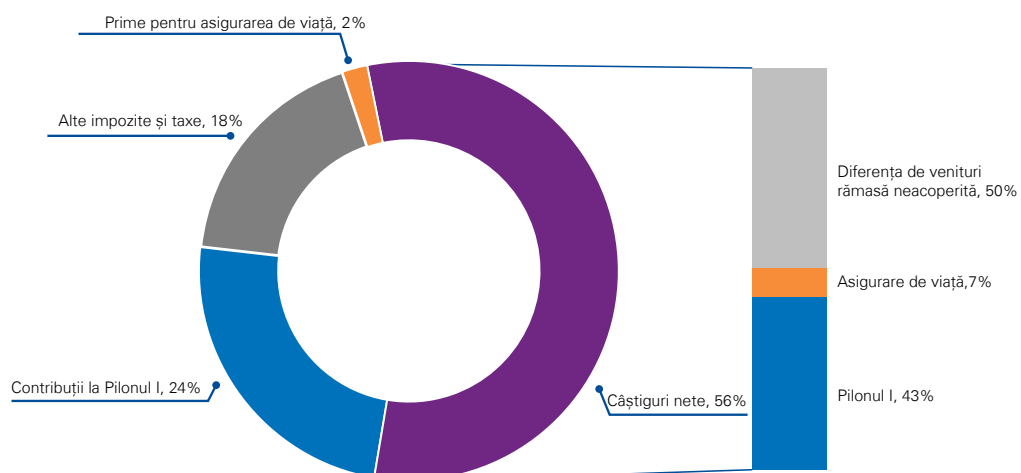
În lipsa Pilonului II, rata de înlocuire a venitului ar scădea la 50%, respectiv 43% din Pilonul I și 7% din polița de asigurare cu componentă de economisire.

Venitul lunar total al persoanei după pensionare în acest scenariu ar fi de 2.200 RON.

GRAFIC 52

Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare

(presupunând că nu există o contribuție la Pilonul II)



Sursă: calcul KPMG

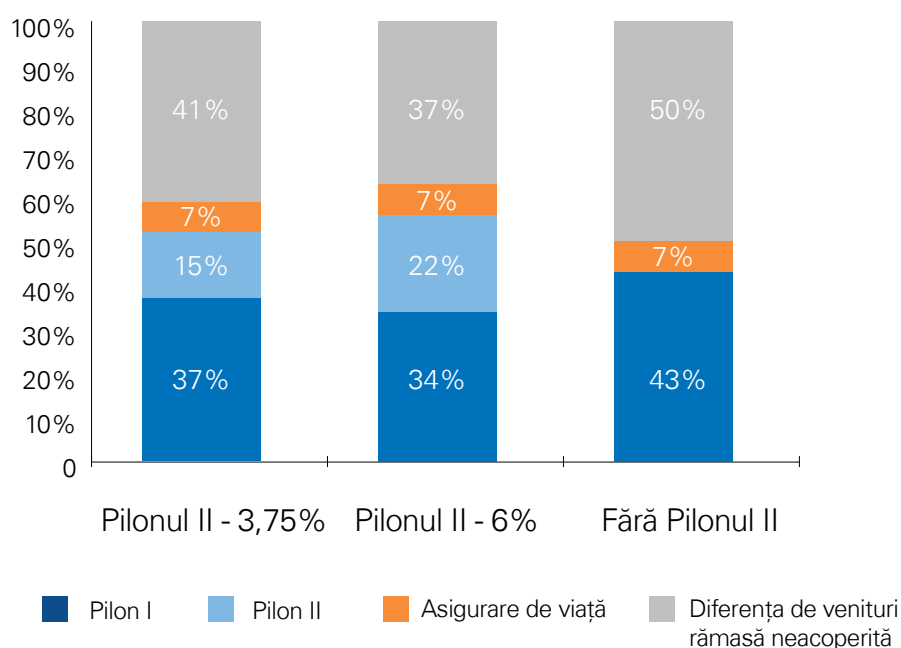
Concluzii

În baza unor ipoteze conservatoare privind ratele de rentabilitate viitoare, estimările arată că activele din cadrul Pilonului II acumulate pe parcursul perioadei de angajare pot asigura un venit suplimentar substanțial la pensie. Acest venit este direct proporțional cu contribuțiile direcționate către Pilonul II și nu este expus riscurilor care decurg din evoluțiile demografice sau economice negative, cu excepția riscului unor randamente investiționale scăzute.

Suplimentar, veniturile post-pensionare pot fi suplimentate de o poliță de asigurare de viață cu componentă de economisire, care oferă de asemenea și protecție în caz de deces din accident. Exemplul demonstrează importanța diversificării surselor de venit pentru perioada post-pensionare, în contextul în care pensiile din Pilonul I sunt supuse unor presiuni demografice din ce în ce mai pronunțate și nu vor putea asigura o rată adecvată de înlocuire a venitului și un nivel de trai adecvat după pensionare.

GRAFIC 53

Venitul după pensionare ca procent din câștigurile nete dinainte de pensionare în diferite scenarii privind contribuțiile la Pilonul II



Sursa: calcul KPMG



4. Principalele oportunități și provocări

4.1 Rolul educației financiare

Educația financiară reprezintă unul dintre principalii factori care influențează percepția față de asigurările de viață și economisirea pe termen lung. Oamenii sunt mai predispuși să investească în securitatea lor financiară și să economisească pentru pensie pe măsură ce devin mai conștienți de riscurile la care sunt expuși și dobândesc o înțelegere mai bună a caracteristicilor produselor de asigurare și a schemelor de pensii disponibile. Evoluțiile demografice și presiunile exercitate de aceste evoluții

asupra bugetelor de asistență socială transferă o parte din responsabilitatea pentru economisirea pe termen lung și planificarea financiară către cetățenii care anterior se bazau pe guvern pentru securitatea lor financiară, în special în ceea ce privește pensiile. În acest context, multe guverne din întreaga lume dezvoltă și implementează strategii naționale care vizează promovarea educației financiare și îmbunătățirea cunoștințelor financiare ale cetățenilor lor.

Lipsa educației financiare rezultă în deținerea unui număr redus de produse financiare, iar produsele de asigurări de viață și pensii prezintă provocări specifice. Adesea, riscurile acoperite în mod tradițional de asigurările de viață sunt subestimate sau ignorate de către indivizi și, prin urmare, achiziționarea unei asigurări de viață nu este considerată relevantă sau importantă. Asigurarea este unul dintre puținele produse pe care oamenii îl cumpără cu speranța că nu vor fi nevoiți să îl folosească, mai ales atunci când vine vorba de riscuri precum

decesul sau invaliditatea. Asigurarea pentru pensionare necesită planificare financiară pe termen lung, ceea ce implică înțelegerea unor concepte precum mecanismul de compunere a dobânzii. Dacă la aceste aspecte adăugăm complexitatea și uneori lipsa transparenței produselor de asigurări de viață și de pensii, devine evident faptul că în prim-planul tuturor inițiativelor care vizează îmbunătățirea gradului de penetrare a acestor produse ar trebui să se afle creșterea nivelului de cunoștințe financiare.



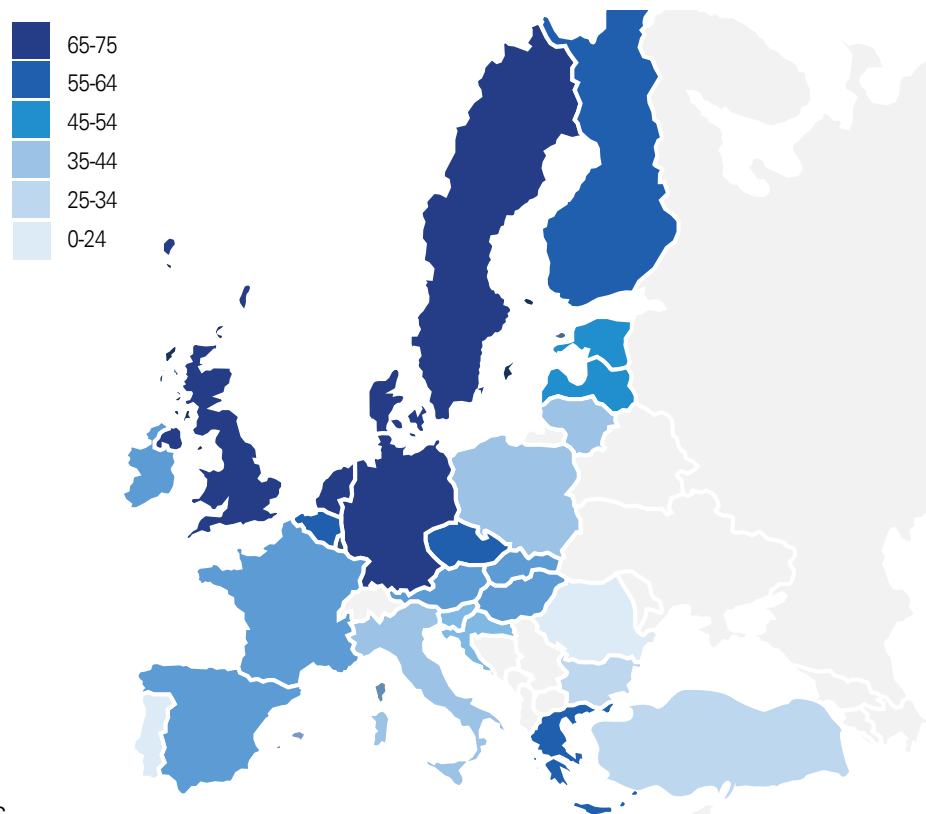
România are de recuperat un decalaj semnificativ în ceea ce privește educația financiară a populației sale.

Un studiu efectuat de S&P în cursul anului 2014 indică faptul că numai 1 din 5 adulți din România are o înțelegere a produselor financiare de bază, comparativ cu 1 din 3 în întreaga lume. Astfel, România ocupă ultimul loc în Uniunea Europeană cu o rată a educației financiare de numai 21%, comparativ cu 52% în medie la nivelul UE și cu peste 65% în mai multe țări din nordul Europei. Ratele de educație financiară sunt, de asemenea,

semnificativ mai mari în majoritatea statelor din Europa Centrală și de Est (Cehia: 58%, Ungaria: 54%, Slovacia: 48%, Polonia: 42%, Bulgaria: 35%). Raportul S&P arată că, în timp ce un grad ridicat de dezvoltare economică este corelat cu o rată a educației financiare mai mare în economiile prospere ale lumii, este mai probabil ca politicile la nivel național privind educația financiară și protecția consumatorilor să facă diferența în economiile mai puțin prospere, cu un PIB pe cap de locuitor de sub 12.000 USD.

GRAFIC 54

Rata educației financiare în UE, procent din populația adultă



Sursa: S&P Global FinLit Survey 2014, analiza KPMG

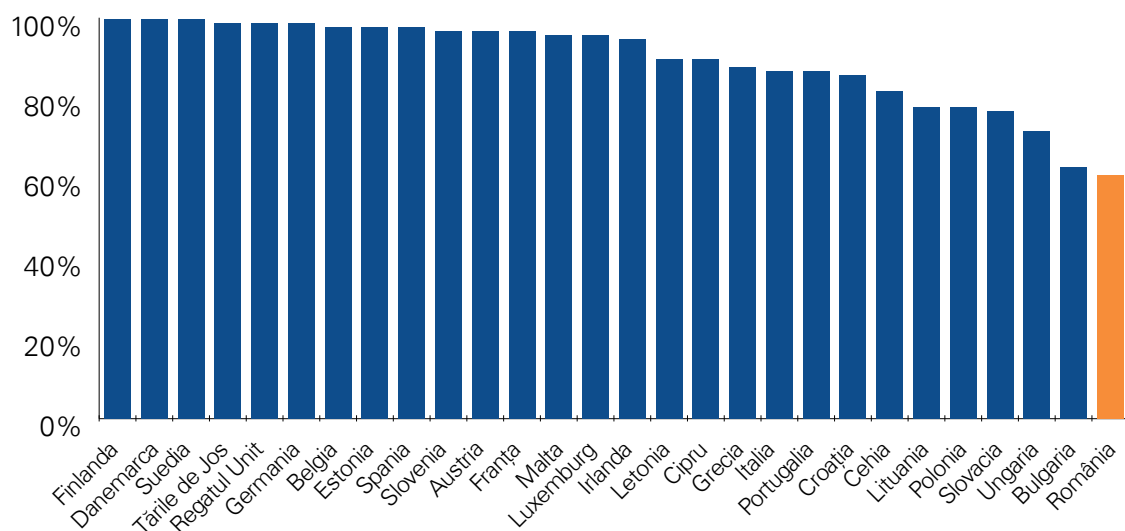


Incluziunea financiară, măsurată ca accesul la produsele financiare (conturi bancare și de economii, credite și plăți) este, de asemenea, cea mai scăzută din Uniunea Europeană. Potrivit datelor financiare măsurate de Banca Mondială în 2017, patru din zece români nu aveau un cont curent, în timp ce doar 19% dintre români economiseau pentru la bătrânețe. Așa cum se discută în

Studiul S&P, relația dintre educația financiară și incluziunea financiară poate funcționa în dublu sens: în timp ce o mai bună educație financiară poate conduce la creșterea incluziunii financiare, operarea unui cont sau utilizarea altor produse financiare poate, de asemenea, să contribuie la îmbunătățirea abilităților financiare ale consumatorilor.

GRAFIC 55

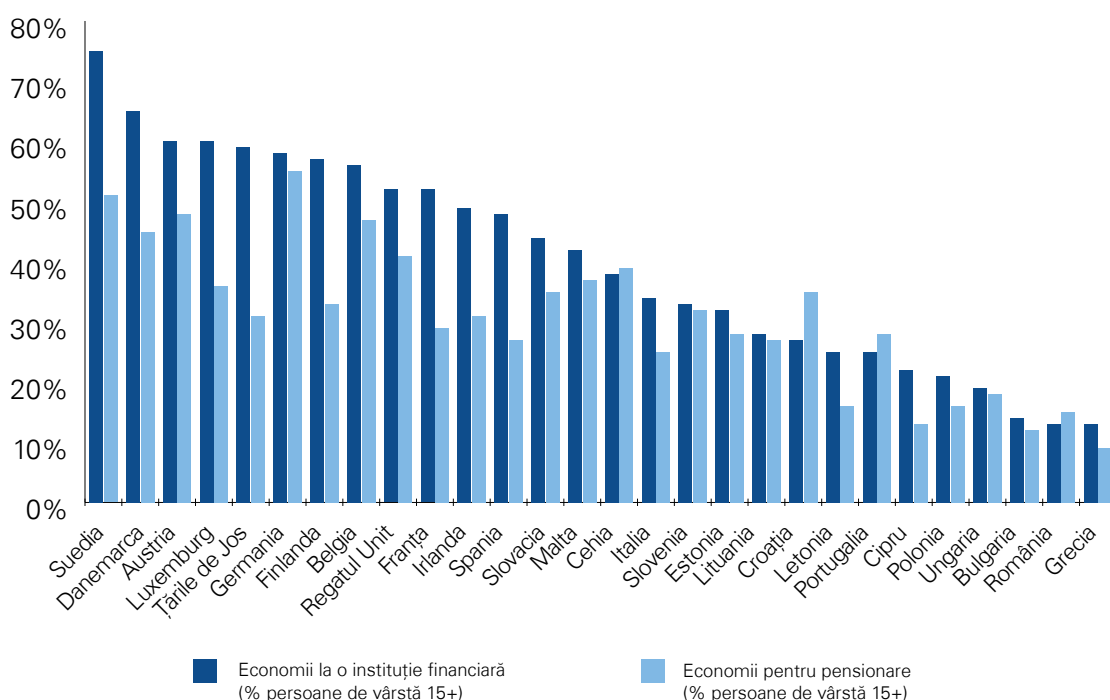
Persoane care dețin un cont la o instituție financiară (procent din persoanele în vârstă de 15 ani sau mai mult) în statele membre UE, 2017



Sursa: Baza de date globală privind incluziunea financiară a Băncii Mondiale, analiza KPMG

GRAFIC 56

Comportamentul de economisire în statele membre UE, 2017



Sursa: Baza de date globală privind incluziunea financiară a Băncii Mondiale, analiza KPMG

La nivel european, Comisia Europeană a demarat o serie de inițiative în domeniul educației financiare, inclusiv crearea unui Grup de Experți în Domeniul Educației Financiare (Expert Group on Financial Education – EGFE), precum și a unei baze de date europene a inițiativelor în materie de educație financiară, dezvoltarea de instrumente online

pentru cadrele didactice și organizarea de evenimente și întâlniri ale experților pe probleme de educație financiară. Cu toate acestea, întrucât educația rămâne o responsabilitate națională, Comisia a subliniat faptul că cel mai bun mod de creștere a educației financiare a consumatorilor din UE este prin dezvoltarea de strategii coordonate în fiecare stat membru.



În multe state membre s-au făcut deja progrese semnificative în elaborarea și implementarea strategiilor naționale de educație financiară. Un sondaj al OCDE arată că în 19 din cele 28 de state membre UE la nivelul anului 2016 fusese planificată, dezvoltată, implementată sau revizuită o strategie națională. În majoritatea

țărilor europene care au o strategie națională, un astfel de cadru a fost dezvoltat de regulă prin centralizarea inițiativelor și furnizorilor de educație financiară deja existenți, prin consultarea cu părțile implicate și prin evaluarea nevoilor populației în materie de educație financiară prin intermediul unor sondaje calitative și cantitative.

Tabel 4

Strategii naționale de educație financiară în statele membre UE

Stadiul strategiei naționale pentru educație financiară	Număr	Țări
Strategia națională este în curs de actualizare sau o a doua strategie națională este în curs de implementare	5	Cehia, Țările de Jos, Slovacia, Spania, Regatul Unit
O (primă) strategie națională este în curs de implementare	9	Belgia, Croația, Danemarca, Estonia, Irlanda, Letonia, Portugalia, Slovenia, Suedia
Se lucrează activ la elaborarea unei strategii naționale	3	Franța, Polonia, România
Se planifică elaborarea unei strategii naționale	2	Austria, Italia

Sursa: Raportul OCDE „Educația financiară în Europa - tendințe și evoluții recente” 2016, analiza KPMG

Exemple selectate de programe de educație financiară implementate în Uniunea Europeană¹⁵:

- **Programe care vizează un public larg**

- **Site-uri web și alte instrumente online**

Autoritățile publice din majoritatea țărilor europene au dezvoltat unul sau mai multe site-uri cu conținut axat pe educația financiară și/ sau protecția consumatorilor de servicii financiare. Acestea sunt adesea gestionate de o autoritate financiară, însă în cazul Franței site-ul principal dedicat educației financiare este gestionat de o organizație non-profit. Toate site-urile conțin informații despre produsele și serviciile financiare disponibile pe piața locală, iar majoritatea oferă informații și îndrumări privind decizii financiare importante și probleme financiare ce pot apărea în diverse etape ale vieții. Câteva site-uri web completează informațiile de bază cu instrumente interactive, cum ar fi tabele comparative, jocuri, chestionare și aplicații pentru telefoane mobile. Unele autorități utilizează, de asemenea, și rețelele sociale pentru a comunica cu tinerii și publicul larg.

- **Campanii și evenimente de conștientizare**

Mai multe autorități organizează evenimente publice care se adresează unui public țintă mai mult sau mai puțin larg, pentru a spori gradul de conștientizare a problemelor financiare și a furniza informații. În Portugalia, Consiliul Național al Supraveghetorilor Financiar și alte părți interesate organizează în fiecare an, pe 31 octombrie, Ziua Anuală a Educației Financiare care vizează populația și studenții. Evenimentul include inițiative

întreprinse de părțile interesate și de supraveghetorii sectorului financiar, cum ar fi conferințe, ateliere, dezbateri, piese de teatru, jocuri și alte activități de divertisment prin care se interacționează cu publicul. Sectorul privat are, de asemenea, inițiative similare. De exemplu, Asociația Daneză a Bancherilor a organizat prima „Săptămână a banilor” în 2014, vizând copii cu vârste între 13 și 15 ani, și a conceput materiale didactice. Federația Bancară Europeană a organizat prima Săptămână Europeană a Banilor în martie 2015.

- **Programe pentru adulți**

- **Educație financiară pentru angajați și pentru planificarea pensiilor**

Având în vedere relevanța reformelor sistemelor de pensii în țările europene, o serie de inițiative de educație financiară pentru adulți se concentrează pe planurile pentru pensionare. De exemplu, platforma MoneyWise din Olanda organizează în fiecare an evenimentul Pension3Day, care implică peste 250 de organizații partenere și are ca scop creșterea gradul de conștientizare cu privire la aspectele legate de pensii.

- **Educație financiară și consiliere pentru prevenirea supra-îndatorării**

- **Educație financiară pentru grupurile vulnerabile**

Alte inițiative de educație financiară pentru adulți vizează grupuri specifice de persoane vulnerabile, cum ar fi persoanele supuse excluziunii financiare, imigranții, șomerii și alte categorii de persoane cu venituri mici.

¹⁵ Sursa: Raportul OCDE „Educația financiară în Europa - tendințe și evoluții recente” 2016



- **Programe pentru tineri** - Majoritatea țărilor europene care au o strategie națională pentru educație financiară au indicat faptul că tinerii și/sau studenții se numără printre principalele grupuri țintă ale strategiei lor. Acest lucru este reflectat de o gamă largă de inițiative care vizează tinerii, organizate atât în cadrul cât și în afara școlii, inclusiv:
 - **Introducerea educației financiare în programa școlară oficială** și predarea educației financiare în școală pe bază obligatorie sau voluntară. De exemplu, în Republica Cehă introducerea educației financiare în școli a fost inițiată în 2007 prin definirea Standardelor de Educație Financiară, elaborate de Grupul de Lucru pentru Educație Financiară condus de Ministerul Finanțelor. Ulterior, educația financiară a devenit obligatorie în învățământul liceal începând cu 2009 și în învățământul primar și gimnazial începând cu 2013. În Danemarca, educația financiară face parte din programa de matematică și științe sociale din învățământul gimnazial („Obiective comune”) iar predarea este obligatorie.
 - **Dezvoltarea de proiecte pilot pentru predarea educației financiare în școli** - De exemplu, Banca Italiei și Ministerul Italian al Educației au implementat un program experimental de includere a educației financiare în programa școlară începând cu anul școlar 2008/2009. Programul a fost testat într-o serie de școli primare și gimnaziale selectate și a fost extins la un număr mai mare de școli și elevi în următorii ani școlari. Participarea la program este voluntară, iar educația financiară este introdusă printr-o abordare inter-curriculară. Profesorii care decid să participe beneficiază de instruire și resurse pedagogice de la reprezentanții Băncii Italiei, programa fiind axată pe resurse financiare și tranzacții și fiind adaptată nevoilor diferitelor grupe de vârstă.
 - **Dezvoltarea de resurse didactice pentru profesori și instruirea acestora în domeniul educației financiare** – Diferite țări au dezvoltat resurse de educație financiară pentru profesori, indiferent dacă educația financiară face parte sau nu din programa școlară națională și predarea educației financiare este sau nu obligatorie. Aceste resurse sunt de obicei dezvoltate și testate de autoritățile în domeniul educației (sau în colaborare cu acestea). Materialele pot fi utilizate ca atare, dar sunt în același timp suficient de flexibile astfel încât profesorii să poată decide cum să le integreze în cadrul orelor. Astfel de resurse sunt adesea puse la dispoziția cadrelor didactice prin intermediul platformelor online.



- **Dezvoltarea de resurse didactice pentru profesori și instruirea acestora în domeniul educației financiare** - Diferite țări au dezvoltat resurse de educație financiară pentru profesori, indiferent dacă educația financiară face parte sau nu din programa școlară națională și predarea educației financiare este sau nu obligatorie. Aceste resurse sunt de obicei dezvoltate și testate de autoritățile în domeniul educației (sau în colaborare cu acestea). Materialele pot fi utilizate ca atare, dar sunt în același timp suficient de flexibile încât profesorii să poată decide cum să le integreze în cadrul orelor. Astfel de resurse sunt adesea puse la dispoziția cadrelor didactice prin intermediul platformelor online.
- **Dezvoltarea altor programe și instrumente** – nu în mod necesar în cadrul școlii – adresate tinerilor, cum ar fi rețele sociale, jocurile și videoclipurile educaționale.

Experiența din alte state membre UE a demonstrat că multiple părți interesate pot juca diverse roluri în promovarea educației financiare, iar cele mai bune rezultate sunt obținute prin eforturile coordonate ale acestora. În special, guvernele pot stimula creșterea sectorului asigurărilor de viață prin promovarea unei mai bune înțelegeri a rolului economisirii personale și a planificării financiare prin educație. Acest lucru se poate realiza prin extinderea programei

de predare în școli și universități. În unele țări, creșterea gradului de conștientizare a publicului ar putea fi realizată prin implicarea sectorului financiar local în dezvoltarea de materiale educaționale, sub îndrumarea Ministerului Educației. În plus, implicarea autorităților de reglementare și de supraveghere, a organizațiilor de protecție a consumatorilor și a ONG-urilor în programele de educație financiară poate intensifica eforturile de îmbunătățire a educației financiare și a incluziunii financiare a cetățenilor de toate vârstele.

Chiar dacă în România o strategie națională pentru educație financiară nu a fost încă elaborată, o serie de instituții și organizații au luat recent inițiativă în domeniu. Astfel de inițiative au fost întreprinse de autoritățile de reglementare a serviciilor financiare în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și cu Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, de către companii și asociații din sectorul privat și de către ONG-uri.

Exemple de astfel de inițiative includ:

- Începând cu 2009, Banca Națională a României, în colaborare cu Ministerul Educației Naționale și universități, derulează o serie de proiecte de susținere a educației financiare pentru studenți și cadre didactice („Să vorbim despre bani și bănci”, „BNR - Zilele porților deschise pentru studenții economiști” și „Academica BNR”);



- De asemenea, pe baza unei colaborări între Ministerul Educației Naționale și Banca Națională a României, educația financiară a fost introdusă în școli ca materie opțională începând cu anul 2013; potrivit Asociației pentru Promovarea Performanței în Educație, care gestionează programul începând cu 2014, aproximativ 250.000 de elevi de școală primară au urmat cursuri de educație financiară în primii cinci ani de la lansarea programului;
- În 2015, Bursa de Valori București a inițiat programul „Fluent în finanțe”, axat pe investiții și piețe de capital, în cadrul căruia sunt promovate ateliere educaționale pentru studenți și publicul larg, precum și o platformă online de educație financiară;
- Începând cu anul 2016, ASF în colaborare cu Ministerul Educației Naționale desfășoară o serie de programe de educație financiară care vizează îmbunătățirea înțelegerii conceptelor financiare de către elevii de gimnaziu și liceu. Pentru 2017-2018, programul include aproximativ 22.000 de elevi din 159 de școli din 28 de județe și București;
- În martie 2018, a fost lansat un manual practic pentru utilizatorii de servicii financiare care vizează creșterea educației financiare a consumatorilor, sub egida Platformei de Educație Financiară, o inițiativă public-privată care unește mai multe părți interesate, inclusiv asociații sectoriale, Ministerul Educației Naționale și Agenția Națională pentru Protecția Consumatorilor, precum și alte instituții publice și private;
- Numeroase acțiuni de educație financiară sunt organizate în cadrul campaniilor anuale de conștientizare care au loc în luna martie a fiecărui an - Săptămâna mondială a banilor și Săptămâna europeană a banilor; campaniile vizează în primul rând copiii și tinerii, iar activitățile variază de la ore de clasă până la seminarii și conferințe care urmăresc îmbunătățirea cunoștințelor financiare prin educație financiară.

Inegalitatea oportunităților rămâne o provocare pentru România.

Școlile din mediul rural sunt mai puțin capabile să ofere o educație de calitate comparativ cu școlile din mediul urban. Decalajul de performanță între elevii avantajați și cei dezavantajați din România este unul dintre cele mai ridicate din UE (40% pentru științe, comparativ cu media de 26% în UE 28). În raportul său privind educația financiară din 2015, OCDE subliniază că o bază solidă în matematică și citire este esențială pentru a naviga în mediul financiar. Deoarece persoanele supuse riscului de excluziune socială au o educație generală precară, acestea vor fi și mai vulnerabile în ceea ce privește educația financiară. Tehnologiile digitale pot face serviciile financiare mai accesibile pentru persoanele supuse excluziunii financiare și pentru tineri, dar pot facilita noi tipuri de fraudă, precum și accesul consumatorilor la produse financiare care sunt dezavantajoase pentru aceștia. Rolul autorităților de reglementare este de a atenua astfel de riscuri și de a proteja consumatorii. La rândul lor, consumatorii educați financiar pot ajuta sectorul financiar să contribuie în mod eficient la creșterea economică reală și la reducerea sărăciei.

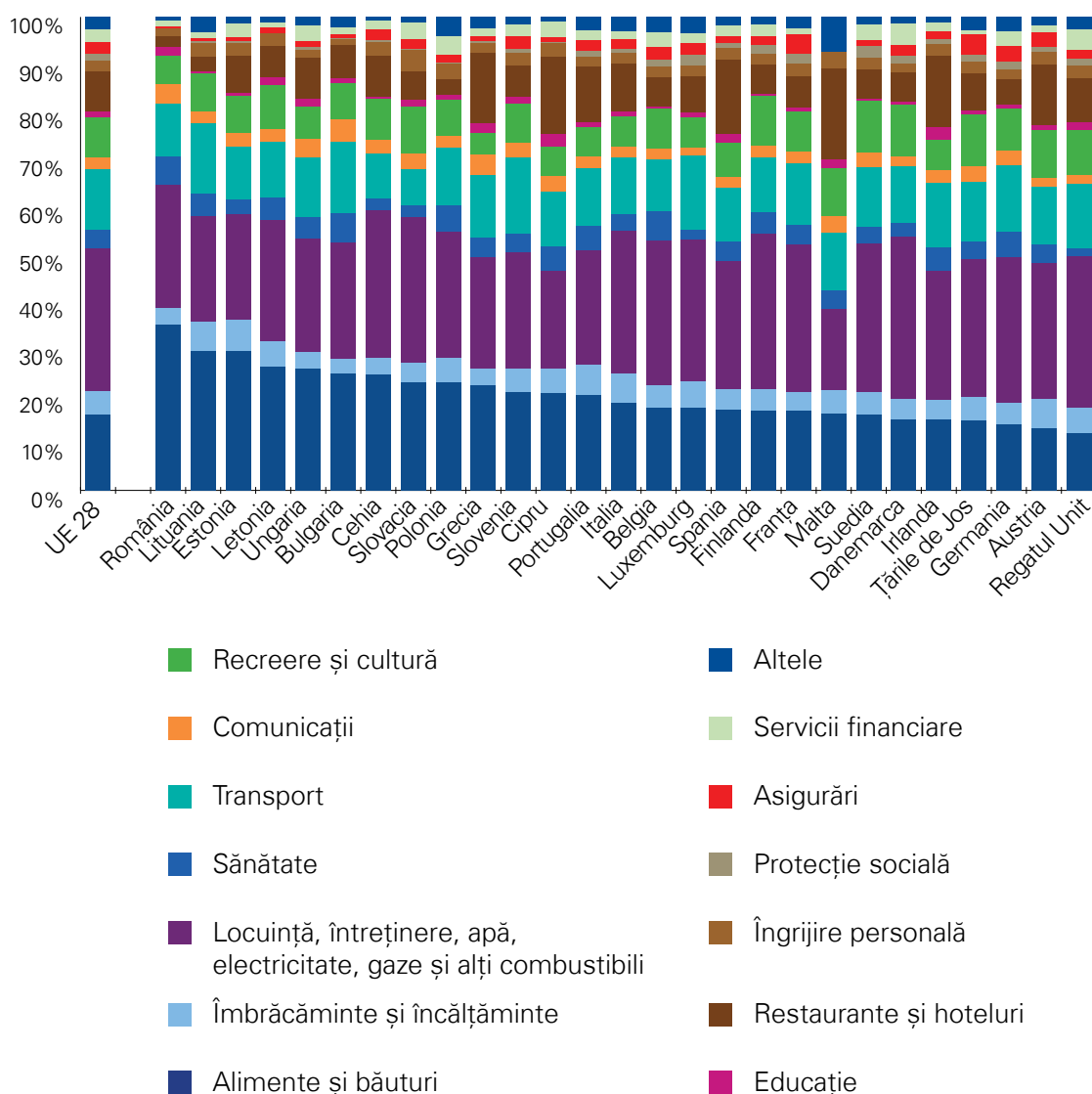
4.2 Alte aspecte

La un nivel scăzut al venitului pe cap de locuitor, nevoile de bază au prioritate față de cheltuielile cu asigurările și economisirea pentru pensionare. Cu cea mai mare pondere din UE a cheltuielilor totale de consum, respectiv 70% alocată către produse alimentare, îmbrăcăminte, locuință și sănătate, românii le rămân mai puține venituri disponibile pentru investiții în servicii și produse financiare care le-ar putea asigura securitatea financiară în viitor. Cu toate acestea, pe măsură

ce nivelul de trai se îmbunătățește și PIB pe cap de locuitor crește, este de așteptat să crească și penetrarea asigurărilor de viață. După cum o demonstrează experiența economiilor occidentale, măsura în care veniturile suplimentare disponibile vor fi alocate către asigurări de viață sau pensii private va depinde de politicile publice privind asigurările sociale, impozitarea asigurărilor de viață și a produselor de pensie și redistribuirea veniturilor între generații.

GRAFIC 57

Cheltuieli finale de consum ale gospodăriilor în funcție de destinația consumului în statele membre UE, 2015



Sursa: Baza de date Eurostat, analiza KPMG

Capacitatea asigurătorilor de viață și a fondurilor de pensii de a proteja și multiplica valoarea activelor în contextul ratelor de dobândă scăzute este o preocupare atât pentru clienți, cât și pentru autoritățile de reglementare.

Regulile Directivei Solvabilitate II recent adoptate au consolidat rezistența financiară a asigurătorilor europeni, iar reglementările privind investițiile vizează diversificarea și limitarea expunerii la riscuri. Cu toate acestea, randamentele scăzute oferite de piețele financiare în care investesc de regulă asigurătorii de viață și fondurile

de pensii erodează valoarea pe termen lung a economiilor. O exemplificare inclusă de Better Finance în ultimul său Raport privind pensiile demonstrează impactul ratelor de rentabilitate scăzute asupra adecvării pensiilor. În timp ce Planul de Acțiune pentru o Uniune a Piețelor de Capital al Comisiei Europene include măsuri menite să îmbunătățească oportunitățile de investire pe termen lung ale asigurătorilor de viață și fondurilor de pensii europene, persistența ratelor scăzute de dobândă rămâne o provocare pentru industrie.

Tabel 5

Rata de înlocuire a venitului în raport cu rentabilitatea anuală a activelor de pensie

Rentabilitatea netă anuală	Rata de înlocuire a venitului
Negativă 1 %	10%
Zero	12%
2%	17%
8%	49%

Sursa: Better Finance “Pension Savings: The Real Return” ediția 2017; exemplificarea presupune inflație zero, economisirea a 10% din venit timp de 30 de ani, o speranță de viață de 25 de ani la pensionare și exclude impactul onorariilor, comisioanelor și impozitelor.



Este de așteptat ca o serie de reglementări recente privind protecția consumatorilor să îmbunătățească conduita și transparența pieței, sporind astfel încrederea consumatorilor în produsele de asigurare și de pensii. Noile reglementări care intră în vigoare în 2018, precum și Directiva Solvabilitate II implementată începând cu 1 ianuarie 2016, vin ca răspuns la deficiențele anterioare din cadrul sectorului și urmăresc să consolideze protecția consumatorilor prin îmbunătățirea conduitei în afaceri și a transparenței în comunicarea informațiilor. Cu toate acestea, există îngrijorarea că efectele combinate ale acestor reglementări ar putea duce la supraîncărcarea și duplicarea informațiilor furnizate clienților. În acest context, atât jucătorii din piață, cât și autoritățile de reglementare se confruntă cu provocarea de a se asigura că informațiile comunicate clienților îi ajută pe aceștia să acceseze produse și servicii financiare adecvate nevoilor lor. O prezentare generală a reglementărilor recent adoptate, relevante pentru asigurători și fonduri de pensii, este inclusă mai jos.

- **Regulamentul privind produsele de investiții individuale structurate și bazate pe asigurări (PRIIPs)** a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2018 și are ca scop creșterea transparenței și comparabilității produselor de investiții prin emiterea unui document de informare cheie (KID). KID este un document standardizat de prezentare a informațiilor, nu mai mare de trei pagini, care trebuie furnizat tuturor investitorilor retail atunci când achiziționează PRIIPs, inclusiv fonduri de investiții, polițe de asigurare de viață cu componentă investițională, produse structurate și depozite structurate. Obiectivul KID este de a oferi investitorilor de retail informații cu privire la caracteristicile esențiale ale produselor de investiții, inclusiv cu privire la câștigurile potențiale, riscurile la care se expun și toate costurile pe care trebuie să le suporte. Furnizarea acestor informații va permite

consumatorilor să înțeleagă și să compare mai bine produsele de investiții în ceea ce privește riscurile, costurile și performanța și, astfel, să ia decizii de investiții mai informate.

- **Directiva privind distribuția în asigurări (IDD)** intră în vigoare la 1 octombrie 2018 și reglementează conceperea și distribuirea produselor de asigurare de către societățile de asigurări și intermediarii de asigurări. Obiectivele principale ale Directivei sunt:
 - reglementarea informațiilor care trebuie furnizate consumatorilor înainte de semnarea unui contract de asigurare;
 - impunerea de norme de conduită și de transparență pentru distribuitori;
 - clarificarea procedurilor și a regulilor privind distribuția transfrontalieră a produselor de asigurare;
 - stabilirea regulilor de supraveghere și sancționare a distribuitorilor de asigurări în cazul încălcării cerințelor IDD.

Regulile se aplică vânzării tuturor produselor de asigurare, dar sunt mai stricte pentru distribuitorii care vând produse de asigurare care au o componentă investițională, cum ar fi contractele de asigurare de viață de tip unit-linked.

- **Regulamentul general privind protecția datelor (GDPR)** intră în vigoare începând cu 25 mai 2018 și urmărește să consolideze normele privind protecția și confidențialitatea datelor în beneficiul tuturor consumatorilor din UE. GDPR impune noi obligații și cerințe mai stricte tuturor organizațiilor implicate în prelucrarea datelor cu caracter personal, punând accentul pe transparență, securitate și responsabilitate.
- **Directiva Solvabilitate II** a fost pusă în aplicare începând cu 1 ianuarie 2016 și a introdus un cadru de reglementare nou și armonizat pentru asigurătorii din UE.



Solvabilitate II oferă o protecție mai mare deținătorilor de polițe de asigurare, printr-un regim prudential îmbunătățit, ce are ca scop consolidarea calității și nivelului capitalului deținut de asigurători pentru a reduce probabilitatea unor falimente viitoare. Noul cadru vizează, de asemenea, îmbunătățirea transparenței și a disciplinei de piață prin intermediul cerințelor de prezentare a informațiilor către public.

- **Modificările în așteptările clienților și noile tehnologii impun mai multă inovație în dezvoltarea și distribuția produselor.** Produsele tradiționale de asigurări de viață și anuitățile sunt percepute ca fiind complexe, greu de înțeles și costisitoare. În plus, având în vedere orizontul lung de timp vizat, aceste produse nu oferă de regulă experiența personalizată și interactivă pe care generațiile mai tinere de consumatori o așteaptă. Industria trebuie să se reinventeze pentru a răspunde noilor așteptări ale clienților în ceea ce privește transparența, rapiditatea, accesibilitatea și personalizarea serviciilor. În mare măsură, acest răspuns este influențat de noile evoluții tehnologice, cum ar fi:
 - Tehnologiile și instrumentele de analiză a datelor (data analytics) - ajută asigurătorii să analizeze comportamentul clienților, să înțeleagă mai bine nevoile acestora și să le ofere produse și servicii personalizate;

- Tehnologia mobilă și platformele digitale - oferă noi metode pentru asigurători de a interacționa cu clienții lor, permițând o experiență îmbunătățită pentru utilizatori și o penetrare sporită a produselor și serviciilor de asigurări;
- Senzori biometrici încorporați în telefoane mobile, dispozitive portabile și dispozitive medicale - oferă asigurătorilor date în timp real privind sănătatea și stilul de viață, care pot fi folosite pentru a defini și ajusta planurile de asigurare oferite; ele permit, de asemenea, asigurătorilor să colaboreze în mod activ cu deținătorii de polițe de asigurare prin stabilirea și monitorizarea de obiective personalizate în materie de sănătate și prin recompensarea atingerii acestor obiective;
- Tehnologiile și instrumentele de calcul cognitiv (cognitive computing) – îmbunătățesc capacitățile de analiză a datelor și luare a deciziilor și stimulează inovarea în cadrul sectorului, permițând, de asemenea, introducerea unor roboți sau asistenți de vânzări virtuali inteligenți;
- InsurTech - sunt startup-uri tehnologice axate pe domeniul asigurărilor, ce introduc soluții și abordări inovative la nivelul sectorului și oferă oportunități de colaborare pentru asigurătorii tradiționali.

Tehnologia și inovația pot ajuta astfel furnizorii de asigurări de viață și pensii să ajungă la o bază mai largă de clienți, cu costuri mai scăzute și oferte mai personalizate, contribuind astfel la creșterea accesibilității produselor lor.

Anexa 1 – Bibliografie și referințe

În scopul analizei noastre, ne-am raportat la o gamă largă de informații statistice, studii și rapoarte disponibile public, care sunt enumerate mai jos. Pentru informațiile prelucrate sub formă de grafice sau tabele am indicat sursele aferente sub fiecare grafic și tabel pe parcursul raportului.

- Better Finance, Pension Savings: The Real Return, 2017
- Capgemini, World Insurance Report, 2017
- Comisia Europeană, Action Plan on Building a Capital Markets Union, 2015
- Comisia Europeană, The 2012 Ageing Report, Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), 2012
- Comisia Europeană, The 2015 Ageing Report, Economic and budgetary projections for 28 EU Member States (2013-2060), 2015
- Comisia Europeană, The 2015 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU (Volume I), 2015
- Comisia Europeană, Pension Reforms in the EU since the Early 2000's: Achievements and Challenges Ahead, decembrie 2016
- Comisia Europeană, Country Report România 2018
- Parlamentul European, Pension Schemes, august 2014
- European Systemic Risk Board, Report on systemic risks in the EU insurance sector, decembrie 2015
- European Systemic Risk Board, The role of insurance sector in the economy (Anexa 1) , decembrie 2015
- Autoritatea de Supraveghere Financiară, Rapoartele de piață, 2013-2017
- Institute of International Finance, Innovation in insurance: how technology is changing the industry, 2016
- Insurance Europe, Financial education and awareness, 2011
- Insurance Europe, Financial Education in a digital age, Initiatives by the European insurance industry, martie 2017
- Insurance Europe, European Insurance in Figures, februarie 2018
- Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Rapoartele anuale, 2001-2012
- J. Ignacio Conde-Ruiz and Paola Profeta, "What Social Security: Beveridgean or Bismarckian?", 2002
- JA Europe, Sharpening Financial Education, septembrie 2016
- Banca Națională a României, Financial Stability Report, decembrie 2017
- Institutul Național de Statistică, Migrația internațională pentru România, 2014
- OCDE, Financial Education in Europe, Trends and Recent Developments, 2016
- OCDE, Pension Markets in Focus, 2017
- OCDE, Pensions at a Glance, 2017
- OCDE Policy Brief, The Importance of Financial Education, 2006
- Swiss Re Institute, World insurance in 2016, 2017
- The Geneva Association, The Global Insurance Protection Gap: Assessment and Recommendations, noiembrie 2014
- The Geneva Association, The 'Low for Long' Challenge,



- Socio-economic implications and the life insurance industry's response, noiembrie 2017
- The Standard&Poor's Ratings Services, Financial Literacy Around the World, 2014
- UNICEF, Social Trends: Romania in the '90s, 2001
- Organizația Națiunilor Unite, International Migration Report 2015
- Vlad, Ionel-Valentin (2015), Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani Vol. I, Editura Academiei Române
- World Economic Forum, White paper: We'll Live to 100 – How Can We Afford it?, mai 2017
- Legea nr. 263/16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice
- Legea nr. 19/ 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale
- Legea nr. 3/ 30 iunie 1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat și asistența socială
- APAPR - <http://www.apapr.ro/>
- Bursa de Valori București - www.bvb.ro/
- Eurostat - <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Autoritatea de Supraveghere Financiară - <https://asfromania.ro/en/>
- Insurance Europe - <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata>
- Banca Națională a României - <http://www.bnro.ro/>
- Casa Națională de Pensii - <https://www.cnpp.ro/home>
- Institutul Național de Statistică
 - <http://statistici.insse.ro/shop>
 - www.insse.ro
- OCDE - <http://www.oecd.org/>
- Organizația Națiunilor Unite - <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>
- Banca Mondială - <http://www.worldbank.org/>

Toate informațiile statistice care au fost extrase de pe site-urile menționate mai sus și utilizate în scopul acestui raport, după cum am indicat sub fiecare grafic sau tabel sau în notele de subsol pe parcursul raportului, pot fi accesate gratuit pe site-urile respective.

Anexa 2 – Lista graficelor și tabelelor

Denumiri	Pagină
GRAFIC 1: Creșterea anuală a PIB, România vs. UE	9
GRAFIC 2: Creșterea PIB în statele membre UE, 2017	9
GRAFIC 3: Excedentul/ deficitul bugetar ca procent din PIB în statele membre UE, 2017	10
GRAFIC 4: Rata inflației, România vs. UE	10
GRAFIC 5: Rata dobânzii de politică monetară, România	11
GRAFIC 6: Rata șomajului, România vs. UE	11
GRAFIC 7: PIB pe cap de locuitor în statele membre UE, 2017	12
GRAFIC 8: Venitul disponibil al gospodăriilor pe cap de locuitor în statele membre UE, exprimat ca procent din media UE 28, 2016	13
GRAFIC 9: Procentul populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială în statele membre UE, 2016	14
GRAFIC 10: Modificarea populației în România	14
GRAFIC 11: Ponderea cetățenilor în vârstă de peste 65 de ani în total populație, România	15
GRAFIC 12: Active financiare deținute de populație, România	15
GRAFIC 13: Active bancare ca procent din PIB, 2016	16
GRAFIC 14: Activele sectorului financiar din România	16
GRAFIC 15: Capitalizarea bursieră în România	17
GRAFIC 16: Evoluția primelor de asigurare în România	18
GRAFIC 17: Densitatea asigurărilor (prime anuale pe cap de locuitor) în România față de CEE și UE	19
GRAFIC 18: Penetrarea asigurărilor (procentul primelor de asigurare în PIB) în România față de CEE și UE	19
GRAFIC 19: Densitatea asigurărilor de viață (prime anuale pe cap de locuitor) în statele membre UE, 2016	20
GRAFIC 20: Penetrarea asigurărilor de viață (procentul primelor pentru asigurările de viață în PIB) în statele membre UE, 2016	21
GRAFIC 21: Penetrarea asigurărilor de viață vs. PIB pe cap de locuitor în România	21
GRAFIC 22: Împărțirea primelor de asigurări de viață pe produse, România	22
GRAFIC 23: Deficitul bugetului de asigurări sociale în raport cu deficitul bugetului general, România	24
GRAFIC 24: Cheltuiala cu pensia la nivel de beneficiar în statele membre UE, 2015	24
GRAFIC 25: Pilonul II - Active nete și număr de participanți	26
GRAFIC 26: Fonduri de pensii din Pilonul II - rata de rentabilitate nominală	26
GRAFIC 27: Pilonul III - Active nete și număr de participanți	27



GRAFIC 28: Activele financiare ale gospodăriilor pe tipuri de instrumente financiare în statele membre UE, 2016 (pondere procentuală în totalul activelor financiare ale gospodăriilor)	30
GRAFIC 29: Investiții ale asigurătorilor de viață și ale fondurilor de pensii în “vechile” state membre UE, 2016	31
GRAFIC 30: Investiții ale asigurătorilor de viață și ale fondurilor de pensii în “noile” state membre UE, 2016	32
GRAFIC 31: Alocarea investițiilor asigurătorilor de viață din EEA, 2016	32
GRAFIC 32: Alocarea investițiilor fondurilor de pensii ocupaționale din EEA, 2016	33
GRAFIC 33: Alocarea investițiilor pentru asigurătorii de viață și fondurile de pensii din Pilonul II - România, 2017	34
GRAFIC 34: Tipuri de beneficii sociale ca procent din PIB în statele membre UE, 2015	35
GRAFIC 35: Ratele de înlocuire a venitului brut în statele membre UE, 2016 față de 2007	36
GRAFIC 36: Distribuția populației pe vârste, UE 28	36
GRAFIC 37: Rata de dependență a vârstnicilor în statele membre ale UE, 2050 față de 2015	37
GRAFIC 38: Evoluția populației totale în România, 1955-2050	38
GRAFIC 39: Numărul de pensionari vs. numărul de angajați în România, 1990-2050	39
GRAFIC 40: Ponderea diferitelor scheme de pensii în ratele brute teoretice de înlocuire, 2013	40
GRAFIC 41: Ponderea diferitelor scheme de pensii în ratele brute teoretice de înlocuire, 2053	40
GRAFIC 42: Ratele nete teoretice de înlocuire pentru persoanele cu venituri medii din statele membre UE, 2053 vs. 2013	41
GRAFIC 43: Prognoza activelor nete ale fondurilor de pensii din Pilonul II, 2018-2027	42
GRAFIC 44: Evoluția primelor subscrise și a indemnizațiilor plătite de asigurătorii de viață din România	42
GRAFIC 45: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	47
GRAFIC 46: Beneficiile aferente poliței de asigurare de viață (componentele de protecție și economisire)	49



GRAFIC 47: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	50
GRAFIC 48: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	51
GRAFIC 49: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	52
GRAFIC 50: Beneficiile aferente poliței de asigurare de viață (componente de protecție și economisire)	54
GRAFIC 51: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	55
GRAFIC 52: Contribuții pe parcursul perioadei de angajare vs. ratele de înlocuire a venitului post-pensionare	55
GRAFIC 53: Venitul după pensionare ca procent din câștigurile nete dinainte de pensionare în diferite scenarii privind contribuțiile la Pilonul II	56
GRAFIC 54: Rata educației financiare în UE, procent din populația adultă	59
GRAFIC 55: Persoane care dețin un cont la o instituție financiară (procent din persoanele în vârstă de 15 ani sau mai mult) în statele membre UE, 2017	60
GRAFIC 56: Comportamentul de economisire în statele membre UE, 2017	61
GRAFIC 57: Cheltuieli finale de consum ale gospodăriilor în funcție de destinația consumului în statele membre UE, 2015:	67
Tabel 1: Contribuția la Pilonul II în România în perioada 2008-2018	25
Tabel 2: Exemple ilustrative - ipoteze și rezultate	46
Tabel 3: Exemple ilustrative – veniturile post-pensionare în diverse scenarii privind salariul net înainte de pensionare	46
Tabel 4: Strategii naționale de educație financiară în statele membre UE	62
Tabel 5: Rata de înlocuire a venitului în raport cu rentabilitatea anuală a activelor de pensie	68

Anexa 3 – Abrevieri

ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
APAPR	Asociația pentru Pensile Administrate Privat din România
BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
CEE	Europa Centrală și de Est (Central and Eastern Europe)
EEA	Spațiul Economic European (European Economic Area)
EGFE	Grupul de experți privind educația financiară (Expert Group on Financial Education)
EIOPA	Autoritatea Europeană pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale
GDPR	Regulamentul general privind protecția datelor (General Data Protection Regulation)
IDD	Directiva privind distribuția în asigurări (Insurance Distribution Directive)
INS	Institutul Național de Statistică
KID	Document privind informațiile cheie (Key Information Document)
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ONG	Organizație non-guvernamentală
PIB	Produs Intern Brut
PRIIP	Regulamentul privind produsele de investiții individuale bazate pe asigurări
UE	Uniunea Europeană

Autori

Coordonatori



Șerban Toader
Senior Partner
KPMG in Romania



Tudor Grecu
Partner, Head of Insurance
KPMG in Romania



Angela Manolache
Partner, Consulting
KPMG in Romania

Specialiști



Ana-Bogdana Serban (Marin)
Senior Manager
KPMG in Romania



Eduard Zevedei
Associate Manager
KPMG in Romania



Denisa-Ioana Simion
Senior Consultant
KPMG in Romania



Miruna-Roxana Porceanu
Consultant
KPMG in Romania

KPMG Romania SRL

București

Victoria Business Park
Șos București - Ploiești nr. 69-71
Sector 1, București, 013685, Romania
P.O. Box 18-191
T: +40 (372) 377 800
F: +40 (372) 377 700
E: kpmgro@kpmg.ro
www.kpmg.ro

KPMG Moldova SRL

Chișinău

Blv. Ștefan cel Mare nr. 171/1,
etaj 8, MD-2004, Chisinau
Republica Moldova
T: +373 (22) 580 580
F: +373 (22) 540 499
E: kpmg@kpmg.md
www.kpmg.md

Toate informațiile prezentate au un caracter general și nu sunt destinate a se adresa condițiilor specifice unei anumite persoane fizice sau juridice. Deși încercăm să furnizăm informații corecte și de actualitate, nu există nici o garanție că aceste informații vor fi corecte la data la care sunt primite sau că vor continua să rămână corecte în viitor. Nu trebuie să se acționeze pe baza acestor informații fără o asistență profesională competentă în urma unei analize atente a circumstanțelor specifice unei anumite situații de fapt. Estimările și prognozele KPMG incluse în acest studiu prezintă limitări specifice determinate de datele de intrare utilizate și de metodologiile și ipotezele folosite. Valorile estimate sau prognozate pot fi diferite de valorile efective având în vedere complexitatea și volatilitatea mediului economic, juridic și fiscal.

kpmg.com/socialmedia



KPMG și logoul KPMG sunt mărci înregistrate ale KPMG International.

© 2018 KPMG Advisory S.R.L., o societate cu răspundere limitată de drept român, membră a rețelei de firme independente KPMG afiliate la KPMG International Cooperative („KPMG International”), o entitate elvețiană. Toate drepturile rezervate. Tipărit în România.